

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
VERSLO IR VIEŠOSIOS VADYBOS KATEDRA

Linas LUČINSKAS
Vadybos studijų programos studentas

LIETUVOS SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS VERTINIMAS
Magistro baigiamasis darbas

Šiauliai, 2017

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
VERSLO IR VIEŠOSIOS VADYBOS KATEDRA

Linas LUČINSKAS

LIETUVOS SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS VERTINIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Socialiniai mokslai, Vadyba (N200)

Darbo vadovė:

prof. dr. Skaidrė ŽIČKIENĖ

Teigiu, kad baigiamasis darbas, kurį teikiu *Vadybos* magistro laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Lučinskas, L. (2018). Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas. Vadyba, magistro studijų baigiamasis darbas. Darbo vadovė – prof. dr. S. Žičkienė. Šiaulių universitetas. Verslo ir viešosios vadybos katedra. 81 p. (101 p.).

SANTRAUKA

Pasaulyje vyraujantys klimato kaitos, ekonominiai, technologiniai bei socialiniai pokyčiai verčia žmoniją susimąstyti ne tik dėl vartojimo, gyvensenos įpročių, bet ir dėl planetos išlikimo. Tyrime nustatyta, kad socialine atsakomybe laikoma visuomenės vystymosi dimensija, kuri išreiškiama per vertybes, kurias sudaro viešųjų institucijų, organizacijų, verslo įmonių ir visuomenės tarpusavio santykiai.

Šalyse egzistuoja daug skirtingų socialinės atsakomybės vertinimo modelių, o vieningo privalomo – nėra, tik rekomendaciniai, patariamieji. Dėl to kiekviena šalis individualiai pritaiko vertinimo rodiklius pagal šalyje esančias problemas ar aktualias sritis. Šalys atlikdamos socialinės atsakomybės pokyčių vertinimą gali stebėti, kaip kinta jų pozicija pasaulinėje socialinės atsakomybės indeksų ataskaitoje ir imtis atitinkamų priemonių, kurios padėtų keisti socialinės atsakomybės padėtį šalyje.

Norint įvertinti šalies socialinės atsakomybės pokyčius buvo naudotas UAB „Kvaliteto“ modelis, kuris papildytas skurdo rodikliu ir bendrojo CO₂ pėdsako dydžiu. Vertinime lyginami 2012-2016 m. socialinės atsakomybės rodikliai. Gauti tyrimo rezultatai analizuoti pagal 3 pokyčių kryptis: neutralias, teigiamas ir neigiamas.

Įvertinus socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje nustatyta, kad didžiausias pablogėjimas yra aplinkos srityje. Gerėjanti situacija identifikuojama pilietinės visuomenės bei darbo klausimų srityse. Bendrasis Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas yra neigiamas, kadangi trylikoje rodiklių iš 23 arba 56,5 % rodo nepakitusią ar pablogėusią situaciją. Gerėjantys rodikliai užfiksuoti 10 rodiklių, kurie sudaro 43,5 % visų rodiklių.

Darbo struktūra: magistro darbas susideda iš įvado, 3 dalių, išvadų, rekomendacijų, literatūros sąrašo. Darbe yra 24 paveikslai, 35 lentelės ir 6 priedai.

Pagrindiniai žodžiai: socialinė atsakomybė, socialinės atsakomybės vertinimas, vertinimo modeliai, vertinimo rodikliai.

Lučinskas, L. (2018). Evaluation of Lithuania's social responsibility. Management, master's thesis. Head of the work - prof. dr S. Žičkienė. Šiaulių university. Department of Business and Public Management. 81 p. (101 p.).

SUMMARY

The global climate change, the economical, technological and social changes make the mankind think of the consumption, lifestyle habits and survival of the planet. The research showed that the social responsibility is the dimension of society's development which is expressed through the values of public institutions, organizations, business enterprises and society's relationship.

The assessment of social responsibility and evaluation models differ in all countries. It is not compulsory only recommendatory or consultative. Every country individually adjust the evaluation indicators according to its problems and relevant ranges. The countries carrying out the assessment of social responsibility watch the development of their position in the worldwide index account and take actions to improve the responsibility status of the country.

The model of PLLC "Kvalitetas" was used in the thesis in order to assess the social responsibility of the country. The poverty indicator and general CO₂ dimension was added. The evaluation indicators of 2012-2016 were compared. The results of the research were analyzed according to the three aspects: neutral, positive and negative.

After the evaluation of social responsibility in Lithuania, the biggest reverse appeared in environmental range and the improving situation in civil society and laboring sphere. The general assessment of social responsibility in Lithuania is negative. 13 indicators of 23 or 56, 6 % show unchanged or reduced context. The improving indicators make 43, 5% of all indicators.

The structure: the master's thesis consists of introduction, conclusions, recommendations, bibliography, 24 illustrations, 35 tables and 6 appendixes.

Key words: social responsibility, assessment of social responsibility, evaluation models, evaluation indicators.

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	6
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	7
ĮVADAS.....	8
1. SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS TEORINIAI ASPEKTAI.....	11
1.1. Socialinės atsakomybės koncepcija.....	11
1.2. Įmonių socialinės atsakomybės samprata.....	17
1.2.1. Įmonių socialinės atsakomybės svarba.....	24
1.2.2. Viešųjų institucijų socialinė atsakomybė.....	29
1.3. Socialinės atsakomybės vertinimo modeliai.....	32
2. LIETUVOS SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS VERTINIMO TYRIMO METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS.....	40
3. LIETUVOS SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS VERTINIMO ANALIZĖ.....	43
3.1. Tyrimo rezultatų analizė.....	43
3.2. Tyrimo rezultatų apibendrinimas.....	78
IŠVADOS.....	80
REKOMENDACIJOS.....	81
LITERATŪRA.....	82
PRIEDAI.....	90
1 priedas. Socialinės atsakomybės etikos kodeksas įmonėse	
2 priedas. Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimo kriterijų ir rodiklių rinkinys	
3 priedas. Socialinės atsakomybės ataskaitų kriterijai	
4 priedas. Veiksmų plano tikslai, uždaviniai, priemonės, asignavimai ir vykdytojai	
5 priedas. Atsakingo vartojimo skatinimo renginiai Lietuvoje	
6 priedas. Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas	

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė	Socialinės atsakomybės apibrėžimai.....	11
2 lentelė	Socialinės atsakomybės vystymosi etapai.....	14
3 lentelė	Įmonių socialinės atsakomybės samprata.....	18
4 lentelė	Socialinės atsakomybės tikslas skirtingų suinteresuotų šalių aspektu.....	21
5 lentelė	Įmonių socialinės atsakomybės struktūra.....	21
6 lentelė	Socialinės atsakomybės nauda ir svarba organizacijos nariams.....	26
7 lentelė	Socialinės atsakomybės vidinė ir išorinė nauda.....	27
8 lentelė	Elgsenos tipai skatinant socialinę atsakomybę verslo sektoriuje.....	29
9 lentelė	Viešojo sektoriaus vaidmuo ĮSA atžvilgiu.....	30
10 lentelė	Pasaulinio susitarimo principai.....	32
11 lentelė	Socialinės atsakomybės vertinimo kategorijos ir indikatoriai – Daxam modelis.....	33
12 lentelė	Socialinės atsakomybės vertinimo kategorijos ir rodikliai.....	35
13 lentelė	Estijos socialinės atsakomybės vertinimo rodikliai.....	37
14 lentelė	Švedijos socialinės atsakomybės vertinimo sritys.....	38
15 lentelė	Valdymo ir politikos vertinimo kategorijos rodikliai.....	43
16 lentelė	„Valdymas ir politika“ vertinimo kategorijos apibendrinimas.....	46
17 lentelė	Suinteresuotųjų šalių dalyvavimo ir keitimosi informacija kategorijos vertinimo rodikliai.....	47
18 lentelė	Verslo asociacijos, vykdančios su įmonių socialine atsakomybę susijusią veiklą...	48
19 lentelė	Didžiausios Lietuvos bendrovės, teikiančios įmonių socialinės atsakomybės ataskaitas	49
20 lentelė	Nacionalinio atsakingo verslo apdovanojimo dalyvių skaičius, 2013–2017m.....	50
21 lentelė	„Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija“ vertinimo kategorijos apibendrinimas.....	51
22 lentelė	Pilietinės visuomenės vertinimo kategorijos ir rodikliai.....	52
23 lentelė	Įmonių socialinės atsakomybės ir darnaus vystymosi studijų programos siūlančių aukštųjų mokyklų skaičius.....	53
24 lentelė	Įsakymai susiję su įmonių socialinės atsakomybės taikymo priemonėmis Lietuvoje.....	56
25 lentelė	„Pilietinė visuomenė“ vertinimo kategorijos apibendrinimas.....	59
26 lentelė	Aplinkos vertinimo kategorijos rodikliai.....	60
27 lentelė	Pasauliniai ekologinės pėdos rodikliai, 2014-2015 m.....	62
28 lentelė	Aplinkos apsaugos programoms skiriamos lėšos Lietuvoje 2017 m.....	65
29 lentelė	„Aplinka“ vertinimo kategorijos apibendrinimas.....	66
30 lentelė	Darbo santykių klausimų vertinimo kategorijos rodikliai.....	67
31 lentelė	Profesinėms sąjungoms priklausantys nariai Lietuvoje.....	70
32 lentelė	„Darbo santykių klausimai“ vertinimo kategorijos apibendrinimas.....	75
33 lentelė	Skaidrumo ir verslo aplinkos kategorijos rodiklis.....	76
34 lentelė	Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas.....	78
35 lentelė	Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas pagal sritis.....	79

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav.	Socialinės atsakomybės plėtros principai.....	12
2 pav.	Socialiai atsakingo verslo integracijos rada.....	12
3 pav.	Ryšiai tarp suinteresuotų šalių bei visuomenės.....	13
4 pav.	Socialinės atsakomybės hierarchija, T. Hemphill modelis.....	15
5 pav.	Socialinės atsakomybės hierarchija, M. Abubarkr modelis.....	15
6 pav.	Pagrindinių socialiai atsakingų sistemų sąveika.....	16
7 pav.	Socialinės atsakomybės viešajame ir privačiame sektoriuje tipai.....	22
8 pav.	Danijos socialinės atsakomybės vertinimo modelis.....	36
9 pav.	Triguba įmonių socialinės atsakomybės vertinimo koncepcija.....	38
10 pav.	Viešųjų žaliųjų pirkimų procentinė dalis viešųjų pirkimų kontekste.....	45
11 pav.	Teisės aktų pakeitimų, kuriuose skatinama socialinė atsakomybė skaičius.....	46
12 pav.	Įmonių socialinės atsakomybės sąvokos paminėjimas žiniasklaidoje per metus.....	54
13 pav.	Mokslinės publikacijos, kuriose minima įmonių socialinė atsakomybė skaičius	57
14 pav.	Lietuvoje organizuotų renginių ĮSA klausimais kiekio skaičius.....	58
15 pav.	Išmetamųjų ŠESD kiekio kitimas pagal sektorius Lietuvoje.....	61
16 pav.	Lietuvos CO2 emisijos dydžio kaita.....	63
17 pav.	Lietuvoje skiriamų lėšų dalis aplinkos apsaugai.....	64
18 pav.	Lietuvos bendrojo veiklos produkto dydis.....	65
19 pav.	SA8000 sistemą sertifikavusių įmonių skaičius Lietuvoje.....	68
20 pav.	OHSAS 18001 sertifikatą turinčių įmonių skaičius Lietuvoje.....	69
21 pav.	Moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis 2011-2016 metais.....	71
22 pav.	Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičiaus dinamika.....	72
23 pav.	Skurdo rizikos lygis Lietuvoje 2009-2016 m.....	74
24 pav.	Korupcijos suvokimo indekso pokytis Lietuvoje.....	77

ĮVADAS

Temos naujumas ir aktualumas. Sąmoningai formuojami teisiniai, politiniai, ekonominiai bei doroviniai santykiai tarp šalies ir visuomenės yra svarbiausi šalies socialinės atsakomybės kontekste. Pasaulyje vykstantys klimato kaitos, ekonominiai, technologiniai bei socialiniai pokyčiai verčia žmoniją susimąstyti ne tik dėl vartojimo, gyvensenos įpročių, bet ir dėl planetos išlikimo. Norint tapti socialiai atsakingomis, įmonės ir organizacijos turi elgtis etiškai ir atsižvelgti į šalyje vyraujančias socialines, etines bei aplinkos apsaugos problemas.

Vyriausybė, pilietinė bei verslo visuomenė turi atkreipti dėmesį į socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje, naujus vertinimo kriterijus ir sistemos tobulinimo aspektus (Juščius, V. 2014). Socialinės atsakomybės samprata visuomenėje išreiškiama per asmens atsakomybę, atsakant už savo galimus veiklos ir darbo padarinius. Dėl to socialiniame aktualume atsispindi darbo santykių ir aplinkos klausimai, kurie aktualūs XXI a. valstybės socialinės atsakomybės kontekste.

Vertinant šalies socialinės atsakomybės pokyčius, neatsiejami yra įmonių ir organizacijų veiklos rodikliai, kurie ir padeda identifikuoti pasikeitimus valstybėje dėl to įmonių vaidmuo vertinant šalies socialinę atsakomybę, yra daugelio mokslininkų tyrimo objektas. Pelno siekimas yra svarbiausias organizacijos tikslas, be kurio nebūtų veiklos tęstinumo. Tačiau organizacijų veikla ir sėkmė susijusi su įvairiomis suinteresuotomis grupėmis ir jų poreikių tenkinimu. Dėl to atsakinga organizacija turi spręsti šaliai aktualias problemas, siekti išsaugoti natūralius išteklius, neteršiant gamtos ir nekeliant pavojaus žmogaus sveikatai. Socialiai atsakingas verslas padeda organizacijoms kurti konkurencinį pranašumą, turėti gerą reputaciją, lojalius darbuotojus, tačiau kartu yra ir šalies ekonomikos pagrindas.

Šalyse egzistuoja skirtingi socialinės atsakomybės matavimo instrumentai, o vieningo privalomo – nėra, tik rekomendaciniai, patariamieji. Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimui sukurtas modelis buvo naudotas 2 kartus – 2010 m. ir 2012 m. Parengtas vertinimo modelis paremtas Jungtinių Tautų Pasaulinio susitarimo, aplinkos apsaugos ir darbuotojų sveikatos apsaugos principais. Akcentuotina, jog, kintant šalies ekonomikai, demografinėi padėčiai, kultūrai ir mentalitetui, turi kisti ir socialinės atsakomybės vertinimo rodikliai. Tęstinis socialinės atsakomybės vertinimas Lietuvoje nuo 2012 m. vykdytas nebuvo.

Praktikoje socialinė atsakomybė įgauna vis didesnę reikšmę globaliame pasaulyje. Vis daugiau įmonių stengiasi taikyti socialinės atsakomybės principus, kadangi dažnam žmogui socialiai atsakinga organizacija kelia asociacijas su skaidrios, atsakingos ir patikimos įmonės įvaizdžiu.

Socialiai atsakingos organizacijos ne tik rūpinasi žmogiškaisiais ištekliais, bet ir atsižvelgia į nuolat kintančius visuomenės poreikius ir stengiasi mažinti daromą neigiamą poveikį aplinkai (Skačkauskienė, I. (2016).

Nuo pat Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo buvo sukurtas vaizdinys, kad visa atsakomybė už šalyje įvykusias socialines problemas tenka valstybei, teigiant, kad šalies atsakingi organai vykdo kontrolės ir administravimo funkcijas. Šiandien visuomenėje matome visišką priešingybę – pasaulis tampa atviru idėjoms, konkurencijai, kuriant visuomenės gerovę. Valdžios sektorius, priimdamas atitinkamus teisės aktus, analogiškai prisideda prie socialinės atsakomybės skleidimo šalyje ir socialinio verslo plėtojimo. Dėl šių priežasčių pasaulyje yra kuriami ir nuolat koreguojami socialinės atsakomybės modeliai, kuriais remiantis galima įvertinti socialinės atsakomybės pokyčius šalyje.

Ž. Simanavičiene, R. Kovaliov, J. Šubonyte (2015), I. Mauriciene ir Paužuoliene (2013), praktinį socialinės atsakomybės reikšmingumą išreiškia per siekį sėkmingo šalies funkcionavimo, dėl kurio būtina taikytis prie kintančių visuomenės vertybių: nuo nuolankumo darbo santykiams prie partnerystės ryšių, nuo greito ir lengviausio pelno prie ilgalaikės plėtos tendencijos.

Remiantis tyrimo aktualumo argumentais, formuluojama ir išreiškiama **tyrimo problema:**

1. Kokias rodikliais matuojami Lietuvos socialinės atsakomybės pokyčiai?
2. Kokie Lietuvos socialinės atsakomybės pokyčiai?

Socialinės atsakomybės problematiką tyrinėjo I. Skačkauskienė ir J. Valentinovič (2016); S. Klaus (2017); M. Išoraitė (2013); B. K. Jha; R. Singh (2016); A. Jocas (2014); Abubakr, M. (2017); Steenkamp, J. B. (2017); L. Šapkauskienė ir S. Marcinkevičius (2013); H. Toker ir D. Turker (2016) ir kiti mokslininkai.

Tyrimo objektas – Socialinė atsakomybė.

Tyrimo tikslas – remiantis socialinės atsakomybės koncepcijomis, parengti rodiklių rinkinį ir įvertinti socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti socialinės atsakomybės koncepciją;
2. Atlikti socialinės atsakomybės modelių analizę;
3. Parengti socialinės atsakomybės vertinimo rodiklių rinkinį;
4. Įvertinti socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės, lyginamosios literatūros sisteminis apibendrinimas;
- Socialinės elgsenos vadybos tyrimo metodologija;
- Kiekybinis dokumentų analizės metodas;
- Statistinių duomenų analizė.

1. SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Socialinės atsakomybės koncepcija

Socialinės atsakomybės samprata dažnai įsilieja į skirtingas mokslinių tyrimų kryptis. Ji tampa įvairialypė turinio atžvilgiu, tačiau kartu ir autentiška organizacijos veiklos lygmeniu. Dėl to galima teigti, kad socialinės atsakomybės apibrėžimas atskleidžia sąmoningai formuojamų ekonominių, politinių, teisinių, dorovinių santykių tarp organizacijos ir visuomenės poelgius ir veiksmus, kartu prisiimant sau visuomenės normas tam tikromis teisingumo arba kaltumo sąlygomis.

Ekonomikos globalizacija, naujausios technologijos pateikia iššūkius ne tik vyriausybei, visuomenei, bet ir visai žmonijai. Nykstantys gamtiniai išteklių, klimato kaita bei socialinė nelygybė byloja apie ekonomikos modelį, vis labiau neatitinkantį visuomenės lūkesčių. Keičiant nusistovėjusią praktiką, būtina verslo orientacija į socialiai atsakingą veiklą. Atsakomybė turi dalintis verslas, vyriausybė ir visuomenė.

Analizuojant mokslinę literatūrą ir konceptualius socialinės atsakomybės sąvokų apibrėžimus, pastebėta, jog nėra vieno, visuotinai pripažinto socialinės atsakomybės apibrėžimo. Be to, skirtingų autorių apibrėžimuose dažnai akcentuojami skirtingi aspektai: santykiai darbovietėje (tiek su darbuotojais, tiek su verslo ir valdžios atstovais), finansinės, aplinkosaugos, etinės problemos (Okunevičiūtė, L. 2017). Lietuvos ir užsienio autoriai socialinės atsakomybės sampratą suvokia bei interpretuoja skirtingai. Socialinės atsakomybės apibrėžtys pateikiamos 1 lentelėje.

1 lentelė

Socialinės atsakomybės apibrėžimai

Autorius	Apibrėžimas
R. L. Daft (2006)	Vadybos priedermė ir pareiga priimti sprendimus ir imtis tam tikrų veiksmų, kurie įneštų teigiamą indėlį visuomenės, o taip pat ir pačios įmonės gerovei.
V. Gudonienė, K. Leipuvienė (2007)	Ilgalaikis įsipareigojimas etiškai elgtis ir vykdant veiklą prisidėti prie vietinės bendruomenės ir visuomenės gyvenimo lygio tobulinimo
G. Brazdauskaitė, M. Balkevičius (2008)	Verslo sėkmės užtikrinimas, įtraukiant į kompanijos veiklą plačią socialinių ir aplinkosauginių klausimų įvairovę
L. Dagilinė, J. Bruneckienė (2010)	Aplinkos apsaugos politikos ir aplinkos informacijos atskleidimo esminis rodiklis
L. Šapkauskienė, M. Išoraitė, S. Marcinkevičius (2013)	Vystymosi principų pritaikymas savo veikloje (įmonių pasaulėžiūra, politika ir praktika, kuri atvaizduoja tokią įmonių elgseną, kai jos į savo veiklos sritis savanoriškai įterpia aplinkosaugos ir socialinius aspektus).
J. Veinhardt, R. Andriukaitienė (2014)	Visuomenės vystymosi dimensija, išreiškianti vertybes, kurios sudaro viešųjų institucijų, organizacijų, verslo įmonių ir visuomenės santykių tvarumo koncepcijos suvokimą realiame gyvenime
H. Toker, D. Turker (2016)	Gyvybinga sistema asmeniniame, organizaciniame ir nacionaliniame lygmenyse. Naujų tvaraus vystymosi idėjų įgyvendinimas ir perdavimas kitiems.

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis lentelėje pateiktų autorių šaltiniais

Socialinės atsakomybės sąvoka apima platų lauką – nuo aplinkos apsaugos gerinimo iki įsipareigojimo etiškai elgtis visuomenės atžvilgiu. Pastebima tendencija, jog, laikui bėgant, socialinės atsakomybės fenomenas tampa vadybos mokslo šaka, kuri dažnu atveju yra priskiriama įmonių socialinei atsakomybei. Mokslinėje literatūroje išskiriami pagrindiniai plėtros principai, kurie klasifikuojami į 4 grupes (žr. 1 pav.).

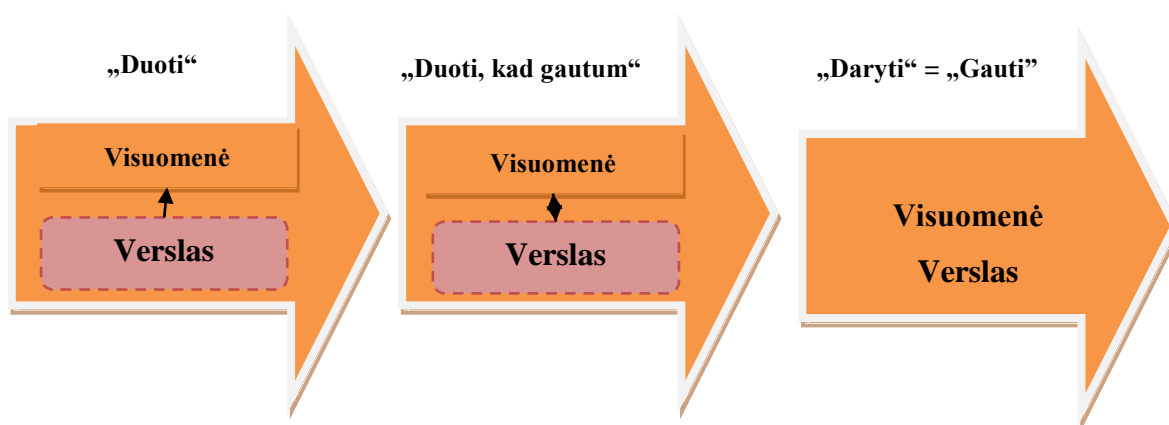

1 pav. Socialinės atsakomybės plėtros principai

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis I.R.S. socialinės atsakomybės oficialiu tinklapiu

Socialinės atsakomybės plėtros principai parodo plataus spektro socialinės atsakomybės sampratą. Atsižvelgus į įvardintus principus, galima daryti prielaidą, kad kiekviena organizacija, suvokdama savo socialinę atsakomybę ir prisiimdama papildomus įsipareigojimus tobulinti verslo praktiką, nusprendžia naudoti modernias žmoniškųjų išteklių vadybos ir gamtos išteklius tausojančias technologijas.

Socialinės atsakomybės samprata ir sąveika su verslu įgauna vis kitą prasmę. Mokslinėje literatūroje yra išskiriami 3 lygmenys, kuriais galima vertinti socialinės atsakomybės raidą pagal veikėjų tarpusavio santykį (The Institute of Chartered Accountants of Sri Lanka, 2015) žr. 2 pav.

2 pav. Socialiai atsakingo verslo integracijos rada

Šaltinis: The Institute of Chartered Accountants of Sri Lanka, 2015

Pateikta socialiai atsakingo verslo integracijos su visuomene raida atskleidžia, kad pradinėje stadijoje verslo funkcija yra rūpintis visuomene, suteikiant palankias darbo sąlygas darbuotojams, rūpinantis ekologinėmis problemomis, vykdant skaidrią veiklą bei užtikrinant gerą socialinę sanglaudą su visuomenės nariais.

Socialiai atsakingo verslo suvokimas keitėsi. Buvo akcentuojama, kad verslas turi rūpintis visuomene lygiai tiek pat, kaip ir visuomenė verslu. Tik besąlygiškas tarpusavio ryšys gali padėti stiprinti sąveiką tarp suinteresuotų grupių: verslo ir visuomenės. Pastaraisiais metais išsigrynino požiūris, jog visuomenė yra verslo dalis, kuri, būdama socialiai atsakinga, turi veikti ir imtis atitinkamų priemonių.

Socialinės atsakomybės sklaida akcentuojama per požiūrį, kad, kuriant strateginius planus, būtina numatyti galimas neigiamas pasekmes gamtinei bei socialinei aplinkai. Taip pat, planuojant veiklą, svarbu atsižvelgti į visuomenės lūkesčius ir užtikrinti skaidrų valdymą (I.R.S., 2017). Valstybė, besigilindama į socialinę atsakomybę, turi suprasti esminius ryšius tarp suinteresuotų šalių ir visuomenės (žr. 3 pav.).

3 pav. Ryšiai tarp suinteresuotų šalių bei visuomenės

Šaltinis: J. Ruževičius (2012). Pavyzdinis socialinės atsakomybės taikymo planas ir jo įgyvendinimo gairės

Nagrinėjant socialinės atsakomybės ryšį tarp visuomenės ir aplinkos, akcentuojami sprendimai, kurie daro teigiamą įtaką visuomenei ir aplinkai. Šalyje veikiančios organizacijos turi suprasti visuomenės lūkesčius dėl vykdomos socialiai atsakingos veiklos poveikio. Tai turi būti daroma, įvertinus pagrindines socialines atsakomybės sritis ir klausimus. Valstybėje veikiančios organizacijos turi prisidėti prie socialinės atsakomybės gerinimo, skiriant dėmesį suinteresuotoms šalims, tokioms kaip tiekėjams, konkurentams, vartotojams, investuotojams ir žiniasklaidai.

Apie socialinės atsakomybės sampratą moksliniuose šaltiniuose buvo rašyta nuo XVIII a. Remiantis L. E. Boone ir D. L. Kurtz (1992), G. Juknaite (2013) bei H. Li-hwa (2017),

pateikiami socialinės atsakomybės vystymosi etapai, kurie padeda suprasti socialinę atsakomybę atitinkamu laikotarpiu. Žr. 2 lentelė.

2 lentelė

Socialinės atsakomybės vystymosi etapai

Etapai	I	II	III	IV
Laikotarpis	XVIII a. – XX a.	XX a. 3-4 dešimtmetis	XX a. pabaiga	XXI a. pradžia
Pagrindas	Pelno maksimizavimo vadyba	Visuotinės gerovės vadyba	Gyvenimo kokybės vadyba	Socialinių problemų valdymas

Šaltinis: Sudaryta remiantis Boone, L. E.; Kurtz D. I. (1992); Juknaitė, G. (2013); Li-hwa, H (2017).

Lentelėje matyti, kad socialinė atsakomybė per visą vystymosi etapą apjungė skirtingas funkcijas, pradedant pelno maksimizavimu, baigiant visuomenės gerovės vadyba. Pirmajame etape akcentuojama pelno maksimizavimo vadyba. Anot A. Smith, žmonių veikimas savo interesų labai sukuria papildomą finansinę naudą, kurios tikslingas panaudojimas gali lemti visuomenės pažangą.

Antruoju etapu, remiantis G. Juknaite (2013), įmonės darbuotojai, investuotojai ir vartotojai turi įtakos įmonei ar organizacijai ir reikalauja tokio pat dėmesio, kokio susilaukia įmonės akcininkai. Pabrėžtina, kad „vartotojai yra sąmoningi sutvėrimai, turintys gebėjimą jausti, vertinti, priimti racionalius sprendimus, taigi ir gebėjimą elgtis atsakingai“ (Crane, A. 2008).

Trečiuoju laikotarpiu išsiskiria tendencija, jog verslas „turi nukreipti savo veiksmus, pastangas, išteklius įvairių socialinių klausimų sprendimui“ (Juknaitė, G. 2013).

Panašaus pobūdžio yra ketvirtasis, naujausias etapas- „visuomenės gerovės vadyba“. Jame atsispindi saugios ir ekologiškos aplinkos, stiprios socialinės sanglaudos bei skaidaus verslo filosofija. Būtent tokia pasaulėžiūra yra galiojanti ir iki šių dienų.

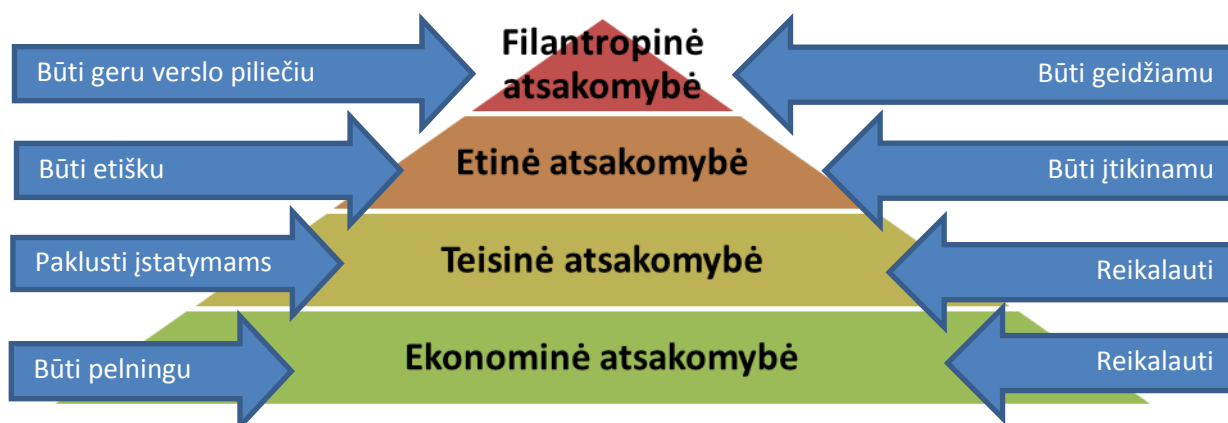
A. Carroll (1991) pateikė socialinės atsakomybės hierarchiją, apibrėždamas ir išskirdamas ekonominius, teisinius, etinius ir diskretinius visuomenės lūkesčius organizacijų veiklai. Socialinė atsakomybė apima visą hierarchiją, kurioje *Ekonominė atsakomybė* laikoma socialinės atsakomybės pagrindu. Tai reiškia, kad įmonės turi dirbti pelningai. *Teisinė (arba juridinė)* atsakomybė suvokiama kaip visuomenės reikalavimai bei įstatymų laikymasis. Organizacijos privalo vykdyti veiklą, laikantis visų šalyje numatytų įstatymų. *Etinė atsakomybė* – atspindi etišką įmonių elgseną, kurios būtina laikytis. *Diskretinė (arba filantropinė) atsakomybė* atspindi normas, kurių turi būti laikomasi.

T. Hemphill (2004) ankstesnį A. Carroll (1991) modelį papildė, įtraukdamas strateginę atsakomybę, kai organizacija siekia abipusės naudos tarp įmonės ir visuomenės. Taigi strateginė atsakomybė suvokiama kaip naudos verslui ir visuomenei siekinys (žr. 4 pav.).

4 pav. Socialinės atsakomybės hierarchija, T. Hemphill modelis
Šaltinis: T. Hemphill (2004)

Socialinės atsakomybės hierarchinės piramidės modelyje įvesta papildoma strateginė atsakomybės sritis, sudaryta iš keturių dalių: aplinkosaugos, santykių su darbuotojais, visuomene, vykdomos veiklos rinkoje. M. Abubakr, Y. Hadil, E. Sumina (2017) pateikia T. Hemphill (2004) modelio papildymą. Šioje hierarchijoje atsiskleidžia socialinės atsakomybės sritys bendrajame socialinės atsakomybės kontekste. Autorių siūlytiną socialinės atsakomybės hierarchijos modelis pateikiamas 5 paveiksle.

5 pav. Socialinės atsakomybės hierarchija, M. Abubakr modelis
Šaltinis: M. Abubakr, Y. Hadil, E. Sumina (2017); Werther ir Chandler (2010)

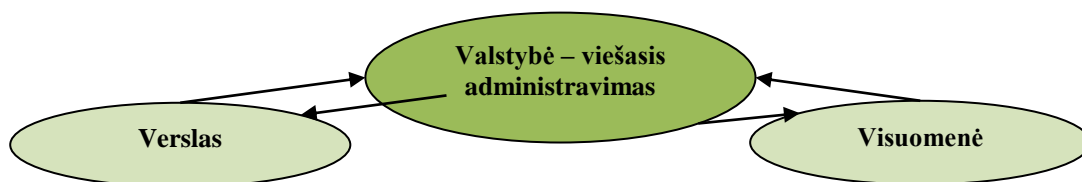
Ekonominė atsakomybė laikoma pagrindu ir priežastimi, dėl ko egzistuoja įmonės. Teisinės atsakomybės aspektas atskleidžia supratimą, kaip teisinis įsipareigojimas teisės subjektui turi būti garantuotas už atitinkamų nurodymų nevykdymą. Už įsipareigojimo nesilaikymą yra

atsakoma teisės aktų nustatyta tvarka. Teisinės atsakomybės reguliavimas nustatomas įstatymų, o pagrindinis tikslas yra sumažinti riziką bei užtikrinti pasitikėjimą visuomenės kontekste.

Etinė atsakomybė – tai individuali įmonių funkcija. Siekiant socialinės atsakomybės, įmonės pasirenka sritis, kurių laikantis skaidriai vykdys veiklą ir laikysis įstatymų.

Socialinės atsakomybės akcentas – filantropinė atsakomybė. Jos esmė – įnešti didelį indėlį į bendruomenės gyvenimą, įrodyti gyvenimo kokybę. Filantropinės atsakomybės sritis neapima vartotojų išorinių lūkesčių. Tai yra visiškai savanoriška veikla.

Socialinės atsakomybės samprata kartu su verslo standartais, kultūra ir principais pradėjo formuotis, remiantis vakarų šalių patirtimi. Šiuo metu įmonės skiria lėšų socialiniams rinkodaros projektams. A. Laurinavičius (2012, p. 227) teigia, kad šiandieniniame pasaulyje, į socialinės atsakomybės sistemą įsitraukia valstybė, modernus verslas ir pilietinė visuomenė (žr. 6 pav.)

6 pav. Pagrindinių socialiai atsakingų sistemų sąveika

Šaltinis: A. Laurinavičius (2011), J. Reklaitis (2011).

Išanalizavus socialinės atsakomybės sampratą, galima teigti, kad socialinė atsakomybė laikoma visuomenės vystymosi dimensija, išreiškiančia vertybes, kurios sudaro viešųjų institucijų, organizacijų, verslo įmonių ir visuomenės santykius.

Socialinė atsakomybė per visą vystymosi etapą, perėjo nuo labdaringos veiklos iki visuomenės gerovės ir gyvenimo lygio gerinimo. Socialinės atsakomybės hierarchiją sudaro filantropinė, etinė, teisinė bei ekonominė atsakomybė. Socialinė atsakomybė dažniausiai tampa suprantama ir interpretuojama per dalykinį integralumą, pasitelkiant sąmoningai formuojamą politinių, teisinių, ekonominių santykių tarp viešųjų institucijų ir visuomenės ryšį, kuris akcentuoja pasirengimą atsakyti už įmonių ir viešųjų institucijų poelgius ir veiksmus visuomenės kontekste.

1.2. Įmonių socialinės atsakomybės samprata

Šiuolaikiniame pasaulyje verslas dažnai susiduria ne tik su nenumatytais galimybėmis, bet ir su iššūkiu atskleisti įmonių socialinę atsakomybę (Įmonių socialinė atsakomybė (angl. „Corporate Social Responsibility“) toliau tekste bus įvardijama ĮSA). Pastarasis aspektas plačiai aptariamas ne tik teoretikų, bet ir praktikų. Vienas pirmųjų mokslininkų, pristačiusių ĮSA sąvoką, buvo H. Bowen (1953 m.). Mokslininkas socialinės atsakomybės klausimą įvardina moralės norma, kaip įmonė elgiasi visuomenės atžvilgiu.

Pastaraisiais dešimtmečiais visuomenės nuomonė apie įmonių vaidmenį smarkiai pasikeitė. Visuomenė tikisi, kad įmonės, kurdamos aukštos kokybės prekes ir teikdamos profesionalias paslaugas, spręs aplinkosaugos ir socialines problemas, susijusias su tuo, ką jos parduoda. Socialinė atsakomybė, kaip verslo funkcija, atsirado iš įsipareigojimo siekti strateginės būtinybės. Tačiau, nepaisant visų socialinės atsakomybės normų, vadovai ne visada supranta savo vaidmenį, kuriant socialiai atsakingos įmonės įvaizdį. Vis dėl to tai netrukdo sparčiai augti susidomėjimui įmonių socialine atsakomybe. Vyriausybė, pilietinė ir verslo visuomenė atkreipia dėmesį į socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje, naujus vertinimo kriterijus ir sistemos tobulinimo aspektus (Juščius, V. 2014).

Įmonių socialinės atsakomybės atskleidimas pagal Europos Komisiją laikomas informacijos, susijusios su aplinkos apsaugos, žmogaus teisių, etikos, vartotojų lūkesčių ir bendradarbiavimo su suinteresuotomis šalimis pateikimu ataskaitose. Europos Komisija nurodo, kad ĮSA yra svarbi ES įmonių tvarumui, konkurencingumui ir inovacijoms bei ES ekonomikai. Tai suteikia naudos rizikos valdymui, sąnaudų taupymui, galimybei susipažinti su kapitalu, santykiams su klientais ir žmogiškųjų išteklių valdymui.

Naujausiais Europos komisijos duomenimis įmonių socialinė atsakomybė yra suprantama, kai, užsiimdamos kasdiene verslo veikla, bendrovės socialinės aplinkos srityje siekia daugiau nei pagal teisės aktus nustatyti tikslai. Europos Komisija įvairiais būdais skatina bendroves, įmones bei viešąsias įstaigas laikytis sąžiningos užimtumo praktikos, nepažeidžiant žmogaus teisių, ypač jei produktai importuojami ir eksportuojami iš šalių, nepriklausančių Europos sąjungai.

Apie socialinės atsakomybės naudą supranta vis daugiau įmonių vadovų. Jie išvelgia, kad ilgalaikė verslo sėkmė priklauso nuo aplinkos, kurioje ji veikia. Įmonių socialinė atsakomybė yra įvairialypis, skirtingai suprantamas ir interpretuojamas reiškinys. Priklausomai nuo

organizacijos veiklos, skiriasi ne tik socialinės atsakomybės suvokimas, bet ir vieno ar kitų ĮSA standartų svarba bei reikšmė organizacijai (Lipskytė, R. 2014).

Lietuvių kalboje vartojamas terminas įmonių socialinė atsakomybė yra tiesioginis vertinys iš anglų kalbos termino *corporate social responsibility*. Literatūroje egzistuoja skirtingi įmonių socialinės atsakomybės sąvokos variantai, priklausomai nuo to, kas pripažįstama socialinės atsakomybės veikėjais. Įmonių socialinės atsakomybės sampratos reikšmės pateikiamos 3 lentelėje.

3 lentelė.

Įmonių socialinės atsakomybės samprata

Autorius, šaltinis	Apibrėžimas
Bowen, R (1953)	Tai moralės norma, kaip įmonė elgiasi visuomenės atžvilgiu. <u>Tai etiškas ir savanoriškas</u> elgesys su suinteresuotomis šalimis, kurios pripažįsta teisinės ir reguliavimo aplinkos dvasią.
Europos komisija (2001)	Tai sąvoka, kurios reikšmę sprendžia bendrovės, savanoriškai prisidedamos prie geresnės visuomenės ir švaresnės aplinkos. Ši atsakomybė išreiškiama darbuotojams ir apskritai visoms suinteresuotoms šalims, kurios daro įtaką verslui, ir kurios savo ruožtu gali turėti įtakos jai.
Kotler, P. ir Lee, N. (2005)	Įsipareigojimas didinti visuomenės gerovę, taikant <u>savarankišką verslo praktiką</u> ir naudojant verslo išteklius.
Kotler, Ph Lee, N. (2007)	Įmonės <u>įsipareigojimas</u> didinti visuomenės gerovę, taikant savarankišką verslo praktiką ir naudojant įmonės išteklius.
Grundey, D. (2008)	Savanoriškas, įstatymų nenulemtas verslo <u>organizacijų įsipareigojimas</u> visose savo veiklos srityse atsižvelgti ir derinti savo interesus su vartotojų, darbuotojų, visų akcininkų, aplinkos, savo bendruomenės ir kitų susijusių asmenų interesais.
Europos komisija (2014)	Tai įmonės atsakomybė už jos poveikį aplinkai ir visuomenei
Verslo žodynas (2015)	<u>Įmonių atsakomybė</u> bendruomenei ir aplinkai, kurioje ji veikia tiek ekologine, tiek socialine prasme.
Kiurienė, V. (2015)	Įsipareigojimas įmonės darbuotojams, klientams, visuomenei, aplinkai.
Abubakr, M. (2017)	<u>Tai atsakomybė</u> , vykdoma socialinės naudos ir interesų labui, pasinaudojant verslo ištekliais.
Steenkamp, J. B. (2017)	Tai savanoriški įmonių veiksmai, kurie nėra reglamentuoti įstatymais.
Li-hwa, H. (2017)	<u>Tai požiūris</u> į socialinės atsakomybės įgyvendinimą ir socialinių problemų valdymą, kuris buvo sukurtas kaip socialinio reagavimo įveikimo metodas.
Europos komisija (2017)	Tai <u>atsakomybė ir įsipareigojimas</u> už vykdomą veiklą ir poveikį visuomenei.

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis lentelėje pateiktų autorių šaltiniai

Iš lentelėje pateiktų apibrėžimų matyti, kaip įmonių socialinės atsakomybės samprata keitėsi. Pirmosiose įmonių socialinės atsakomybės apibrėžimuose atsispindi savanoriška ir etiška praktika būti socialiai atsakingomis įmonėmis. Nuo 2007 metų pastebimas lūžis, kuriame žodį „savarankiškas“ ir „savanoriškas“ pakeičia žodžiai „įsipareigojimas“ ir „atsakomybė“.

Akivaizdus skirtumas išvelgiamas Europos komisijos ataskaitose. Lyginant 2001, 2014 ir 2017 metų apibrėžimus, atsiskleidžia socialinės atsakomybės sampratos raida, prasidedanti įmonių savanorišku siekiu prisidėti prie geresnės visuomenės ir švaresnės aplinkos iki socialinės

atsakomybės įsipareigojimo atsakyti už vykdomą veiklą ir poveikį visuomenei. Socialinės atsakomybės kaip savanoriškos veiklos pasikeitimas į įsipareigojimą tampa esminiu skirtumu. Daugelį dešimtmečių įmonių socialinė atsakomybė mokslininkų apibrėžimuose buvo laikoma verslo savanoriškumo išraiška, nesvarbu, ar tai pasireiškė dėl etinių, ar dėl strateginių įmonės sumetimų. Laikui bėgant, jos esmė pasikeitė. Šiandien socialinė atsakomybė tampa įsipareigojimu vykdyti veiklą atsakingai, laikantis skaidraus verslo, stiprios ir ekonomiškos socialinės sanglaudos, švarios aplinkos bei etiško verslo principų. Apibendrinus, įmonių socialinė atsakomybė tampa geru įmonių administravimu, etišku ir darniu valdymu bei tam tikru įmonių strateginiu tikslu.

Įmonių socialinė atsakomybė tampa viena iš populiariausių pastarojo dešimtmečio tyrimų temų. Vis daugiau autorių vieningai sutinka, kad socialinė organizacijų atsakomybė tampa laikytina organizacijų pastangų ir įsipareigojimų visuma, siekiant prisidėti prie socialinių grupių gerovės globaliame pasaulyje (Athanasopoulou, 2015). Neabejotina, kad socialinė atsakomybė yra objektyviausias bendruomenių bei atskirų individų gyvenimą veikiantis veiksnys, kuris ekonominio bei visuomeninio gyvenimo kontekste kelia naujas galimybes šalies tvariai plėtrai. Nors istoriškai buvo akcentuojama, kad visa ataskomybė už socialines problemas tenka valstybei, šiandieninėje visuomenėje šis požiūris yra pasikeitęs.

Socialiai atsakingų įmonių prioritetą yra visuomenės lūkesčiai ir poreikiai. Atlikti tyrimai Lietuvoje parodė, kad socialinės atsakomybės klausimai analizuojami organizacijų lygmeniu, tokiu būdu nesigilinant, kaip visuomenė prisideda prie socialinės atsakomybės puoselėjimo. Tyrimų, kuriuose analizuojamos visuomenės žinios socialinės atsakomybės klausimais ir kaip kiekvienas visuomenės narys gali prisidėti prie socialinės atsakomybės principų įgyvendinimo, yra nedaug.

Socialinė atsakomybė Lietuvoje remiasi pasaulinio susitarimo principais. R. Lipskytė (2014) pasaulinį susitarimą įvardija „didžiausia iniciatyva, kurios tikslas skatinti atsakingą įmonių veiklą, nedaryti žalos aplinkai, visuomenei ir kitiems verslams bei kartu su kitomis organizacijomis spręsti socialines ir aplinkosaugines problemas, taip pat prisidėti prie visuomenės raidos skatinimo ir ekonomikos vystymosi“. Siekiant šių tikslų L. Šimanskienė (2015) iškelia 2 pagrindinius tikslus:

1. Padėti įmonėms įdiegti Pasaulinio susitarimo principus į įmonės verslo strategiją;
2. Skatinti bendradarbiavimą ir partnerystę tarp įvairių sektorių valstybėje ir už jos ribų, siekiant universalių pasaulio plėtros tikslų (LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2015).

Europos Komisija (European Commission, 2011) akcentavo, jog įgyvendinant socialinę atsakomybę, įmonėms būtina aplinkos, etikos, socialinius, žmogaus teisių ir vartojimo klausimus integruoti į įmonių ir viešųjų institucijų veiklą. Tačiau pastebima, kad ĮSA realiai yra suprantama kaip darbuotojų interesų užtikrinimas, garantuojant saugias fizines darbo sąlygas, neišnaudojimą, teisingą atlygį. Anot A. Jain (2011), „gerovės darbo vietoje užtikrinimas turi būti svarbiausias socialinės atsakomybės prioritetas“.

Socialinės atsakomybės tikslo laikymasis atspindi įsipareigojimą darbuotojams sumažinti darbo aplinkoje patiriamą stresą, konfliktus ir patyčias organizacijos veikloje (Rizvi, Rana, 2012). Tokį pat tikslą pabrėžia ir LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Joje teigiama, kad įmonių socialinė atsakomybė (ĮSA) – įmonių politika ir praktika, kai jos, laikydamosi įstatymų, tarptautinių susitarimų ir sutartų elgsenos normų, į savo veiklos vidinius procesus ir išorinius santykius integruoja socialinius, aplinkosaugos ir skaidraus verslo principus. Įmonės kartu su visuomeniniais ir valstybinio sektoriaus partneriais ieško novatoriškų sisteminių socialinių, aplinkosaugos ir platesnių ekonominės gerovės problemų sprendimų.

Žiūrint platesniu aspektu, pasaulyje daug įmonių stengiasi integruoti socialinę atsakomybę į visas verslo sritis. Pastebima, jog finansiniai skandalai, nuostoliai ir įvaizdžio žala įmonėms ir įstaigoms reikalauja skirti didesnę dėmesį įmonių socialinės atsakomybės klausimams, kurie jungia tiek privatų, tiek viešąjį sektorių (Baltrušaitis, 2015).

Pirmasis žingsnis socialinės atsakomybės link – etikos kodekso nustatymas. Tai įmonėse ir organizacijose taikoma praktika, kuomet yra užsibrėžiamos socialiai atsakingos elgesio gairės bei numatomi socialiai atsakingi veiksmai. Svarbu nustatyti pagrindinius prioritetus: integralumą, sąžiningumą, skaidrumą, patikimumą (žr. 1 priedas).

Įmonių socialinės atsakomybės stiprinimas tapo neatskiriama dalimi privataus sektoriaus plėtrai bei tarptautinio bendradarbiavimo vystymosi labui. Socialinė atsakomybė apima visas veiklos rūšis, kuriose įmonės vykdo veiklą. Jos atsakingos už visą jų vertės grandinę ir įvertina poveikį socialiniame, ekologiniame ir ekonominiame dialoge su suinteresuotomis šalimis. Akcentuotina, kad neatskiriama įmonių veiklos dalis – atskaitomybė visuomenei tampa ir moraliniu įsipareigojimu vykdyti socialiai atsakingą veiklą. (Socialiai atsakingas verslas: kur link judame. 2015, p. 11).

Socialiai atsakinga veikla tampa procesu, kuriuo vadovaujasi organizacija, galvojanti apie santykių plėtrą su suinteresuotomis šalimis (verslo ir viešosiomis institucijomis) bendram labui, parodant jų įsipareigojimus socialinės atsakomybės klausimų kontekste, priimant naujus

procesus ir strategijas (Paužolienė, 2013). Socialinės atsakomybės samprata yra privataus sektoriaus, vyriausybių ir pilietinės visuomenės organizacijų skirtingai suvokiama. L. Šimanskienė ir J. Paužolienė (2015) išskiria pagrindinius socialinės atsakomybės sampratos skirtumus minėtų suinteresuotų šalių atžvilgiu (žr. 4 lentelė).

4 lentelė

Socialinės atsakomybės tikslas skirtingų suinteresuotų šalių aspektu

Suinteresuota šalis	Tikslas
Verslo organizacijos	Svarbu užtikrinti gerą įmonių valdymą, darbo sąlygas, darbuotojų teises, mokymą ir švietimą.
Vyriausybės	Turi užtikrinti, kad įmonės laikytųsi atitinkamų teisės aktų, o įmonių atsakomybė būtų užtikrinta, kad valstybė efektyviai veiktų.
Pilietinės visuomenės	Apjungti organizacijos santykius su žmonėmis ir aplinka bei bendruomenėmis.

Šaltinis: Šimanskiene, L. ir Paužoliene, J. (2015, p. 16)

Suinteresuotųjų šalių požiūris į socialinę atsakomybę išsiskiria. Tam įtakos turi socialinis statusas, užimamos pozicijos visuomenėje ir suvokimas apie socialinę atsakomybę. Gyventojai, kurie įvardijami kaip pilietinės visuomenės nariai, nesusidūrę su socialinės atsakomybės koncepcija, mano, kad ji turi apimti santykius su įmonės bendruomenių nariais. Priešingai vyriausybės požiūriui socialinė atsakomybė skirta įmonėms įsipareigoti laikytis teisės normų ir užtikrinti sėkmingą jų veiklą.

Remiantis moksline literatūra, galima teigti, kad įmonių socialinės atsakomybės reiškinys tiriamas jau keletą dešimtmečių. A. Guogis (2014) ir D. Gudelis (2014) išskyrė keturias socialinės atsakomybės sritis. Esminiai skirtumai tarp šių tipų išskiriami 5 lentelėje.

5 lentelė

Įmonių socialinės atsakomybės struktūra

Socialinės atsakomybės struktūra			
Ekonominis	Teisinis	Etinis	Diskretinis - socialinis
Susijęs su ekonomine nauda. Akcentuojami klausimai: naujų darbo vietų kūrimas, teisingas užmokestis už darbą, naujų išteklių įsisavinimas, technologijų ir inovacijų plėtra, naujų produktų sukūrimas.	Apima verslo ir viešųjų institucijų įsipareigojimus laikytis įstatymų, visuomenėje priimtų taisyklių – mokėti mokesčius, vengti korupcinių praktikų santykiuose su valdžios institucijomis.	Įpareigoja įmones veikti ne tik teisėtai, bet ir teisingai vadovautis moralinėmis normomis ir vertybėmis.	Apima įmonių laisvai pasirenkamus filantropinius veiksmus, tokius kaip labdara ir parama socialiai pažeidžiamoms asmenų grupėms.

Šaltinis: Sudaryta remiantis A. Guogiu ir D. Gudeliu (2014).

Šiandien itin populiaru ir svarbi organizacijoms socialinė atsakomybė reiškia įmonių įsipareigojimus savo darbuotojams, klientams, visuomenei, aplinkai, kurie keičia tradicinį įmonės,

kaip vertę savo akcininkams kuriančios organizacijos, įvaizdį (Jamali, D. A, 2008, p.213). Įmonės, siekiančios tapti visuomenėje socialiai atsakingomis, perima verslo patirtį iš kitų sėkmingai veikiančių įmonių, tokiu būdu, vengiant neigiamų įmonės veiklos pasekmių ir mokantis iš kitų klaidų.

Teisinėje struktūroje akcentuojama, kad teisinė atsakomybė yra ribota, kadangi įmonės gali formaliai laikytis teisės aktų, tačiau veikti pažeisdamos teisingumo principus. Pabrėžtina, jog etinis tipas akcentuoja ir numato tokias pareigas, kurios nebūtinai yra reglamentuotos įstatymais, bet jų tikisi visuomenė, kaip socialinės žalos vengimas, pagarbos žmonėms užtikrinimas.

A. Carroll (1999), praėjus keleriems metams, pateikė naują, gerai žinomą iki šių dienų viešųjų ir privačių institucijų socialinės atsakomybės modelį, kuriame keturi socialinės atsakomybės tipai buvo organizuoti piramidės principu. Piramidės apačioje atsidūrė ekonominė atsakomybė, kuri kaip ir teisinė atsakomybė, įmonėms yra privaloma. Piramidės viršuje – likusios etinė ir diskretinė atsakomybės, kurios socialiniu požiūriu yra pageidautinos, bet neprivalomos. Principinė forma pateikiama 7 paveiksle.

7 pav. Socialinės atsakomybės viešajame ir privačiame sektoriuje tipai
Šaltinis: Carroll, A. (1999, p. 215)

ĮSA teoriniu lygmeniu yra atsiradusi iš humanistinės organizacijų teorijos (Maslow, A. 1954). Ši teorija dėmesį sutelkė į darbuotojų poreikius, skatino darbuotojų dalyvavimą įmonių valdyme. Neatsiejama dalimi tapo pasitikėjimo darbuotojais ugdymo procesas bei visuotinės kokybės vadyba, kurios pagrindinis principas yra įsipareigojimas siekti visų organizacijos procesų kokybės.

Analizuojant mokslininkų D. Gudelio ir A. Guogio požiūrį į įmonių socialinės atsakomybės vertinimą per socialines, ekonomines, kultūrinės bei korporatyvines sritis, kyla klausimas, dėl kokių priežasčių socialinės atsakomybės svarba taip greitai paplito organizacijose. Vienas iš pavyzdžių yra visuomenės nuostatos, kurios yra išreiškiamos piliečių, nevyriausybinų organizacijų akcijomis ir protestais. Viešosios institucijos ir organizacijos, objektyviai reaguodamos į visuomenės nepakantumą aplinkos taršai, korupcijai, išnaudojimui, socialinei neteisybei, įgyvendina pokyčius, kurių tikslas visuomenėje tapti pripažintomis socialiai atsakingomis.

Itin aktualus aspektas, skatinantis plėtoti socialiai atsakingą veiklą, yra vadovų religiniai, moraliniai, ideologiniai įsitikinimai (Guogis, 2014). Pastebimos tendencijos, jog įmonių vadovai stengiasi savo požiūrį ir asmeninius įsitikimus integruoti į savo įmonės ar organizacijos veiklą.

Apibendrinant, galima teigti, kad šiame tipų sąrašė pateikiami privalumai, kurių dėka prisiimamas įmonių socialinės atsakomybės įsipareigojimas, kurio dėka organizacijos tampa inovatyvios bei progresyvios rinkos atžvilgiu. Atsakingo verslo praktikos pritaikymas gali padėti organizacijai sukurti konkurencinį pranašumą, atverti naujas galimybes ir sumažinti vykdomos veiklos sąnaudas.

Literatūroje dažnai aptinkamos dviprasmiškos mintys, kuriomis akcentuojama, kad dirbti atsakingai, laikantis socialinės atsakomybės principų, yra nereikšminga ir reikalauja per daug didelių finansinių ir žmogiškųjų investicijų. Tačiau atlikti tyrimai leidžia daryti prielaidą, kad socialinės atsakomybės principų diegimas įmonėms yra itin reikšmingas, turintis ekonominės ir socialinės naudos.

Atlikus mokslinės literatūros analizę, nustatyta, kad autoriai įmonių socialinę atsakomybę apibūdina kaip etišką ir darnų organizacijų valdymą, kokybišką įmonių administravimą, ir savanoriškai prisiimtų įsipareigojimų vykdymą, kuriuo siekiama tinkamai valdyti poveikį socialinės reikšmės sritims, tokioms kaip aplinkai, ekonomikai ir kartu būti kuo naudingesne visuomenei.

Bendraja prasme įmonių socialinė atsakomybė apibrėžiama kaip sanglauda, kurios dėka yra stiprinamai ryšiai ir kurios pagalba didinamas Europos sąjungos, nacionalinis, pasaulio ekonomikos efektyvumas bei įmonių konkurencingumas. Socialinės atsakomybės struktūrą sudaro ekonominis, teisinis, etinis ir socialinis diskursas. Įmonių socialinės atsakomybės įsipareigojimas šiandieninėje visuomenėje turi naudos visoms šalims: viešojo ir privataus verslo organizacijoms, visuomenei bei vyriausybei.

1.2.1. Įmonių socialinės atsakomybės svarba

Šiandieniniame pasaulyje vykstantys technologiniai, klimato, socialiniai bei ekonominiai veiksniai atspindi įmonių veiklos pokyčius. Kasdien mokslininkai pateikia informaciją apie mažėjančius gamtos išteklius, nykstančias gyvūnų ir augalų rūšis bei besikeičiantį klimatą. Akivaizdu, jog tai yra dėl gamybinės veiklos ir besaikio vartojimo. Dėl šių priežasčių socialinė atsakomybė aktuali ne vien vyriausybei, bet ir kiekvienam šalies gyventojui.

Socialinės atsakomybės svarba yra suvokiama skirtingai. A. Kairaitytė (2014), akcentuoja, jog socialinė atsakomybė yra neatsiejama sąžiningos prekybos, susietos su socialinės atsakomybės reiškiniu, dalis. Europos Sąjunga nukreipia dalį dėmesio į sąžiningos prekybos sklaidą, socialiai atsakingo verslo ugdymą, informacijos srauto didinimą ir prekių realizavimo Europoje plėtrą.

Analizuojant verslo vaidmenį socialinės atsakomybės kontekste, 2013 m. Cone Communications ir Echo atliko tyrimą, kurio tikslas buvo nustatyti sąveiką tarp įmonių ir socialinės atsakomybės. Tyrimas buvo atliktas pasauliniu mastu. Tyrimo rezultatai parodė, kad 31 proc. respondentų mano, kad verslas turi prisitaikyti ir veikti socialinių ir aplinkosauginių problemų sprendimo kryptimi, o 29 proc. mano, kad verslas turi ne tik palaikyti, bet ir prisidėti prie didesnių socialinių, aplinkosaugos problemų sprendimų, aukodamas produktus, paslaugas, pinigus ar savanoriaudamas visuomeniniame gyvenime. Penktadalis respondentų (arba 21 proc.) mano, kad įmonės turėtų remti didesnius socialinius ir aplinkosauginius projektus, kurių metu yra skatinama socialinė atsakomybė.

Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad vos 13 proc. mano, kad verslas gali tik šiek tiek prisidėti prie vietinės bendruomenės poreikių tenkinimo, tačiau nebūtinai yra atsakingas už didesnes socialines ir aplinkosaugines problemas. Ir tik 6 proc. mano, kad verslas visiškai neturi atsakyti už socialinių ir aplinkosauginių problemų sprendimą.

Rezultatai atskleidė, kad vartotojų lūkesčiai auga. Visuomenei rūpi socialiniai ir ekologiniai klausimai ir jų sprendimas. Šiandien 93 proc. nori pamatyti daugiau produktų, paslaugų kurias teikia organizacijos, besiremiančios socialinės atsakomybės principais. Tyrime nustatyta, kad pasaulyje Kinijoje ir Rusijoje yra mažiausiai ĮSA pripažinimą turinčių organizacijų.

Nustatyta, kad visuomenėje egzistuoja suvokimas apie verslo įsipareigojimą veikti atsakingai. Žmonės pradeda suvokti, neatsakingai vykdomos veiklos padarinius ir įvertina daromą žalą. Atsižvelgiant į tai, įmonių socialinė atsakomybė tampa ypatingai svarbi verslo dalis, kurioje

įmonės, siekdamos sėkmingos veiklos, turi atsižvelgti į vartotojų bei darbuotojų poreikius ir interesus. Socialinė atsakomybė kuria pridėtinę vertę tiek visuomenei, tiek įmonėms. Laikantis socialinės atsakomybės principų, sudaromos palankios sąlygos skatinti konkurencingumą ir naujoves, puoselėjami verslo ir bendruomenės santykiai, plėtojamas darnaus verslo modelis ir svarbiausia – ugdomas žmogiškasis kapitalas.

Įmonės, tapdamos socialiai atsakingomis, įgauna papildomos naudos bei pranašumo prieš kitas įmones. Siekiant sėkmingos organizacijos veiklos ir kokybiško funkcionavimo, būtina taikytis prie kintančių visuomenės vertybių, pradedant nuo ilgalaikės plėtros iki naudos ne vien sau, bet ir plačiajai visuomenei, supančiai gamtai (I. Mauricienė ir J. Paužuolienė (2013)). Todėl šiuolaikinis verslas negali ignoruoti aplinkosauginių, socialinių problemų, kadangi yra atsakingas už visos organizacijos veiklą prieš visuomenės narius.

ĮSA iniciatyvų diegimas būdingesnis didelėms įmonėms. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonės ir organizacijos dažnai sumenkina savo poveikį aplinkai, bendruomenei, kitoms įmonėms. R. Česynienės ir M. Neverkevič (2014) atlikti tyrimai atskleidė, kad mažesnės įmonės socialinę atsakomybę vis dar sieja su labdara arba laiko viešųjų ryšių priemone, tačiau toli gražu – ne verslo strategijos dalimi.

Smulkus ir vidutinis verslas tampa vis reikšmingesniu ir įgauna svarbų vaidmenį ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos ekonomikos vystymosi procese. Remiantis Europos Komisijos duomenimis, smulkus ir vidutinio verslo įmonių indėlis į bendrąjį šalies produktą yra didžiausias ekonomikos augimo vystyme. Šiuos rodiklius patvirtina ir Europos Komisijos atlikti tyrimai, kad smulkus ir vidutinis verslas sudaro daugiau nei 99 proc. visų verslo objektų.

Smulkus ir vidutinis verslas kuria konkurencingą verslo aplinką, didinant prisitaikymą prie vartotojų ir jų interesų (Lipskytė, R. 2014, p.19). Įmonės, veikdamos konkurencingoje aplinkoje, skatina ieškoti būdų, kaip galėtų tapti pranašesnėmis už kitas. Dažnai jos renkasi teikti geresnes paslaugas, gaminti kokybiškesnes prekes. Dėl įvardintų priežasčių smulkaus ir vidutinio verslo socialinė atsakomybė tampa vis aktualesniu reiškiniu, skatinančiu ne tik darnią ir atsakingą įmonės veiklą, bet ir leidžianti pabrėžti įmonės privalumus bei didinti jos konkurencinį pranašumą.

A. Guodžio (2015) teigimu, norint įmonėse vystyti socialinę atsakomybę, pirmiausia būtina taikyti plataus spektro poveikio priemones, kuriomis galima siekti įpareigoti ar paskatinti įmones prisiimti socialinę atsakomybę. Pirmiausia, būtina išskirti hierarchinius valdymo instrumentus, kurie reguliuos ir stebės šį procesą. Teisiškai tam įtakos galėtų turėti įstatymai, priimtos direktyvos ir taisyklės.

Neatsiejami ir manomai ypač aktualūs šiai dienai turėtų būti finansiniai instrumentai, tokie kaip mokesčiai ir jų sumažinimo galimybės, finansiniai apdovanojimai ir subsidijos. Analizuojant socialinės atsakomybės teikiamą naudą, būtina išsiaiškinti, kaip socialinė atsakomybė veikia konkrečius organizacijų narius pagal užimamas pareigas ir kaip socialinės atsakomybės įgyvendinimas organizacijoje paliečia bendruomenę ir plačiąją visuomenę. Socialine atsakomybe suinteresuoti objektai bei socialinės atsakomybės kaip įsipareigojimo nauda pateikiama 6 lentelėje.

6 lentelė

Socialinės atsakomybės nauda ir svarba organizacijos nariams

Suinteresuotieji	Nauda ir svarba
Direktoriai	Galimybė užkirsti kelią ilgalaikėms krizėms.
Akcininkai	Geresni finansiniai rodikliai, konkurencinis pranašumas, verslo stabilumas.
Vadybininkai	Geresnės žmogiškųjų išteklių politikos priemonės, leidžiančios padidinti darbuotojų motyvaciją.
Darbuotojai	Žmogaus teisių, lygių galimybių užtikrinimas. Skaidraus darbo užmokesčio mokėjimas, mažesnės darbuotojų paieškos ir samdymo išlaidos, geresnės darbo sąlygos.
Pirkėjai (jei tai verslo įmonė)	Perėjimas prie etiško vartojimo, reklama, galint remtis socialinės atsakomybės principu, apsaugota reputacija, mažėjanti kenksmingų produktų pasiūla.
Subkontraktorai/tiekėjai	Geresnės kokybės indėlis, didesnis pasitikėjimas, lankstesni santykiai.
Bendruomenė	Didesnis noras priimti naujas investicijas.
Vyriausybė	Didesnis pasitikėjimas įmone, mažiau teisinių ginčų, nekuriamos naujos teisinių požiūriu žalingos instrukcijos, taisyklės ir įstatymai. Palankesnis prekybos režimas.
Aplinka	Mažiau teisinių ginčų kovų, pagerėjęs įvaizdis visuomenėje, taršos mažinimas.

Šaltinis: A. Laurinavičius (2011, p. 261-263)

Įmonės, įsipareigodamos laikytis socialinės atsakomybės principų, suteikia pridėtinės vertės ne tik sau (darbuotojams, akcininkams, direktoriams), bet ir kitiems (bendruomenei, vyriausybei bei galutiniam vartotojui). A. Laurinavičiaus (2011) įvardijama nauda leidžia daryti išvadą, kad įmonių socialinė atsakomybė stiprina įmonės ar organizacijos reputaciją, didina konkurencingumą, padeda gerinti finansinius rodiklius, skatina investicijas.

Dėl įvardintų priežasčių įmonės turi siekti pelno dorai ir etiškai, atsižvelgiant ne tik į visuomenės bei šalies poreikius, bet ir į reglamentuotus teisinius, ekonominius, ir etinius standartus. ĮSA turi būti savanoriška įmonių pareiga, kuri turėtų atsižvelgti į visas savo veiklos sritis, derinant darbuotojų, aplinkos, akcininkų bei vartotojų interesus.

Socialinės atsakomybės svarbai turi įtakos ir tai, kad jos principų taikymas turi įtakos verslo santykiams, šalies išsivystymo lygiui ir visuomenės gyvenimo kokybei. Įmonės, galinčios pademonstruoti savo socialinės atsakomybės įsipareigojimus, įgyja konkurencinį pranašumą, užsitarnaudamos visų suinteresuotų pusių – klientų, investuotojų, vartotojų ir vietinės bendruomenės – pasitikėjimą (I. Skačkauskienė ir J. Valentinovič 2016). Socialinės atsakomybės

svarba grindžiama nuolatiniu socialinės atsakomybės modelių tobulinimu, integruojant į juos ne tik ekonomikos ir valdymo, bet ir kitus socialinių mokslų koncepcijų elementus (Juščius, V. (2014).

Apie socialinės atsakomybės naudą įmonėms analizavo mokslininkai ir organizacijos: V. Juščius (2014), DESUR (darnių regionų plėtra skatinanti atsakingas mažas ir vidutines įmones) (2013), Europos komisija (2017). Esminiai skirtumai pateikiami 7 lentelėje.

7 lentelė.

Socialinės atsakomybės vidinė ir išorinė nauda

Laurinavičių, A. (2011)	DESUR (2013)	Europos komisiją (2017)
Vidinė Nauda		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Padeda mažinti išlaidas, taupiau naudojant išteklius 2. Leidžia kurti naujus produktus 3. Lengviau atveria naujas rinkas 4. Mažina teisinę riziką ir draudimo išlaidas 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Padeda motyvuoti darbuotojus 2. Pagerėja mikro klimatas darbe 3. Pagerėja vidinė komunikacija 4. Sustiprėja darbuotojų lojalumas ir įsipareigojimas 5. Sukuriama organizacijos kultūra 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Padeda motyvuoti darbuotojus 2. Pagerėja mikro klimatas darbe, todėl gerėja produktyvumas ir teikiamų paslaugų kokybė 3. Pagerėja vidinė komunikacija 4. Sustiprėja darbuotojų lojalumas ir įsipareigojimas 5. Propaguoja bendras įmonės vertybes, sukuriama organizacijos kultūra
Išorinė nauda		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Padeda pritraukti ir išlaikyti geriausius darbuotojus 2. Padeda gerinti įmonės įvaizdį visuomenėje 3. Padeda užtikrinti geresnę gyvenimo kokybę 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Didesnis potencialių investuotojų pasitikėjimas 2. Lengviau pritraukti ir išlaikyti gabius darbuotojus 3. Geresnis prekės ženklo pozicionavimas 4. Stiprėja klientų lojalumas 5. Gerėja įmonės įvaizdis 6. Gerėja santykis su aplinka 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Išlaiko aukštą šalies reputaciją 2. Užtikrina šalies stabilumą 3. Skaidrumas 4. Tvari ir švari aplinka 5. Solidarumas visuomenėje vedantis prie darnaus vystymosi

Šaltinis: Sudaryta, remiantis Laurinavičium, A. (2011), DESUR (2013), Europos komisija (2017)

ISA turi vidinės ir išorinės naudos. Šaltiniuose prie vidinės naudos yra išskiriami skirtingi aspektai. Daugiausia dominuoja išlaidų mažinimas, konkurencinis pranašumas, kuris pasireiškia per galimybę lengviau patekti į kitas rinkas bei mažinti išlaidas draudimui. Socialiai atsakingos įmonės, investavusios į darnų vystymąsi, daro mažesnę žalą gamtai, dėl to jų padaryti nuostoliai nebus tokie dideli kaip įprastos organizacijos. Dėl šios priežasties įmonė sutaupo išlaidas draudimo aspektu. Prie išorinės naudos šaltiniuose yra išskiriami panašūs aspektai. Didžiausia nauda yra tai, kad socialinės atsakomybės principų taikymas padeda išlaikyti ir motyvuoti geriausius darbuotojus, gerą įmonės įvaizdį, užtikrina geresnę gyvenimo kokybę bei padeda įgauti pasitikėjimą iš investuotojų.

Įmonių socialinės atsakomybės nauda pagal Europos komisiją (2017) klasifikuoja į tris grupes: naudą, kuri leidžia efektyviau valdyti įmonę, naudą kuri stiprina įmonės vertybes ir

aplinką bei naudą prekės ženklui ir įmonės įvaizdžiui. V. Juščius (2014) išskiria socialinės atsakomybės elementus, kaip grįžtamojo ryšio tarp įmonės ir aplinkos užtikrinimą, kurio dėka yra skatinama ieškoti problemų sprendimo būdų, ilgam padidinant įmonės darnios plėtros galimybes. Socialinė atsakomybė gerina mikroklimatą, užtikrina didesnę veiklos produktyvumą.

Socialinė atsakomybė reiškia verslo vykdymą, atsižvelgiant į socialinius, aplinkosaugos ir skaidrumo aspektus bei tikintis iš to gauti pridėtinės vertės įmonei. Vis daugiau Europos įmonių plečia verslą, o būdamos socialiai atsakingomis ir turėdamos pakankamai įgūdžių ir kompetencijų, gali socialinės atsakomybės principus perkelti veikiančioms įmonėms užsienyje. Įmonės, tapdamos socialiai atsakingomis, įgyja konkurencinį pranašumą, tampa sėkmingai veikiančiomis bei padeda pritraukti aukštos kvalifikacijos ir kompetetingus darbuotojus. Socialinės atsakomybės taikymas turi naudos įmonės veiklos gerinimui bei visuomenės interesų tenkinimui. Socialinės atsakomybės taikymas turi naudos įmonės veiklos gerinimui bei visuomenės interesų tenkinimui.

1.2.2. Viešųjų institucijų socialinė atsakomybė

Analizuojant socialinės atsakomybės koncepciją, literatūroje išskiriama ir viešųjų institucijų socialinė atsakomybė. Vieni iš pirmųjų mokslininkų, rašiusių apie viešųjų institucijų socialinės atsakomybės reiškinį ir svarbą, buvo J. P. Doh ir T. R. Guay (2006). Autoriai pabrėžia, kad „viešųjų institucijų atsakomybė yra bendrovių atsakingumas ne tik jų akcininkams, bet ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams (darbuotojams, aplinkosaugininkams, bendruomenėms, ir t.t.) už institucijos požiūrį į socialines, aplinkosaugines ir viešąsias problemas.“ Šie procesai paskatina organizacijas peržiūrėti savo santykius su suinteresuotomis šalimis kitokia perspektyva, kuri savo ruožtu daro jiems įtaką. („Corporate Guidelines“ Centrinė socialinė atsakomybė ir tvarumas Viešojo sektoriaus įmonėse, 2013 m.).

I. Rybniakova ir R. Toleikienė (2015, p. 241) teigia, kad „suvokiant viešąjį sektorių kaip „žmonių valdymą žmonių labui“, o organizacijų socialinę atsakomybę kaip organizacijų atsigręžimą į visuomenę ir jos gerovę, galima būtų manyti, kad viešojo sektoriaus organizacijų veikla iš esmės yra socialinės atsakomybės įgyvendinimas“. Atsižvelgus į tai, kad, diskutuojant apie socialinę atsakomybę viešajame sektoriuje, atskleidžia tai, kad socialinė atsakomybė nebėra savaime suprantamas viešojo sektoriaus veiklos elementas.

Mokslinėje literatūroje išskiriami 4 būdai, kuriose atsispindi, kaip viešasis sektorius gali skatinti socialinę atsakomybę (I. Rybniakova, R. Toleikienė (2015) (žr. 8 lentelė).

8 lentelė

Elgsenos tipai skatinant socialinę atsakomybę verslo sektoriuje

Elgsenos tipai	Reikalavimai	Įstatymai, susiję su verslo sektoriaus kontrole, baudos už socialinės atsakomybės nesilaikymą.
	Skatinimai	Viešojo sektoriaus kuriamos pozicijos, koncepcijos ir nuorodos, informuojančios apie pageidautiną socialiai atsakingą verslo įmonių veiklą. Naujų mokesčių sistemų kūrimas ir diegimas, dialogo tarp suinteresuotųjų grupių skatinimas.
	Partnerystė	Viešųjų ir verslo resursų integravimas, siekiant įgyvendinti socialinę verslo atsakomybę ir drauge spręsti kylančias socialines problemas.
	Režimas	Gerųjų socialiai atsakingų praktikų išskyrimas ir apdovanojimas, su jomis susijusios informacijos sklaida, viešasis skatinimas, specialių socialinės atsakomybės vertinimo indikatorių, standartų kūrimas ir naudojimas, savo gerojo pavyzdžio demonstravimas (Dox, Ward, Howard, 2002; Marčinskas, Seiliūtė, 2012).

Šaltinis: I. Rybniakova, R. Toleikienė (2015, p. 242)

Kaip teigia R. Vilkė (2011, p. 605), „viešojo sektoriaus socialinės atsakomybės ypatumus sustiprina tik šiam sektoriui būdingi veiksniai: atsakas į socialinius ir politinius iššūkius, viešojo sektoriaus atsakomybė, kaip refleksija į socialinę veiklą įstatymų ir viešosios politikos

procesuose ir suinteresuotųjų šalių interesų derinimas vadybos priemonėmis”. Taip pat akcentuotina, kad “viešajame sektoriuje socialiai atsakingo verslo principai pasireiškia socialiai atsakingų įstatymų leidimo ir taikymo, viešųjų iniciatyvų, pavyzdingo elgesio procesuose („Socialiai atsakingas verslas: kur link judame” 2015, p. 16).

Viena iš didžiausių problemų, dėl ko viešosios institucijos nedominuoja, vertinant šalies socialinės atsakomybės pokyčius, yra viešojo sektoriaus neapibrėžtumas ĮSA kontekste. Nors ĮSA veikloje pabrėžiamas valstybės viešųjų institucijų vaidmuo, visas dėmesys sutelkiamas į socialinės atsakomybės prigimtį, kuri tampa jungiamąja grandimi tarp organizacijų, valdžios ir pilietinės visuomenės. Tik sukūrus vieningą socialinės atsakomybės sklaidos mechanizmą, globalizacijos iššūkiai nebūtų tokie kardinalūs.

Viešojo sektoriaus vaidmuo ĮSA sklaidos procese, išskiriant 4 viešojo sektoriaus funkcijas, pateikiamas 9 lentelėje.

9 lentelė

Viešojo sektoriaus vaidmuo ĮSA atžvilgiu

Viešojo sektoriaus vaidmuo ĮSA atžvilgiu	Forma	Tikslas	Priemonės
Privalomas	Vadovavimo ir įstatymų leidyba	Prižiūrėti ir inspektuoti	Teisinės ir fiskalinės baudos bei apdovanojimai
Palengvinantis	Įgalinant vadovavimo ir kontrolės įstatymų leidybą	Kurti iniciatyvas	Gebėjimų stiprinimas
	Parama ir finansavimas	Didinti ĮSA žinomumą	Rinkų stimuliavimas
Bendradarbiaujantis	Išteklių derinimas	Įtraukti suinteresuotus asmenis	Dialogas
Įsakmus	Politinė pagalba	–	Viešinimas ir pagyrimai

Šaltinis: R. Laškaitė (2014, p. 39)

Valstybė, pasitelkdama viešąsias įstaigas, turi nustatyti verslo vaidmens visuomenėje viziją ir pagrindinius tikslus. Valstybė socialinės atsakomybės kontekste turi komunikuoti ĮSA procese ne tik nacionaliniu, bet ir tarpvalstybiniu lygmeniu, siekiant maksimalios ĮSA sklaidos ir gerosios praktikos tarp socialinės atsakomybės pažangos proceso.

Viešojo sektoriaus vaidmenį yra sunku įvardinti, kadangi mokslininkai viešųjų institucijų funkciją socialinės atsakomybės procese vertina skirtingai. Mokslininkų teigimu, į viešųjų institucijų vaidmenį ĮSA vertinimo procese reikia žiūrėti kompleksiskai. Galima teigti, kad šiandien reikalingos dar didesnės pastangos, įtraukiant valstybinį sektorių į ĮSA politikos formavimo ir įgyvendinimo procesus, siekiant skleisti socialinės atsakomybės svarbą visuomenei bei padedant įvertinti šalies socialinės atsakomybės pokyčius.

Apibendrinus viešųjų institucijų socialinės atsakomybės sampratą, pastebima, kad viešųjų institucijų atsakomybė yra bendrovių atsakingumas ne tik jų akcininkams, bet ir kitiems suinteresuotiems subjektams už institucijos požiūrį į socialines, aplinkosaugines ir viešąsias problemas. Viešųjų institucijų socialinė atsakomybė nėra tokia žinoma ir populiari kaip įmonių dėl savo teisinio statuso.

1.3. Socialinės atsakomybės vertinimo modeliai

Apie įmonių socialinę atsakomybę, vienas iš aktualiausių mokslinių ir praktinių klausimų buvo, kaip veikia ir kokiais rodikliais galima įvertinti įmonių socialinę atsakomybę. Mokslinėje literatūroje nėra aiškios apibrėžtos vienos socialinės atsakomybės poveikio organizacijai ir jos interesų grupėms vertinimo metodikos ir modelio. Akcentuojamas dažniausiai pats socialinės atsakomybės prisiėmimo faktas arba gaunama nauda (Seiliūtė, J. 2013).

Vertinant šalies socialinę atsakomybę, yra atsižvelgiama į įmonių veiklą, kurios jungiasi į tarptautinius socialiai atsakingo verslo tinklus, naudoja įvairias įmonių socialinės atsakomybės koncepcijos diegimo savo veikloje priemones: nuo deklaruojamų iki standartizuojamų pasauliniu mastu (J. Ruoževičius, 2014). Dėl šių priežasčių, norint įvertinti socialinę atsakomybę, yra sukurti skirtingi modeliai, kurių kiekvienas turi išskirtinius rodiklius, pritaikytus vertinti atitinkamus reiškinius.

Jungtinių Tautų (JT) pasaulinis susitarimas yra savanoriška organizacijų socialinės atsakomybės iniciatyva, kurios tikslas siekti tvarumo pasaulyje. Šiame susitarime numatyti 10 principų, kurie yra sudaryti iš 4 sričių (žmogaus teisių, darbo standartų, aplinkosaugos ir antikorupcijos). Jungtinių Tautų Pasaulinio susitarimo principai pateikti x lentelėje (žr. 10 lentelę).

10 lentelė

Pasaulinio susitarimo principai

Žmogaus teisės	
1 principas	Siekiama, kad verslo organizacijos remtų ir gerbtų tarptautinę žmogaus teisių apsaugą.
2 principas	Užtikrintų, kad jos pačios neprisidėtų prie žmogaus teisių pažeidinėjimo.
Darbo jėga	
3 principas	Siekiama, kad verslo organizacijos paremtų asociacijų laisvę ir pripažintų teisę į veiksmingas bendras derybas.
4 principas	Bet kokios formos privalomojo ar priverstinio darbo eliminavimas.
5 principas	Vaikų darbo panaikinimas.
6 principas	Diskriminacijos, susijusios su įdarbinimu ir profesija, panaikinimas.
Aplinkos apsauga	
7 principas	Siekiama, kad verslo organizacijos paremtų prevencines programas, užtikrinančias aplinkos apsaugą.
8 principas	Imtųsi iniciatyvų aplinkosaugos atsakomybei didinti.
9 principas	Skatintų aplinkai palankių technologijų vystymąsi ir platinimą.
Kova su korupcija	
10 principas	Verslo organizacijos turi kovoti prieš visas korupcijos formas (tarp jų ir papirkinėjimą ir kyšininkavimą).

Šaltinis: Global Nations Global Compact (2000)

Pasaulinis susitarimas įpareigoja įmones narsiai teikti pažangos ataskaitas oficialiajame pasaulinio susitarimo tinklapyje. Pasaulinio susitarimo principai yra tik orientacinės sritys, pagal

kurias parengti kriterijai padeda įvertinti socialinės atsakomybės pokyčius. Pastebima tendencija iš pasaulio šalių, kad kuo daugiau įmonių teikia ataskaitas, tuo socialinės atsakomybės pažanga šalyje yra didesnė.

Pasauliniame susitarime dalyvauja ne tik verslo įmonės, tačiau ir viešojo sektoriaus ir pilietinės visuomenės organizacijos. Pasaulinio susitarimo principai įtvirtinti šiuose dokumentuose:

1. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje;
2. Jungtinių Tautų konvencijoje prieš korupciją;
3. Rio de Žaneiro deklaracijoje dėl aplinkosaugos ir plėtros;
4. Tarptautinės darbo organizacijos deklaracijoje dėl pagrindinių principų ir teisių darbe.

Vertinant šalies socialinės atsakomybės pokyčius, yra naudojama DAXAM (Daxam Sustainability Services) modelis, kuris parengtas remiantis tarptautinių ekspertų siūlymais (rengėjai – ACONA Ltd. ir Daxam Sustainability Services). Modelis yra nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros stebėsenos sistema, kurią sudaro 5 dalys. 3 iš jų yra specifinės: pilietinės visuomenės, teisinės ir politinės sistemos. žr. 11 lentelė.

11 lentelė

Socialinės atsakomybės vertinimo kategorijos ir indikatoriai – Daxam modelis

Kategorijos		Rodikliai
ĮSA praktika/atlikimas	1	Skaičius ĮSA/darnumo ataskaitų, paskelbtų per metus šalies kalba.
	2	Skaičius įmonių, naudojančių socialinės ir aplinkos vadybos sistemas.
	3	Nacionaliai Atsakingo Verslo pareiškimų skaičius apdovanojimams per metus.
ĮSA praktika/ atlikimas, pilietinė visuomenė ir kontekstas	4	Skaičius aktyvių pasaulinio susitarimo narių.
	5	Skaičius verslo asociacijų, kurios įgyvendino su ĮSA susijusią veiklą.
	6	Bendra metinių produktų pardavimų suma su ekologiniu/socialiniu/sąžiningos prekybos tipų sertifikatais.
ĮSA praktika /politinis kontekstas	7	Procentinė žaliųjų ir socialinės/sąžiningos prekybos pirkimų dalis viešajame sektoriuje.
	8	Korupcijos lygis.
Pilietinė visuomenė, ĮSA kontekstas	9	ĮSA koncepcijos paminėjimo žiniasklaidoje skaičius per metus.
	10	Skaičius leidinių, išrašantių ĮSA į sąrašą tarp pagrindinių žodžių per metus.
	11	Skaičius pilietinės visuomenės organizacijų, registruojančių ĮSA kaip dalį savo dėmesio sričių/kompetencijos/veiklos.
Teisėtas/politinis ĮSA kontekstas	12	ĮSA konkretūs skaičiai, susiję su teisine plėtra.
	13	Savivaldybių skaičius su oficialiais ĮSA kontaktiniais punktais.

Šaltinis: Daxam Sustainability Services

Vertinant socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje, didelę įtaką turi „MHC International (Medicine Hat College International) socialinė įmonė, kuri specializuojasi socialinės atsakomybės bei tvarios plėtros tyrimų vykdyme nuo 2012 m., teikia nacionalinį socialinės atsakomybės indeksą. Jame vertinamas ne bendras įmonių, o valstybių socialinės atsakomybės,

MHCI indeksas. Jis svarbus, nes remiamasi idėja, kad socialiai atsakingo verslo veikėjai yra ne tik verslo atstovai, bet ir valstybinis sektorius bei visuomenė. „Lietuvos socialinės atsakomybės indeksas parodo problemiščiausias vietas, kurios stabdo šalies socialinės atsakomybės pažangą“ („Socialiai atsakingas verslas: kur link judame“. 2015).

MHCI indekso skaičiavimo metodiką sudaro 21 formulė, kuri matuoja skirtingus šalies pažangos indikatorius žmogaus, aplinkos ir ekonomikos gerovės srityse. Skaičiavimo metodikoje trūksta mokslinio pagrindo priskirti skirtingus reiškinius pagal šalis, todėl kiekvienas rodiklis gauna tokią pat reikšmę vertinant socialinės atsakomybės pokyčius. Dėl to visos šalys, nepaisant gyventojų pajamų, šalies ar regiono yra vertinamos vienodai. Tai reiškia, kad Islandija bus vertinama pagal tokius pat rodiklius kaip ir Kinija. MHCI indekso gauti rezultatai padeda identifikuoti šalies socialinės atsakomybės padėtį pasauliniame kontekste.

Remiantis naujausiomis pasaulinės socialinės atsakomybės indeksų reikšmėmis, galima įvertinti Lietuvos socialinės atsakomybės pokyčius visuomenės, aplinkos ir ekonomikos kategorijose. Pateiktos kategorijos atskleidžia, kad visuomenės aspektu socialinės atsakomybės reikšmė lygi 8,1 (vertinant 10 balų skalėje). Kur kas reikšmingesnis Lietuvai yra aplinkos ir ekonomikos rodiklis. Aplinka, apimanti visus ekologinius klausimus yra ypač aktuali Lietuvos atžvilgiu. Jos reitingas mažėja, kas byloja apie mažesnę dėmesį, skiriamą aplinkosaugos problemoms. Teigiamas rodiklis pastebimas ekonomikos indekse, kuris nuo 2012 m. auga. Tai atspindi gerėjančią ekonominę situaciją.

UAB „Kvalitetas“ – organizacija parengusi socialinės atsakomybės vertinimo modelį Lietuvai. Organizacija socialinį atsakingumą interpretuoja kaip „tvaraus ir augančio verslo privalomą sąlygą, kryptingai investuojant į tvarius santykius su darbuotojais bei partneriais, į verslo etiką, socialinį sąmoningumą, aplinkos apsaugą“ (Oficialusis UAB „Kvalitetas“ tinklapis).

2011 m. remiantis tarptautinių ekspertų parengtais modeliais, UAB „Kvalitetas“ parengė socialinės atsakomybės vertinimo kategorijų rinkinį, skirtą Lietuvai. Visos išskirtos vertinimo kategorijos ir rodikliai pateikti 12 lentelėje.

Socialinės atsakomybės vertinimo kategorijos ir rodikliai

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
1.	<i>Valdymas ir politika</i>	1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos arba ĮSA strategijos buvimas.
		2. 1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos ar padalinio, kuriojančio ĮSA klausimus.
		3. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis.
		4. Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, skatinančių socialinės atsakomybės plėtrą, skaičius.
2.	<i>Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija</i>	5. Aktyvių Pasaulinio susitarimo tinklo narių procentinė dalis nuo bendro Pasaulinio susitarimo tinklo narių skaičiaus.
		6. 100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis.
		7. Sektorinę su ĮSA susijusią veiklą vykdančių ir priemones įgyvendinusių verslo asociacijų procentinė dalis.
		8. Reguliaris struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis.
		9. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus.
3.	<i>Pilietinė visuomenė</i>	10. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis.
		11. ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus.
		12. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų, dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose, viešai skelbiamų metodinių priemonių, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius.
		13. Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe.
		14. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje atsakingo vartojimo klausimais skaičius per metus.
4.	<i>Aplinka</i>	15. Aplinkos vadybos sistemas ir standartus (ISO 14001, EMAS) sertifikavusių ir (arba) registravusių įmonių skaičius.
		16. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas.
		17. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos.
		18. Ekologinio pėdsako įvertinimas.
5.	<i>Darbo santykių klausimai</i>	19. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius.
		20. Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis.
		21. Lyčių lygybė versle ir valdyje.
		22. Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų, tenkančių 100 000 dirbančiųjų, skaičius per metus.
6.	<i>Skaidrumas ir verslo aplinka</i>	23. Korupcijos lygis (pagal „Transparency International“ viešai skelbiamą rodiklį).
		24. Socialiai atsakingo investavimo (SAI) veiklos stebėseną.

Šaltinis: UAB „Kvalitetas“ ĮSA vertinimo modelis

Socialinės atsakomybės vertimo kriterijai apjungia šešias kategorijas, kurios atitinka Europos Sąjungos siūlomų ĮSA šalies mastu vertinimo rodiklius. „Kvaliteto“ sukurti rodikliai yra išplėsti ir pritaikyti Lietuvai, atsižvelgiant į kitų šalių patirtį. Socialinės atsakomybės pokyčių analizė leidžia įvertinti šalies socialinės atsakomybės lygį ir spręsti didžiausias problemas.

Kiekviena valstybė, norėdama įvertinti socialinę atsakomybę, laikosi tokio vertinimo modelio, kuris padėtų jai sekti ir identifikuoti esančius pokyčius ir problemas. Vienas iš pavyzdžių yra Danijos socialinės atsakomybės vertinimo modelis. Šioje šalyje didelis dėmesys yra skiriamas opiausioms problemoms: besikartojančioms finansinėms krizėms ir gamybos taršai.

Danijos vyriausybės tikslas yra užkirsti kelią finansų krizei, sukurti fondą naujam atsakingam augimui ir visuomenės užimtumui stiprinti. Besikartojančios krizės padidino poreikį sutelkti dėmesį į socialinę atsakomybę ir atsakingą elgesį, sprendžiant iššūkius klimato kaitos, gamtinių išteklių naudojimo srityse (Danish action plan, 2017).

Danijos vyriausybė skiria didelį dėmesį socialinės atsakomybės veiksnių planui privataus verslo sektoriuje, siekiant sustiprinti atskaitomybę prieš visuomenę. Atsakingas elgesys ir augimas neturėtų būti laikomas prieštaringu veiksniu. Jis turėtų eiti koją kojon su visuomenės požiūriu. Dėl to Danijos socialinės atsakomybės vertinimo modelį galima suskaidyti į atitinkamas vertinimo kategorijas. Principinė schema pateikiama 8 paveiksle.

8 pav. Danijos socialinės atsakomybės vertinimo modelis
Šaltinis: Sudaryta, remiantis Danish action plan (2017)

Danijos modelyje nėra pateikiami detalūs vertinimo rodikliai. Ataskaitoje atsispindi bendras vertinimas, kurį sudaro 4 dalys: skaidrus verslas, viešojo sektoriaus įtaka socialinei atsakomybei, atsakingo augimo didinimo per partnerystes bei pagarbos tarptautiniams susitarimo principams laikymasis. Danijos socialinės atsakomybės vertinime atsispindi bendrosios vertinimo kategorijos. Vertinimui pateikiami veiksmai atitinkamose srityse, tačiau ne bendra rodiklių kaitos tendencija. Danija socialinės atsakomybės pokyčių ataskaitas teikia kas 2 kalendorinius metus.

Estija socialinei atsakomybei ir jos vertinimui skiria itin didelį dėmesį. Socialinės atsakomybės modelio tikslas – pagerinti rezultatus ekonomikoje, skatinant investicijas, siekiant struktūrizuoti reformas, užtikrinant atsakingą finansinę politiką ir didinant socialinį teisingumą, kad augtų ekonomika. Pagrindinės vertinimo sritys pateikiamos 13 lentelėje.

13 lentelė

Estijos socialinės atsakomybės vertinimo rodikliai

Eil. Nr.	Vertinimo sritis
1.	Mokestinės pajamos iš nekilnojamojo turto mokesčių, procentais nuo BVP.
2.	Mokesčių lengvata vienam gyvenančiam asmeniui.
3.	Bankrutavusių įmonių skaičius.
4.	Nepelno siekiančių įmonių rėmimas.
5.	Suteiktų paskolų namų reikmėms skaičius.
6.	Būsto kainų indekso ir komercinių paskolų būstui įsigyti pokyčiai.
7.	Darbuotojų teisių pakeitimų skaičius.
8.	Lyčių darbo užmokesčio skirtumas.
9.	Darbo rinkos rezultatai pagal kvalifikacijos laipsnį ir lytį.
10.	Skurdo arba socialinės atskirties rodiklis ir jo komponentai.
11.	Eksporto rinkos dalies augimas pagal prekių ir paslaugų vertę.
12.	Estijos prekių eksportas.
13.	Eksporto (prekių) dinamika ir konkurencingumas.
14.	Realiojo efektyvaus valiutos keitimo kurso suskirstymas, infliacijos rodikliai.
15.	Darbo užmokesčio augimo dydis.
16.	Estijos įmonių pelnas ir investicijų dydis.
17.	Bendro socialinės atsakomybės projektų finansavimo dydis.
18.	Bendrojo vidaus produkto dydis.
19.	Paraiškos Europos patentų tarnybai.
20.	Mokestis už intelektinės nuosavybės naudojimą iš užsienio proc. BVP.

Šaltinis: Sudaryta, remiantis Estijos vyriausybės internetiniu portalu

Estijos socialinės atsakomybės vertinimo modelyje nėra pateikiamos konkrečios vertinimo sritys. Modelį sudaro 20 rodiklių, kurių nuosekli analizė padeda įvertinti socialinės atsakomybės pažangą. Estijos vertinimo rodikliai atspinti svarbias pasaulyje problemas, tokias kaip degalų eksportas į kitas šalis, lyčių lygybė, darbo rinkos rezultatai pagal įgūdžius ir kt. Tačiau visus rodiklius būtų galima suklasifikuoti į ekologines, socialines ir ekonomines vertinimo sritis.

Švedija – valstybė, kurios socialinės atsakomybės indeksas yra vienas iš aukščiausių pasaulyje. Šalies įmonių socialinės atsakomybės modelis apima 3 pagrindines kryptis: ekonominę, aplinkos apsaugos bei socialinę. Socialinės atsakomybės pokyčių vertinimo rodikliai apungia ekonominę sritį (vertinami rezultatai, rinkos dalyvavimas), aplinkosaugos sritį (vertinamos medžiagos ir energija, naudojama gamybai, taip pat oro ir vandens taršos kiekis) bei socialinę sritį (apima darbo metodus ir procesus, žmogaus teises, visuomenę, prekių ar paslaugų kokybę). Švedijos socialinės atsakomybės vertinimo sritys ir rodikliai pateikiami 14 lentelėje.

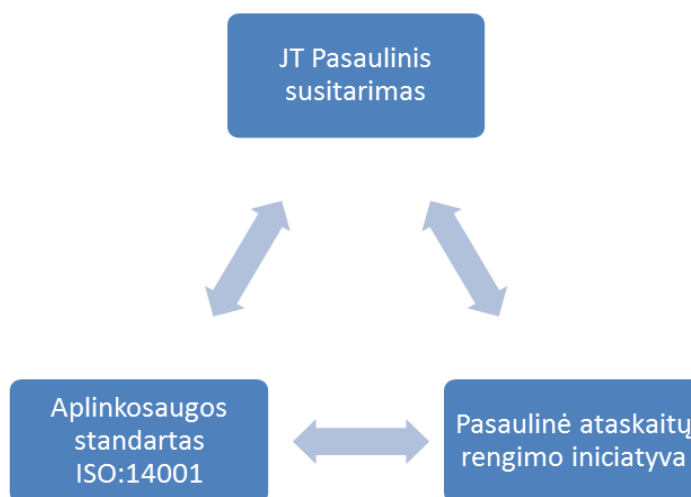
Švedijos socialinės atsakomybės vertinimo sritys

Ekonominė sritis	Aplinkosauginė sritis	Socialinė sritis
Pinigų srautai	Naudojamos medžiagos, žaliavos	Darbo metodai ir procesai
Darbo vietų skaičius ir sąlygos	Naudojami energijos šaltiniai	Žmonių teisės darbe
Pardavimai ir pelnas	Išmetimas – oras ir vanduo	Lyčių lygybė
	Atliekų kiekiai, tvarkymas	

Šaltinis: Sudaryta, remiantis Švedijos socialinės atsakomybės informaciniu portalu

Švedijoje socialinės atsakomybės pokyčiai vertinami 3 srityse: ekonominėje, aplinkosauginėje bei socialinėje. Kiekviena vertinimo sritis turi kelias vertinimo kategorijas, kurioms Švedija modifikuotai pagal svarbius klausimus ir problemas taiko atitinkamus rodiklius socialinės atsakomybės pažangai nustatyti.

Europos Sąjungoje šalių socialinės atsakomybės pokyčių vertinimas atliekamas remiantis triguba įmonių socialinės atsakomybės vertinimo koncepcija, kuri pateikiama x paveiksle (žr. 9 pav.).

9 pav. Triguba įmonių socialinės atsakomybės vertinimo koncepcija

Šaltinis: Sudaryta, remiantis I. Slapikaite (2017)

Jungtinių tautų vystymosi programos Lietuvoje leistame periodiniame leidinyje apie įmonių socialinę atsakomybę, jos praktiką bei teoriją, buvo pateiktos ir socialinės atsakomybės kriterijų sąsajos su vadybos sistemomis. Be minėtų ISO 14001, SA 8000 ir ISO 26000 standartų, jų taikymas siejamas ir su mažiau populiariomis vadybų sistemomis, tokiomis kaip ISO9001, EVAS.

Išanalizavus socialinės atsakomybės vertinimo modelius nustatyta, kad vertinimo kategorijas sudaro ekonominė, socialinė ir ekologinė sritis. Kiekviena šalis individualiai pritaiko

rodiklius pagal šalyje esančias problemas ar aktualias perspektyvai sritis. Šalys gali stebėti, kaip kinta jų pozicija pasaulinėje socialinės atsakomybės indeksų ataskaitoje ir, pasitelkus šalies rezultatus bei imantis atitinkamų priemonių, gali imtis priemonių kurios padėtų keisti socialinės atsakomybės padėtį šalyje.

2. LIETUVOS SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS VERTINIMO TYRIMO METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS

Tyrimo metodai – mokslinės, lyginamosios literatūros sisteminis apibendrinimas, socialinės elgsenos vadybos tyrimo metodologija, kiekybinis dokumentų analizės metodas, statistinių duomenų analizės metodas.

Šiuo metu Lietuvoje nėra rodiklių atitinkančių šios dienos aktualijas, pagal kurias būtų galima įvertinti šalies socialinės atsakomybės pokyčius, dėl to siekiant gauti tinkamus rezultatus keliamas tikslas – parengti Lietuvos socialinės atsakomybės pokyčių vertinimo metodiką. LR vyriausybė 2010 metais skelbė projektą, kurio metu laimėjusi įmonė UAB „Kvalitetas“ buvo parengusi socialinės atsakomybės pokyčių vertinimo metodiką, tačiau ji buvo naudota tik 2 kartus – 2010-2011 m. Nuo 2011 m. socialinės atsakomybės pokyčių vertinimas ir metodikos koregavimas pagal šių dienų aktualijas nebuvo atliktas.

Reikalavimai rodikliams: aiškūs ir suprantami, lengvai prieinami, parodantys specifinius aspektus, požymius, kurie gali būti išmatuojami, nurodantys siekiamus pokyčius kiekybiškai ar kokybiškai išmatuojamais tikslais. Rodiklių rezultatai turi užtikrinti įmonių socialinės atsakomybės duomenų prieinamumo gerinimą.

Socialinės atsakomybės vertinimo rodiklių svarba keičiantis socialinėms, demografinėms ir ekonominėms sąlygoms kinta. Dėl to norint įvertinti socialinės atsakomybės pokyčius būtina tinkamai parinkti vertinimo rodiklius pagal tam laikotarpiui aktualius aspektus. Siekiant įvertinti socialinės atsakomybės pokyčius, įvairūs mokslininkų teikiami vertinimo modeliai, atspindi skirtingas sritis. Vieni pokyčius siūlo vertinti pagal patiriamą naudą organizacijų lygmenyse, kiti – globaliu požiūriu.

Pagrindiniai šaltiniai rodikliams parinkti:

- 2012 m. Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimo ataskaitos duomenys;
- Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministerijos internetinis tinklapis;
- Europos komisijos oficialusis tinklapis;
- Lietuvos statistikos departamento internetinis tinklapis;
- Lietuvos Respublikos Seimo įstatymų duomenų bazė;
- Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti;
- Pasaulinis ekologinės pėdos tinklapis.

Vertinant šalies socialinės atsakomybės pokyčius, rodiklių pritaikymas pagal šaliai aktualias problemas yra būtinas, kadangi šiuolaikinės rinkos tampa vis globalesnėmis ir socialinės atsakomybės vertinimo rodiklių pritaikymas tampa vis svarbesniu reiškiniu visose geografiniuose regionuose. Dėl to, norint pamatyti kuo aiškesnį vaizdą Lietuvos socialinės atsakomybės pokyčių buvo pasitelktas UAB „Kvalietas“ modelis, kuris papildytas šiais rodikliai:

1. Skurdo rodikliai. Pastaruoju laikotarpiu šalyje įvykę socialiniai ir ekonominiai reiškiniai turėjo nevienodos įtakos skirtingų šalies gyventojų grupių gyvenimo kokybei. Neatsižvelgiant į spartaus ekonomikos augimą, vidutinio darbo užmokesčio augimo bei kitų teigiamų ekonomikos reiškinį, šalyje didėjo socialinė ir ekonominė gyventojų nelygybė bei aštrėjo skurdo ir socialinės atskirties problema. Dėl šios priežasties vertinant šalies socialinę atsakomybę skurdo vertinimo rodiklis yra ypatingai svarbus. Minėtas rodiklis bus priskiriamas prie 5 vertinimo kategorijos „Darbo santykių klausimai“.

2. Bendrojo CO₂ pėdsako dydžiu.

Anglies dvideginio (CO₂) kiekis dažnai laikomas transporto priemonių keliama tarša, kur degalų išmetamos CO₂ emisijos kiekis laikomos labai svarbia problema, aktualia visos šalies gyventojams. Požiūriui į CO₂ kiekį nedaro įtakos net tai, ar žmogus gyvena didmiestyje, ar kaimo vietovėje. Degindama naftą, dujas ir anglį, žmonės į atmosferą išmeta didžiulius CO₂ kiekius. Kitos šiltnamio efektą sukeliančios dujos atmosferoje atsiranda dėl žemės ūkio, pramonės įmonių veiklos bei sąvartynų. Per praėjusį dešimtmetį žmogaus veikla ypač suaktyvėjo, kad CO₂ dujų koncentracija atmosferoje tapo didesnė nei per praėjusius 650 000 metų. Dėl šių priežasčių bendrasis CO₂ pėdsako rodiklis yra ypatingai aktualus vertinant šalies socialinės atsakomybės pokyčius. Minėtas rodiklis bus priskiriamas prie 4 vertinimo kategorijos „Aplinka“.

Iš UAB „Kvalitetas“ socialinės atsakomybės vertinimo modelio nebus naudojamas „aktyvių pasaulinio susitarimo tinklo narių procentinė dalis nuo bendro Pasaulinio susitarimo tinklo narių skaičiaus“, nes jis yra panašus į rodiklį „100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės procentinė dalis“. Naudojant abu vertinimo rodiklius bus gauti vienodi rezultatai, kurie neturės pridėtinės vertės vertinant pokyčius Lietuvoje. Taip pat rodiklis nevertinamas dėl to, kad Lietuva pasauliniu mastu yra maža šalis, o gauti duomenys neatskleis realios situacijos.

Remiantis UAB „Kvalitetas“ vertinimo modeliu nebus vertinamas „Aplinkos vadybos sistemas ir standartus (ISO 14001, EMAS) sertifikavusių ir (arba) registravusių įmonių skaičius“. Šis rodiklis yra ypatingai svarbus, tačiau remiantis Lietuvos Nacionalinio standartizacijos

departamento duomenimis, rodiklio duomenys yra neberenkami. Minėti aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimai ir naudojimo gairės (ISO 14001:2004; EMAS) kurie buvo parengti 2011 m. sausio 14 d. yra nebegaliojantys nuo 2016 m. kovo 31 d. Galutinis Lietuvos socialinės atsakomybės pokyčių vertinimo modelis pateikiamas 2 priede. Apibendrinti įmonių socialinės atsakomybės pokyčių rezultatai pateikti 6 vertinimo kategorijose pagal 22 rodiklius.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas:

Vertinime lyginami 2012-2016 m. socialinės atsakomybės rodikliai, kadangi 2012 m. buvo paskutiniai, kuriais UAB „Kvalitetas“ vykdė socialinės atsakomybės pokyčių Lietuvoje vertinimą o 2017 m. duomenys nėra naudoti dėl nepasibaigusiu ataskaitiniu metu.

Gauti tyrimo rezultatai analizuojami pagal 3 pokyčių kryptis, kurios gali būti neutralios, teigiamos ir neigiamos. T.y.:

1. 2016 m. rodiklis geresnis už 2012 m. jis priskiriamas prie pagerėjusios rodiklio (↗);
2. 2016 m. rodiklis blogesnis už 2012 m. jis priskiriamas prie blogėjančio rodiklio (↘);
3. 2016 m. rodiklis lygus ar nepakitęs su 2012 m. jis laikomas neutraliu rodikliu (↔).

Gauti rezultatai klasifikuoti į 3 grupes padės įvertinti socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje ir identifikuoti, kurios sritys yra gerėjančios, kurios probleminės į kurias reikia telkti didesnę dėmesį. Gautas socialinės atsakomybės vertinimas bus pateiktas procentine išraiška.

Tyrimo apribojimai:

- Žaliesiems pirkimams tenkantis visų viešųjų pirkimų procentinės dalies rodiklis paskutinį kartą teigtas 2015 m. dėl to reali situacija šio rodiklio aspektu neatsispindės;
- Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius bei darbo santykių sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičiaus rodiklių duomenys nėra viešai skelbiami, dėl to vertinimas nėra objektyvus dėl informacijos trūkumo;
- Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų įsakymų, skirtų ĮSA principams taikyti skaičiaus duomenys yra teikiami tik paskutinių metų dėl to stebėti šio rodiklio kaitos nėra galimybių;
- Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe rodiklio informacija turi būti renkama ištisisus metus. Rodiklyje nėra apibrėžtų konkrečių žiniasklaidos priemonių, kurios turi būti vertinamos. 2016 m. Lietuvoje įvairių spaudos leidinių buvo 587, informacinių internetinių portalų 351. Todėl atlikti tikslų vertinimą yra ypatingai sunku;

Tyrimo atlikimo data: Tyrimas atliktas 2017 m. spalio mėn. 1 d. – lapkričio 15 d.

3. LIETUVOS SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS VERTINIMO ANALIZĖ

3.1. Tyrimo rezultatų analizė

Tyrimas „Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas“ atliekamas pateiktu UAB „Kvaliteto“ modelio pagrindu bei papildomais rodikliais. Tyrimo metu įvertinti Lietuvos socialinės atsakomybės pokyčiai. Tyrimui atlikti taikomas dokumentų analizės metodas, kuomet reikiama informacija tyrimui gaunama naudojantis įvairiais dokumentais.

Remiantis sudarytu kategorijų ir rodiklių rinkiniu pirmoji vertinimo kategorija yra „valdymas ir politika“. Šis vertinimo laukas sudarytas iš 4 toliau įvardinamų rodiklių.

15 lentelė

Valdymo ir politikos vertinimo kategorijos rodikliai

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
1.	<i>Valdymas ir politika</i>	1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos arba ĮSA strategijos buvimas 2. 1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos ar padalinio, kurioje vykdoma ĮSA klausimus 3. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis 4. Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, susisjusių su socialinės atsakomybės plėtra, skaičius

1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos.

Konkurencingam bei sėkmingam verslui Lietuvoje didelę svarbą turi socialinis atsakingumas susidedantis iš darnaus vystymosi ir įmonių socialinės atsakomybės nacionalinių strategijų. Ši priemonių visuma prisideda prie veiklios bei solidarios visuomenės formavimo ir stiprinimo, akcentuoja darnų išteklių panaudojimą bei nurodo tolygius socialinės ir ekonominės sanglaudos stiprinimo aspektus.

Lietuvos nacionalinė darnaus vystymosi strategija patvirtinta 2003 m. rugsėjo 11d. (atnaujinta 2009 m.) vyriausybės nutarimu, kuriame nurodoma, kad kas 2 metus, turi būti teikiama nacionalinės strategijos už einamuosius dvejus metus įgyvendinimo ataskaita. Nacionalinė darnaus vystymosi ataskaita paskutinį kartą buvo parengta 2012 m. Iš viso parengtos 4 ataskaitos už 2003-2004 m.; 2005-2007 m.; 2008-2010 m. ir 2011-2012 m.

Įmonių socialinės atsakomybės plėtros planas Lietuvoje patvirtintas 2010 m. sausio 12d. Atlikti keitimai 2012 m. o naujausias papildymas atliktas 2016 m. vasario 12d., kuriame pateiktas įmonių socialinės atsakomybės 2016–2020 metų plėtros planas. Priemonių plano tikslai, uždaviniai, priemonės, asignavimai ir vykdytojai pateikiami 4 priede.

Įmonių socialinės atsakomybės 2016–2020 metų veiksmų plano paskirtis – sukurti funkcionalią socialinės atsakomybės sistemą, kuri skatintų įmones savo veikloje taikyti socialinės atsakomybės principus, o visuomenę būti aktyvia šio proceso dalyve (LR ĮSA įstatymas, 2016).

Plane siūloma kasmet organizuoti nacionalinį įmonių socialinės atsakomybės forumą įmonių socialinės atsakomybės plėtros tendencijoms ir problemoms aptarti tokiu būdu stebint šalyje vyraujančias tendencijas tvaraus verslo srityje. Akcentuojama, kad būtina įmonėms padėti socialinės atsakomybės diegimo klausimais, bei mokyti jas didinant jų atskaitingumą

2. 1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos ar padalinio, kurioje yra ĮSA klausimas.

Lietuvoje už darnaus vystymosi strategijos koordinavimą ir įgyvendinimą yra atsakinga aplinkos apsaugos ministerija. Strategijos koordinavimui 2012 m. buvo sudaryta komisija, kurią sudarė ekspertų grupės, organizacijos. Sudarytos komisijos tikslas buvo darnaus vystymosi strategijos principų įgyvendinimas. Už įmonių socialinės atsakomybės programą sudarytą 2012 m. atsakinga Lietuvos Respublikos apsaugos ir darbo ministerija.

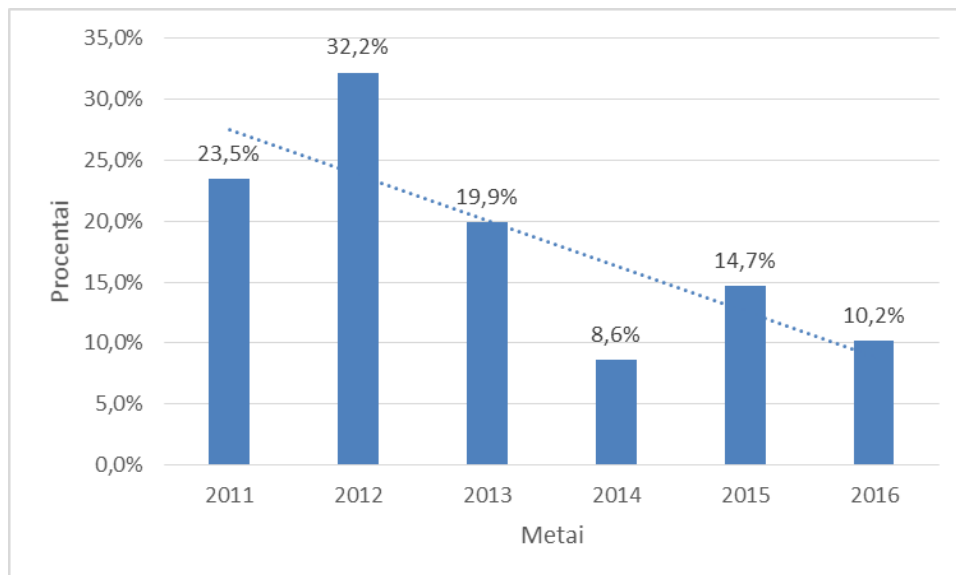
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija koordinuoja šios programos įgyvendinimą. Ministro Pirmininko potvarkiu 2012 m. sudarytas Nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros programos įgyvendinimo priežiūros komitetas, į kurį įeina už šios programos įgyvendinimo priemonių vykdymą atsakingų ministerijų, kitų institucijų įgalioti atstovai, tiesiogiai prižiūri šios programos priemonių vykdymą (LR įstatymo dėl įmonių socialinės atsakomybės veiklų plano nutarimas. 2010 m.).

3. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis.

Rodiklis yra neatsiejamai susijęs su socialinės atsakomybės vertinimu. Žaliųjų viešųjų pirkimų reikšmė – kad valstybiniai pirkėjai, pirkdami produktus, paslaugas ar darbus, atsižvelgtų į aplinkosaugos veiksnius.

Įmonės ir organizacijos vykdydamos žaliuosius viešuosius pirkimus prisideda prie aplinką teršiančių dujų emisijos mažinimo, taip pat prie darnaus gamtos išteklių naudojimo. Rodiklis apskaičiuojamas pagal žaliųjų pirkimų dalį visuose vykdytuose viešuosiuose pirkimuose arba pagal vykdytų žaliųjų pirkimų vertės dalį visų vykdytų viešųjų pirkimų kontekste.

Lietuvos statistikos departamentas viešųjų žaliųjų pirkimų duomenis teikė iki 2014 m. Nuo 2015 m. duomenys buvo teikti viešųjų pirkimų tarnybos ataskaitose. Viešųjų žaliųjų pirkimų procentinė dalis viešųjų pirkimų kontekste pateikiama 10 paveiksle.

10 pav. Viešųjų žaliųjų pirkimų procentinė dalis viešųjų pirkimų kontekste
 Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis ir viešųjų pirkimų ataskaita (2016)

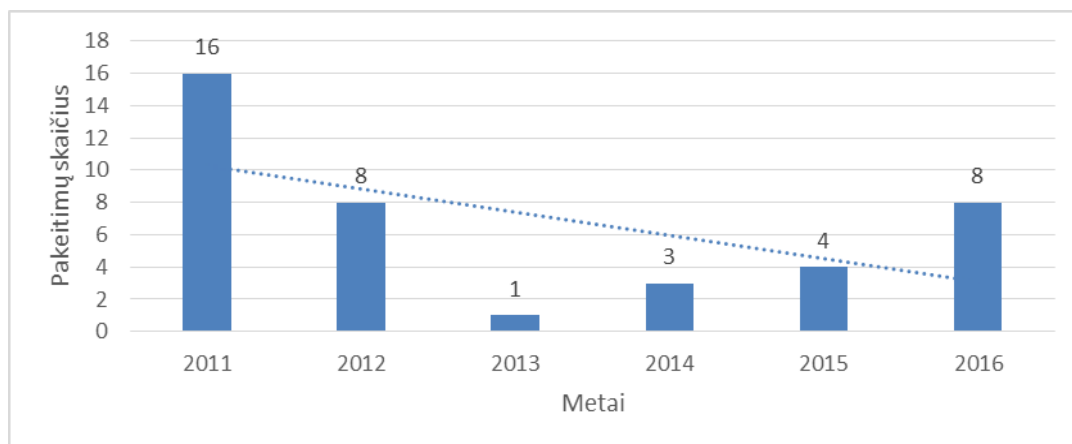
Paveiksle pateikti duomenys atskleidžia, kad nuo 2011 m. procentinė dalis tenkanti žaliesiems viešiesiems pirkimams mažėja ir 2014 m. siekė vos 8,6 % nuo visų viešųjų pirkimų dalies. Perkančiųjų organizacijų, žaliųjų pirkimų vertės dalis 2016 m. palyginti su 2015 m. sumažėjo 4,5 procentiniais punktais . ir sudarė 10,2 proc. bendros 2016 m. vykdytų viešųjų pirkimų vertės.

LR įstatyme dėl įmonių nacionalinės strategijos 2010 m. yra numatyta, kad viešieji žalieji pirkimai turi sudaryti ne mažiau kaip 25 procentus 2012 metais, ne mažiau kaip 25 procentus – 2013 metais, ne mažiau kaip 30 procentų 2014 metais ir ne mažiau kaip 35 procentams – 2015 metais bendrųjų viešųjų pirkimų dalį. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose, akcentuojama kad planas įvykdytas tik 2012 metais. Tai parodo, kad šalyje per mažas dėmesys skiriamas žaliesiems pirkimams.

4. Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, susisjusių su socialinės atsakomybės plėtra, skaičius.

Įmonių socialinės atsakomybės plėtrai didelę įtaką daro teisės aktai, kurių pagrindinė funkcija yra sukurti funkcionalią socialinės atsakomybės sistemą, kuri skatintų įmones savo veikloje taikyti socialinės atsakomybės principus, o visuomenę aktyviai dalyvauti šiame procese. Įstatymuose pateikiamas reglamentas turėtų padėti savo veikloje taikyti socialinės atsakomybės principus, prisidėti prie darnaus vystymosi ir užtikrinti valstybės pažangos strategijos nurodyto

tikslo praktinį įgyvendinimą. Lietuvoje įvykusių teisės aktų pakeitimų suvestinės pateikiamos 11 paveiksle.

11 pav. Teisės aktų pakeitimų, kuriuose skatinama socialinė atsakomybė skaičius
Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos teisės aktų registru oficialiuoju portalu bei 2012 m. UAB „Kvaliteto“ teikita socialinės atsakomybės ataskaita

Teisės aktų pakeitimų, kuriuose skatinama socialinė atsakomybė buvo ieškoti oficialiajame Lietuvos teisės aktų registre įrašius raktinius žodžius „Socialinė atsakomybė“. Iš statistinių duomenų galima teigti, kad nuo 2011 m. teisės aktų skaičius mažėjo 50 procentiniu punktu lyginant su 2012 m. Nuo 2013 m. teisės aktų pakeitimų skaičius didėjo. 2016 m. lyginant su 2013 m. teisės aktų skaičius kuriuose minima socialinė atsakomybė ir jos skatinimas išaugo 8 kartus.

Apibendrinant pirmąją vertinimo kategoriją „valdymas ir politika“ gauti rezultatai pateikiami 16 lentelėje.

16 lentelė

„Valdymas ir politika“ vertinimo kategorijos apibendrinimas

1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos						
1. Lietuvos nacionalinė darnaus vystymosi strategija vyriausybės nutarimu patvirtinta 2003 m. rugsėjo 11 d. o atnaujinta 2009 m.						
2. Įmonių socialinės atsakomybės plėtros planas patvirtintas 2010 m. sausio 12 d.						
2. 1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos ar padalinio, kurioje vykdomi ĮSA klausimai						
Aplinkos apsaugos ministerija						
3. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Proc.	23.5	32.2	19.9	8.6	14.7	10.2
4. Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, susijusių su socialinės atsakomybės plėtra, skaičius						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pakeitimų sk.	16	8	1	3	4	8

Lietuvoje darnaus vystymosi strategija patvirtinta 2003 m. rugsėjo 11 d. o atnaujinta 2009 m. nuo kurių pakeitimai nebuvo vykdyti. Įmonių socialinės atsakomybės strategija aplinkos apsaugos ministerija patvirtino 2010 m. sausio 12 d. o pakeitimai atlikti 2012 m. ir 2016 m. kuriame pateiktas įmonių socialinės atsakomybės 2016–2020 metų plėtros planas. Paskutinėje 2016 m. parengtoje ataskaitoje atsispindi 2014–2016 m. strategijos įgyvendinimo rezultatai, kurioje buvo aprašyta „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ ir 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos pasiekti rezultatai.

Žaliesiems pirkiniais tenkanti viešųjų pirkimų procentinė dalis nuo 2014 m. auga, ir 2016 m. siekė 10,2 proc. Tam turėjo įtakos nauja valstybės politika, kurioje įstatymais ir sankcijomis reglamentuota, kad visi organizacijų ir viešųjų institucijų pirkimai turi būti vykdomi skelbiant viešąjį pirkimą. Socialinės atsakomybės kontekste, tam turėjo įtakos ir 2016-2020 plėtros plano užsibrėžti tikslai.

Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, kuriuose skatinama socialinės atsakomybės plėtra skaičius nuo 2013 m. auga, ir 2016 m. siekė 8 padarytus įstatymų pakeitimus per metus. Pakeitimai atlikti „Socialinės atsakomybės ir socialinio dialogo skatinimo“, „Socialinės atsakomybės ir funkcijų pasiskirstymo tarp institucijų, įgyvendinimo“ įstatymuose „Įmonių socialinės atsakomybės 2016–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo programos“ nutarime.

Antroje vertinimo kategorijoje „*suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija*“ pateikiami 3 vertinimo rodikliai.

17 lentelė

Suinteresuotųjų šalių dalyvavimo ir keitimosi informacija kategorijos vertinimo rodikliai

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
2.	<i>Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija</i>	5. 100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis
		6. Reguliaris struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis
		7. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus

5. Sektorinę su ĮSA susijusią veiklą vykdančių ir priemonės įgyvendinusių verslo asociacijų procentinė dalis

Lietuvoje verslo asociacijos gali pasidalinti praktika atskiruose sektoriuose, vykdyti bendrus projektus tarp narių įmonių, socialinės atsakomybės srityje. Galima daryti prielaidą, kad asociacijos besilaikančios įmonių socialinės atsakomybės principų taiko priemones, kurios skatina plačiau taikyti socialinės atsakomybės informacijos sklaidos principus.

Lietuvoje veikia 6 skirtingos asociacijos, kurios skirstomos pagal sektorius į: šakines verslo asociacijas, vietovės šakinės verslo asociacijas, verslo asociacijų junginius veikiančius Lietuvoje, mišrias verslo asociacijas bei užsienio šalių verslo asociacijas. 2017 m. Lietuvoje buvo 317 veikiančių šakinių verslo asociacijų, iš jų vykdo veiklą susijusią su įmonių socialine atsakomybe tik 7. žr. 18 lentelė.

18 lentelė.

Verslo asociacijos, vykdančios su įmonių socialine atsakomybę susijusią veiklą

Eil. Nr.	Asociacijos pavadinimas	Įkūrimo metai
1.	Aptarnavimo ir paslaugų įmonių asociacija	2012
2.	Asociacija „Infobalt“	1994
3.	Asociacija „Lažybų organizatorių aljansas“	2005
4.	Lietuvos autoverslininkų asociacija	1994
5.	Lietuvos juodmargių galvijų gerintojų asociacija	1993
6.	Lietuvos komunikacijos agentūrų asociacija	2002
7.	Vandenilio energetikos asociacija	2006

Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos asociacijų informacinės ir naujienų sistemos duomenimis

Duomenys rodikliams surinkti remiantis Lietuvos asociacijų informacine ir naujienų sistema AINS. Įvertinus duomenis padaryta išvada, kad Lietuvoje veikiančių asociacijų kurių veikloje atsispindi socialinės atsakomybės principų įgyvendinimas procentinė dalis visų asociacijų kontekste siekia vos 2,2 % ir sudaro 7 asociacijas iš 317.

Įvairios asociacijos nėra suinteresuotos vykdyti veiklą laikantis socialinės atsakomybės principų. Lietuvoje vykdytą veiklą susijusią su socialine atsakomybe nėra populiariu, kadangi dauguma įmonių socialinę atsakomybę suvokia kaip labdaringą veiklą, kuri nesuteikia pridėtinės vertės.

6. Reguliarus struktūrizuotas ĮSA ir darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis

Reguliarus socialinės atsakomybės ataskaitų teikimas parodo, kaip įmonės vykdydamos ūkinę veiklą įsisavina socialinės atsakomybės principus savo veikloje bei visuomenei atskleidžia, kaip atsakingai žiūri į ataskaitų rengimą remiantis numatytais vertinimo sritimis. Akcentuojama ir tai, kad socialinės atsakomybės ataskaitų nuolatinis teikimas, padeda įvertinti ar įmonės yra aktyvios socialinės atsakomybės įsipareigojimo narės.

Jei šalyje įmonių socialinės atsakomybės ataskaitas teikia didelė dalis įmonių, tai atspindi aukštą sąmoningumo lygį šalyje, o ataskaitų teikimo dažnumas atspindi šalies požiūrį, į

socialinės atsakomybės pokyčių vertinimą. Lietuvoje įmonių socialinės atsakomybės teikiančių įmonių ataskaitų tendencijos pateikiamos 19 lentelėje.

19 lentelė.

**Didžiausios Lietuvos bendrovės, teikiančios įmonių socialinės atsakomybės ataskaitas
2013–2016 m.**

Metai	Didžiausių pagal apyvartą įmonių dalis, teikianči ISA ataskaitas	Įmonių pavadinimai
2013	8 %	AB „Lietuvos energijos gamyba“ AB „LESTO“ AB „TEO LT“ AB „Lietuvos geležinkeliai“ UAB „Omnitel“ AB „SEB bankas“ AB „Swedbank“ UAB „Eugesta“
2014	10 %	AB „Lietuvos energijos gamyba“ AB „LESTO“ AB „Lietuvos geležinkeliai“ AB „Lietuvos draudimas“ UAB „Omnitel“ AB „SEB bankas“ AB „Swedbank“ UAB „Eugesta“ UAB „Vakarų medienos grupė“ AB „TEO LT“
2015	9 %	AB „Lietuvos energijos gamyba“ AB „LESTO“ UAB „Omnitel“ UAB „Eugesta“ AB „TEO LT“
2016	15,6 %	AB „Lietuvos energijos gamyba“ UAB „Eugesta“ AB „Energijos skirstymo operatorius“ (ESO) AB „Swedbank“ AB „Telia Lietuva“

Šaltinis: Sudaryta remiantis United Nations Global Compact

Atlikus didžiausių Lietuvos bendrovių teikiančių įmonių socialinės atsakomybės ataskaitas analizę nustatyta, kad nuo 2014 m. įmonių dalis teikiančių socialines atsakomybės ataskaitas visų įmonių aspektu išaugo 5,6 procentinio punkto. 2016 m. socialinės atsakomybės ataskaitas Lietuvoje pateikė vos 32 įmonės. Pastebima tendencija, kad didžiosios įmonės tokios kaip AB „LESTO“, AB „Lietuvos geležinkeliai“ ir AB „Lietuvos draudimas“, kas metus teikia socialinės atsakomybės ataskaitas, tačiau jos nepatenka į 100 stambiausių pagal apyvartą įmonių sąrašą.

Daroma išvada, kad didėjantis darnaus vystymosi ataskaitų teikiančių įmonių dalis procentas byloja apie gerėjančią šalies situaciją bei didesnę įmonių supratimą apie socialinės

atsakomybės ataskaitos teikiama pridėtinę vertę organizacijų veiklai. 2017 metų socialinės atsakomybės ataskaitą įmonės teiks 2018 m. dėl to suvestinėje šie duomenys nedominuoja.

7. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus.

Socialinė apsaugos ir darbo ministerija kasmet rengia nacionalinius atsakingo verslo apdovanojimus, kurių metu pagerbiamos pažangiausios įmonės, nuveikusios daugiausia darbų įmonių socialinės atsakomybės srityje ir didžiausia indelį įnešusios socialinės atsakomybės principų plėtojime verslo sektoriuje. Nacionalinio atsakingo verslo apdovanojimų iniciatyvos pradžia - 2007 m. Įmonės gali teikti paraiškas skirtingose nominacijose. Nugalėtojai apdovanojami trijose kategorijose: Lietuvos didelių įmonių, užsienio kapitalo įmonių bei smulkaus ir vidutinio verslo kategorijoje. Labiausiai pasižymėjusioms įmonėms skiriamas pagrindinis prizas – „Socialiai atsakingos įmonės“ apdovanojimas.

Įmonių pateikta paraiška dalyvauti nacionaliniuose darnaus vystymosi kategorijose yra itin svarbus žingsnis įmonės veikloje. Nacionalinis atsakingo verslo apdovanojimų kategorijos ir paraiškų skaičius pateikiamas 20 lentelėje.

20 lentelė.

Nacionalinio atsakingo verslo apdovanojimo dalyvių skaičius, 2013–2017 m.

Metai	Paraiškas teikusių įmonių skaičius	Nominacijų kategorijos
2013*	41	„Metų aplinkosaugos įmonė 2012“ „Socialiai atsakinga įmonė 2012“ „Metų bendruomeniškiausia įmonė 2012“ „Metų darbovietė 2012“
2014*	43	„Socialiai atsakinga įmonė 2013“ „Metų sveikatingiausia įmonė 2013“ „Metų bendruomeniškiausia įmonė 2013“ „Metų aplinkosaugos įmonė 2013“ „Metų darbovietė 2013“
2015*	56	„Socialiai atsakinga įmonė 2014“ „Metų sveikatingiausia įmonė 2014“ „Metų bendruomeniškiausia įmonė 2014“ „Metų aplinkosaugos įmonė 2014“ „Metų darbovietė 2014“ „Metų sportiškiausia 2014“
2016*	62	„Metų darbovietė 2015“, „Metų bendruomeniškiausia įmonė 2015“, „Metų aplinkosaugos įmonė 2015“ „Socialiai atsakinga įmonė 2015“ „Už jaunimo verslumo iniciatyvų skatinimą 2015“

Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos atsakingo verslo asociacijos duomenimis

* - nominacijos įteikiamos už praėjusius metus

2017 m. nominacijų kategorijos nurodytos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakyme „Dėl įmonių socialinės atsakomybės 2016-2020 veiksmų plano patvirtinimo“. Įsakyme nurodoma, kad įvardintos nominacijos turi būti skaidomos pagal tris kategorijas – labai mažų, mažų ar vidutinių įmonių, didelių įmonių, tarptautinių įmonių ar jų filialų, atstovybių, veikiančių Lietuvoje. Labiausiai pasižymėjusioms įmonėms įteiktas aukščiausias apdovanojimas – „Socialiai atsakinga įmonė“. 2017 m. buvo įteikti papildomi apdovanojimai už 2016 m. pasiekimus moterų ir vyrų lygybės bei neįgaliųjų integracijos srityse. Šioms nominacijoms atskiros paraiškos vertinimui buvo naudojamos iš „Metų darbovietė 2016“ paraiškos.

2017 metais nominacijoms gauti pateikusių paraiškas įmonių sąrašas nėra viešai skelbiamas. Duomenys apie paraiškų pateikusių įmonių skaičių buvo gauti susisiekus su socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės partnerystės vyriausiuoju specialistu. Apibendrintai galima teigti, kad nacionaliniai atsakingo verslo apdovanojimai yra ypač aktualūs įmonių socialinės atsakomybės kontekste, kadangi jie padeda skleisti gerosios įmonių socialinės atsakomybės principus ir juos taikyti savo kasdieninėje veikloje bei stiprinti organizacijos įvaizdį visuomenės kontekste.

Apibendrinant antrąją vertinimo kategoriją „Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija“ gauti rezultatai pateikiami 21 lentelėje.

21 lentelė

„Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija“ vertinimo kategorijos apibendrinimas

5. 100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis				
Lietuvoje veikiančių asociacijų kurių veikloje atsispindi socialinės atsakomybės principų įgyvendinimas procentinė dalis visų asociacijų kontekste siekia vos 2,2 % ir sudaro 7 asociacijas iš 317				
6. Reguliarias struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis				
Metai	2013	2014	2015	2016
Proc.	8	10	9	15,6
7. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus				
Metai	2013	2014	2015	2016
Pakeitimų sk.	41	43	56	62

Duomenys rodikliams surinkti remiantis Lietuvos asociacijų informacine ir naujienu sistema AINS. Įvertinus duomenis, nustatyta, kad tik 2,2 % visų asociacijų kontekste atsispindi veikla, susijusi su socialinės atsakomybės principų įgyvendinimu. Tai rodo, kad socialinės atsakomybės principų taikymas Lietuvoje nėra populiarus, o verslininkai tai nelaiko įsipareigojimo teikiančio pridėtinės vertės įmonės veiklai.

Reguliarūs ĮSA ataskaitas teikiančių stambiausių įmonių procentinė dalis kas metus auga, ir 2016 m. siekė 15,6 proc. arba 7,6 procentiniais punktais daugiau nei 2013 m. Rodiklį galėjo sąlygoti didėjantis pasaulio dėmesys tvariam vystymuisi ir socialinės atsakomybės pažangai. Pasaulyje organizacijos įsipareigojusios laikytis socialinės atsakomybės principų turi konkurencinį pranašumą tarptautinėje prekyboje, dėl to stambiausios organizacijos vis dažniau renkasi teikti socialinės atsakomybės ataskaitas.

Sparčiai augantis sąmoningumas apie socialinės atsakomybės svarbą turi įtakos ir paraiškų nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti skaičiaus augimui. 2016 m. buvo pateiktos 62 paraiškos, kas yra 33,9 procentinio punkto daugiau nei 2013 m. Akcentuotina tai, kad paraiškų skaičius apdovanojimui gauti nėra viešai publikuojamas, dėl to žodžiu gauti duomenys iš socialinės partnerystės vyriausiojo specialisto nėra visiškai patikimi.

Remiantis sudarytu kategorijų ir rodiklių rinkinių trečioji vertinimo kategorija yra „pilietinė visuomenė“. Šis vertinimo laukas sudarytas iš 5 toliau įvardinamų rodiklių.

22 lentelė

Pilietinės visuomenės vertinimo kategorijos ir rodikliai

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
3.	<i>Pilietinė visuomenė</i>	8. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis 9. ĮSA sąvokos paminėjimo žiniasklaidoje skaičius per metus 10. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų įsakymų, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius. 11. Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe. 12. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje socialinės atsakomybės klausimais skaičius per metus

8. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis

Įmonių socialinės atsakomybės idėjos plėtojimui didelę svarbą turi aukštosios mokyklos, kurios rengia programas, kurios turi ugdyti visuomenę socialiai atsakingo vartojimo klausimais. Aukštųjų mokyklų rengiančių darnaus vystymosi studijų programas procentinė dalis parodo tinkamą būdą, galimybę įdiegti socialinės atsakomybės koncepciją visuomenėje. Šis rodiklis taip pat rodo gerą būdą įsijungti į socialinės atsakomybės klausimo svarstymą ir bendrauti su visuomene per paskaitas bei rengiamus seminarus.

Lietuvos Nacionalinė UNESCO komisija darnaus vystymosi švietimo dešimtmečio 2005 – 2014 m. proga, parengė programą, kuria buvo siekiama skirti švietimui pagrindinį vaidmenį

darnaus vystymosi užtikrinimo procese. Programa atspindi švietimo kokybės etapą, kuriame dėmesys sutelkiamas į iššūkius, kuriuos švietimo sistemai kelia globali visuomenės raida. Darnų vystymąsi lemia ekonomikos, socialinės raidos, kultūros ir aplinkos apsaugos kontekstai, todėl ją reikia nuolat peržiūrėti ir papildyti.

LAMA BPO (Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti) duomenimis, 2017 metais Lietuvoje siūlomos 1738 studijų kryptys. Iš jų 1347 studijų programos, tarp kurių vos 3, susijusios su įmonių socialine atsakomybe. Ankstesnių metų duomenys apie studijų programas nėra publikuojamos, todėl analizuojamos tik 2017 metų studijų programos Lietuvoje. Aukštųjų mokyklų rengiančių programų susijusių su socialine atsakomybe sąrašas pateikiamas 23 lentelėje.

23 lentelė.

Įmonių socialinės atsakomybės ir darnaus vystymosi studijų programų siūlančių aukštųjų mokyklų skaičius

Programa	Aukštoji mokykla	Studijų programa	Bakalauro studijos	Magistro studijos
Darni/tvari plėtra	KTU	Darnus valdymas ir gamyba	-	+
	KTU	Darnūs ir energetiškai efektyvūs pastatai	-	+
ĮSA ir verslas	ŠU	Ekonomika ir darnus verslas	+	-
Viso:			1	2

Šaltinis: Sudaryta remiantis atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (Aikos) duomenimis

Lietuvos aukštųjų mokyklų, kuriose yra siūlomų programų, susijusių su įmonių socialinės atsakomybės principais dalį su visomis studijų programomis sudaro 0,002 % visų studijų programų (t. y. 3 iš 1 738 studijų programų). Analizuojant statistinius duomenis studijų programų susijusių su įmonių socialinės atsakomybės principais galima klasifikuoti į 2 grupes: inžinerijos mokslų kryptį (studijų programų rengia KTU) ir vadybos mokslų kryptį (studijų programa parengta ŠU). Ankstesnių metų duomenys nėra teikiami aukštųjų mokyklų internetinėje svetainėje, dėl to palyginti rodiklių einamaisiais metais nėra galimybės.

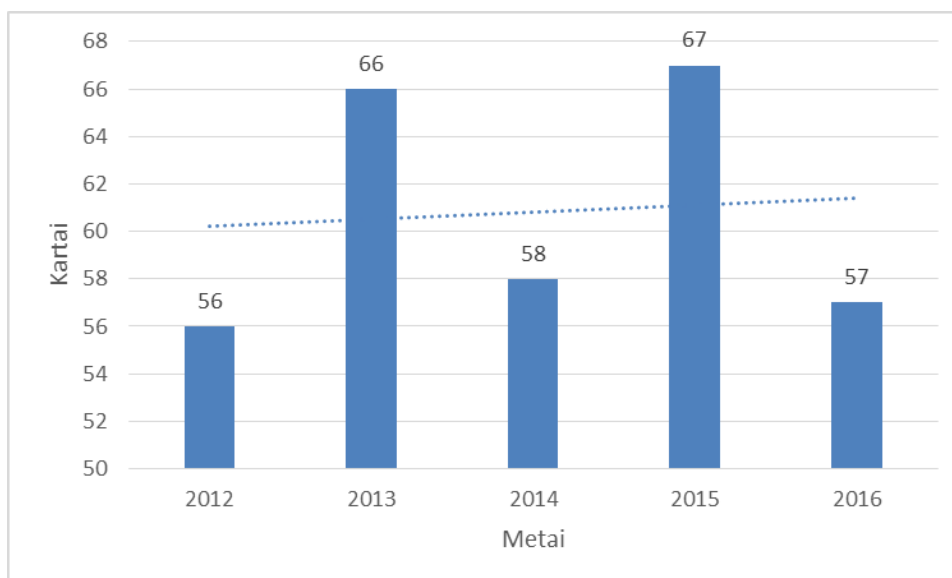
Švietimo įstaigoms nėra pateikiama konkrečių pasiūlymų, skirtų socialinės atsakomybės programų rengimui ir įgyvendinimui. UNESCO ir LAMA BPO pateikia tik labai bendras, rekomendacinio pobūdžio gaires, paliekantis laisvę kiekvienai įstaigai ieškoti savo kelio. Taip pat rinkoje nėra poreikio darnaus vystymosi ir socialinės atsakomybės vertinimo specialistų. Dėl šių priežasčių įmonių socialinės atsakomybės bei darnaus vystymosi studijų programų skaičius išlieka mažas.

9. ĮSA sąvokos paminėjimo žiniasklaidoje skaičius per metus

Įmonių socialinės atsakomybės sąvokos paminėjimas žiniasklaidoje yra prasmingas didinant įmonių socialinės atsakomybės sąmoningumą visuomenėje. Naujausių tyrimų duomenimis, geriausias būdas skleisti žinias yra per žiniasklaidos priemones, kuriomis šiuo atveju būtų galim visai visuomenei viešinti įmonių socialinės atsakomybės svarbą, koncepciją bei naudą.

Žiniasklaidoje akcentuojant įmonių socialinės atsakomybės principus kasdieninėje veikloje, galima įmonei atnešti pridėtinės, materialios vertės. Norint įvertinti socialinės atsakomybės sąvokos vartojimą žiniasklaidos priemonėse, buvo pasitelkiamas UAB „Kvaliteto“ modelis. Jame akcentuojama, kad vertinimas turi vykti spaudos leidiniuose bei elektroniniuose žinių portaluose.

Tyrimo buvo vertinami internetiniai informaciniai žinių portalai: Lietuvos rytas, Delfi.lt, 15min.lt, Verslo žinios, alfa.lt. paieška vykdyta įvedus raktinius žodžius: „darnus verslas“, „socialiai atsakingas verslas“, „įmonių socialinė atsakomybė“. Gauti rezultatai pateikti 12 paveiksle.

12 pav. Įmonių socialinės atsakomybės sąvokos paminėjimas žiniasklaidoje per metus

Lentelėje pateikti įmonių socialinės atsakomybės sąvokos įvardijimas žiniasklaidoje atskleidė tendenciją, kuri parodo, kad straipsnių skaičius, kuriuose minima įmonių socialinė atsakomybė, darnus vystymasis ir socialinė atsakomybė versle turi tendenciją kisti. Kas antrus metus, t. y. 2012, 2014, 2016 m. straipsnių skaičius mažėja, o 2013, 2015 m. straipsnių skaičius išauga. Tam įtakos galėto turėti tai, kad įvardinti metai yra ataskaitiniai, kuriuose teikiami rezultatai tiek Lietuvos tiek įmonių aspektu už ataskaitinius, praėjusius 2 metus.

A. Akstinas (2013) teigia, kad visuomenė verslą ir jo pokyčius dažnu atveju vertina pagal susiklosčiusius ar žiniasklaidos suformuotus stereotipus, ir tik tada, kuomet trūksta aktualios informacijos naudojasi subjektyviomis nuostatomis. Tai parodo, kad socialinės atsakomybės sklaida žiniasklaidos priemonėse yra ypač aktuali.

Mažesnis susidomėjimas pastebimas 2012, 2014, 2016 metais. Tam įtakos turi LR Respublikos įmonių socialinės atsakomybės veiksmų planas, kuriame etapai, kuriuose akcentuojama įmonių socialinės atsakomybės sklaida visuomenės informavimo priemonėse fiksuota 2013, 2015 metais. Didžiausia dalis straipsnių rasta internetiniuose dienraščiuose 15min.lt, delfi.lt bei verslo žinių internetiniame portale. Mažiausia dalis straipsnių rasta internetiniame žinių portale alfa.lt.

10. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų įsakymų, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius.

Išskirtina pažangos stiprybė yra ĮSA priemonės parengiamos įgyvendinant su ĮSA susijusius projektus. Vertinant Lietuvos socialinės atsakomybės pažangą, svarbu, kad valstybė teiktų metodines priemones, rekomendacijas dėl įmonių socialinės atsakomybės taikymo praktikoje. Parengti įstatymai tampa priemone, ugdančią sisteminių požiūrį į įmonių socialinės atsakomybės principų vykdymą, siekiant naudoti įmonių veiklai. Dėl įvardintų priežasčių, šalies indėlis į socialinės atsakomybės pokyčius pasitelkiant įstatymus yra ypač svarbus. Įstatymai, kurių dėka yra ugdoma socialinė atsakomybė pateikiami 24 lentelėje.

Paskutinių trijų metų duomenys atskleidžia, kad daugiausia pakeitimų socialinės atsakomybės kontekste buvo pateikta 2016 m. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymuose. Lyginant 2015 m. ir 2017 m. duomenis matome mažėjančią skaičių dokumentų, kurie nukreipti į socialinės atsakomybės skatinimą Lietuvoje. Lyginant 2016 su 2017 m. skaičius yra žymiai sumažėjęs. 2013 m. įsakymų, nutarimų bei teisės aktų pakeitimų socialinės atsakomybės klausimais nebuvo pateikta.

Mažėjančiam įsakymų pakeitimų ir išleidimų skaičiui turėjo įtakos 2016 m. LR apsaugos ir darbo ministro patvirtintas įsakymas: „Dėl įmonių socialinės atsakomybės 2016–2020 metų veiksmų plano tvirtinimo“. Įstatymo paskirtis nurodytu laikotarpiu sukurti funkcionalią socialinės atsakomybės sistemą, kuri skatintų įmones ir organizacijas savo veikloje taikyti socialinės atsakomybės principus, tuo tarpu visuomenę skatinti tapti aktyvia šio proceso dalyve.

Įsakymai susiję su įmonių socialinės atsakomybės taikymo priemonėmis Lietuvoje

Metai	Rengėjas	Įsakymas
2017 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įsakymas „Dėl socialinės atsakomybės ir socialinio dialogo skatinimo „Projektų finansavimo sąlygų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Nr. A1-245
2016 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įsakymas „Dėl įmonių socialinės atsakomybės 2016-2020 metų veiksmų plano tvirtinimo“. Nr. Nr. A1-82
2016 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įsakymas „Dėl augimo socialinės atsakomybės ugdymo projektų „Augindami aukime“ 2016 metų konkurso finansavimo“. Nr. A1-334
2016 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įsakymas „Dėl įmonių socialinės atsakomybės koordinavimo tarp valstybės institucijų ir socialinių partnerių platformos sudarymo“. Nr. A1-453.
2015 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įsakymas „Dėl socialinės atsakomybės funkcijų pasiskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014-2020 metų Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo veiksmų programos, taisyklių tvirtinimo“. Nr. A1-426
2015 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įsakymas „Dėl socialinio verslumo ir socialinės atsakomybės didinančių iniciatyvų atsiradimą ir skatinimą“. Nr. A1-355.
2014 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įsakymas „Dėl finansavimo skyrimo projektui „Parama socialinėms įmonėms 2014–2015 m.“
2012 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Nutarimas „Dėl Nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros 2009–2013 metų programos įgyvendinimo 2012–2013 metų priemonių plano patvirtinimo“
2012 m.	LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Nutarimas „Dėl Nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros 2009–2013 metų programos ir jos įgyvendinimo 2009–2011 metų priemonių plano patvirtinimo“ pakeitimo

Šaltinis: Sudaryta lentelėje pateiktais teisės aktais

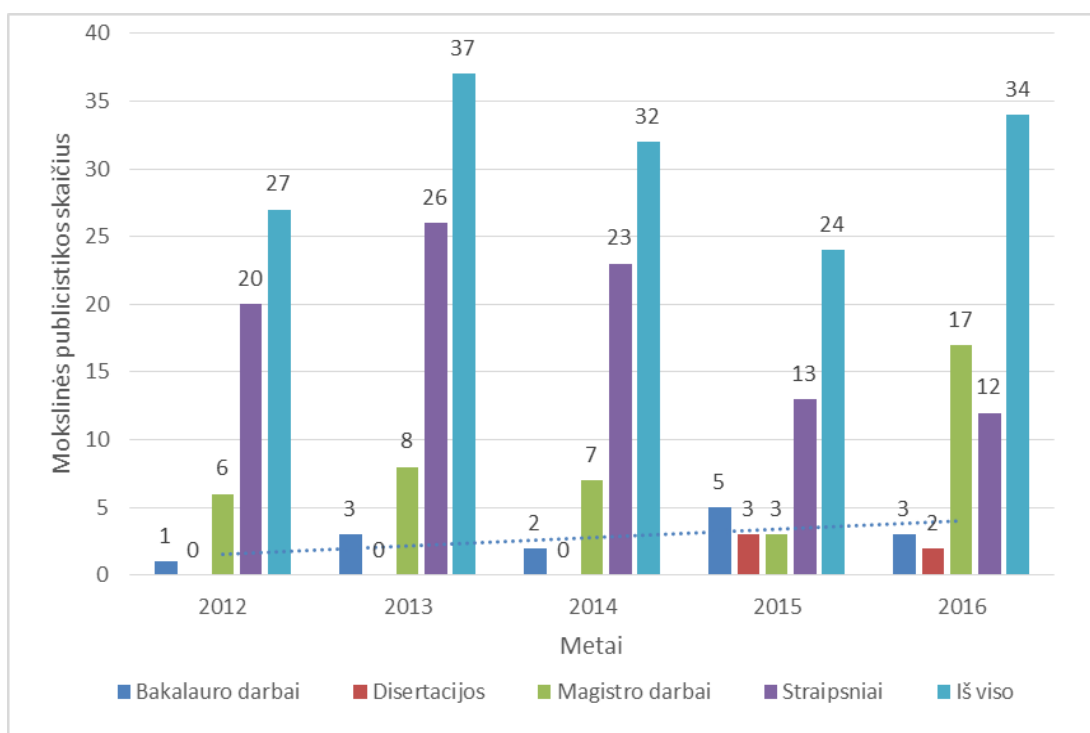
2015 ir 2016 metais kartojosi įsakymo „Dėl įmonių socialinės atsakomybės 2016-2020 metų veiksmų plano tvirtinimo“ bei įsakymo „Dėl socialinės atsakomybės funkcijų pasiskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014-2020 metų Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo veiksmų programos, taisyklių tvirtinimo“ pakeitimai, kurie buvo neįtraukiami į bendrąją suvestinę. Pabrėžtina, kad 2017 m. duomenys buvo renkami 2017 m. spalio 1 d. dėl to galutiniai duomenis gali turėti minimalias korekcijas, dėl to griežtai vadovautis gautas rezultatais negalima.

11. Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe.

Vertinant šalies socialinės atsakomybės pokyčius vienas iš vertinimo rodiklių yra mokslo leidiniai, kuriuose publikuoti tyrimai susijusę su įmonių socialine atsakomybe. Šis rodiklis parodo, kiek į įmonių socialinę atsakomybę yra įsitraukusi aukštojo mokslo bendruomenė, taip pat įmonių socialinės atsakomybės naudą ne tik teorine bet ir praktine puse. Sudarytame sąrašė įtraukti straipsniai publikuoti tik Lietuvos mokslų žurnaluose. Paieška atlikta ieškant bakalauro, magistro,

disertacijų darbų bei mokslinių straipsnių, kurių pavadinime minima socialinė atsakomybė. Leidinių kiekis per pastaruosius penkerius metus pateikiamas 13 paveiksle.

13 pav. Mokslinės publikacijos, kuriose minima įmonių socialinė atsakomybė skaičius
Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos elektroninės bibliotekos duomenimis

Išanalizavus pateiktų mokslinių publikacijų skaičių kuriuose minima įmonių socialinė atsakomybė pastebėta, kad per pastaruosius penkerius metus didžiausias publikacijų skaičius buvo 2013 m. (37 publikacijos). Teoriniu aspektu 2013 m. buvo parengtas įmonių socialinės atsakomybės Lietuvoje priemonių vertinimo planas, kuris galėjo įtakoti išaugusį publikacijų skaičių. Vertinimo planas pateikiamas 2 priede.

Nuo 2012 metų iki 2016 m. matome 20,5 % didėjimo tendenciją. Apibendrinus gautus duomenis galima teigti, kad mokslinių publikacijų skaičius kasmet kinta, tačiau pastebima didėjanti tendencija kas rodo socialinės atsakomybės svarbą.

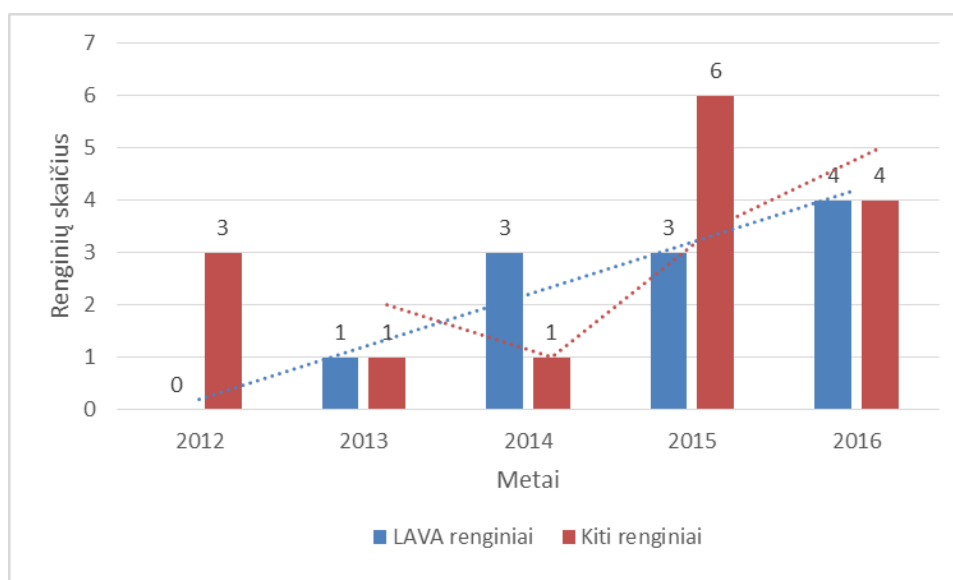
Nustatyta, kad Lietuvoje mokslininkai straipsnius teikia Lietuvių ir anglų kalbomis. Kasmet straipsniuose vyrauja atitinkama tema remiantis to meto socialinės atsakomybės šalyje tendencijas, įstatymų pakeitimus ir veiksmų plano numatytus tikslus. Daroma prielaida, kad įmonių socialinės atsakomybės plėtojimo skatinimui turėtų įtakos finansine parama, kuri paskutinį kartą buvo numatyta Lietuvos mokslo tarybos (LMT) 2010 m.

12. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje socialinės atsakomybės tema skaičius per metus.

Sąvoką „atsakingas vartojimas“ šiai dienai įgauna vis daugiau reikšmių, tačiau bendroju aspektu jis siejamas su aplinkosauginiais klausimais. Atsakingai visuomenė vartoja ne vien tuomet, kai sąmoningai yra stengiamasi mažinti žalingą poveikį aplinkai, tačiau ir tuomet kada yra mažinamas besaikis vartojimas neperkant nereikalingus daiktus, rušiuojant atliekas.

Šiai dienai besaikio vartojimo pasėkmės, padariniai aplinkai ir pačiai visuomenei vis labiau skatina žmones atsakingiau vartoti ir atidžiau rinktis prekes. Įmonės siekia sumažinti žalingą gamybos poveikį bei rūpinasi darbo sąlygų gerinimu bei moka darbuotojams adekvatų atlygį.

Šis rodiklis parodo, kaip intensyviai organizuojami įvairūs renginiai, kuriais skatinama įmonių socialinė atsakomybė. Pagrindiniai vertinimo kriterijai yra viešųjų paskaitų, renginių, seminarų, parodų bei mokslinių konferencijų, kurios yra šviečiamojo pobūdžio ir akcentuoja ĮSA svarbą, skaičius. Lietuvoje organizuotų renginių ĮSA klausimais sąrašas pateikiamas 5 priede, statistiniai duomenis pateikiami 14 pav.

14 pav. Lietuvoje organizuotų renginių ĮSA klausimais kiekio skaičius
Šaltinis: Sudaryta remiantis LAVA internetiniu tinklapiu

Gauti duomenys parodė, jog renginių, seminarų, studijų kuriuose minima socialinė atsakomybė Lietuvoje skaičius mažėja. 2017 m. buvo suorganizuota 5 renginiai arba 55,5% mažiau nei 2015 m. tuo pačiu metu. Analizuojant tendencijas matome, kad LAVA (Lietuvos atsakingo verslo asociacija) renginių skaičiaus tendenciją palaiko tolygią ir surengia didžiąją dalį renginių Lietuvoje socialinės atsakomybės tematika nuo pat 2013 m. LAVA planuoti renginiai

dažnu atveju yra rengiami glaudžiai bendradarbiaujant su LR aplinkos apsaugos ir darbo ministerija.

Renginius kasmet organizuoja ir Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje, VšĮ „Aplinkosaugos valdymo ir technologijų centras“ bei AB „Swedbank“ kuris kartu yra pavyzdingas socialinės atsakomybės grupės narys ir kas metus teikia pažangos ataskaitas.

Akcentuotina, jog Lietuvos atsakingo verslo asociacija tik nuo 2013 m. tapo ir formalia organizacija, ir Jungtinių Tautų „Pasaulinio susitarimo“ atstovybe Lietuvoje, dėl to rengiamų renginių skaičius pradėjo augti tik nuo 2013 m.

Kur kas prastesnė situacija su kitų organizacijų, verslo įmonių rengiamais seminarais Lietuvoje atsakingo vartojimo klausimu. Nuo 2015 m. pastebimas mažėjantis renginių skaičius. 2016 m. buvo surengta 2 seminarais arba 33,3% mažiau lyginant su 2015 m. Akcentuotina, kad duomenys nėra visiškai tikslūs, kadangi viešojoje erdvėje nėra duomenų apie visus 2015-2017 m. vykusius renginius.

Apibendrinant trečiąją vertinimo kategoriją „Pilietinė visuomenė“ gauti rezultatai pateikiami 25 lentelėje.

25 lentelė

„Pilietinė visuomenė“ vertinimo kategorijos apibendrinimas

8. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis					
Sudaro 0,002 % visų studijų programų					
9. ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus					
Metai	2012	2013	2014	2015	2016
Kartai	56	66	58	67	57
10. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų įsakymų, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius.					
Metai	2012	2013	2014	2015	2016
Pakeitimų sk.	2	0	1	2	3
11. Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe					
Metai	2012	2013	2014	2015	2016
Publikacijų sk.	29	16	31	17	26
12. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje socialinės atsakomybės tema skaičius per metus					
Metai	2012	2013	2014	2015	2016
Renginių sk.	3	2	4	9	8

Įvertinus pilietinės visuomenės vertinimo kategorijos rodiklius, padaryta išvada, kad Lietuvos aukštųjų mokyklų, kuriose yra siūlomų programų, susijusių su įmonių socialinės atsakomybės principais procentinė dalis visų programų kontekste sudaro 0,002 %. Tam turi įtakos darbo rinka, kurioje socialinės atsakomybės vertinimo bei darnaus vystymosi specialistų paklausa

nėra. Dėl šios priežasties adekvačiai žemas rodiklis yra Lietuvos mokslo leidinių, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe skaičius. Vidurkis siekia 23,8 mokslinius leidinius per pastaruosius penkerius metus. Lietuvos mokslo leidiniai, kuriuose publikuoti straipsniai susiję su ĮSA skaičius nuo 2016 m. mažėjo 11 procentų lyginant su 2012 m. Šie rodikliai yra tarpusavyje susiję dėl mažo studentų stojančių į minėtas studijų programas skaičiaus.

ĮSA sąvokos minėjimas žiniasklaidoje lyginant su 2012 m. liko pakitęs minimaliai – pastebimas 0,02 procentų mažėjimas. Akcentuojama tai, kad žiniasklaidos priemonių Lietuvoje yra fiksuojama virš 500, dėl to gauti rezultatai gali ne visiškai atitikti realią situaciją.

Įsakymų skaičius, kurie tiesiogiai susiję su įmonių socialinės atsakomybės skatinimu skaičius kito minimaliai. Tam turėjo įtakos 2016 m. LR apsaugos ir darbo ministro patvirtintas įsakymas: „Dėl įmonių socialinės atsakomybės 2016–2020 metų veiksmų plano tvirtinimo“, po kurio esminiai pokyčiai neturi būti vykdomi iki 2020 m.

Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje socialinės atsakomybės klausimais skaičius per metus lyginant 2016 su 2012 m. išaugo 66,6 proc. Dažniausiai Lietuvoje renginius planuoja Lietuvos atsakingo verslo asociacija LAVA kartu glaudžiai bendradarbiaudama su LR aplinkos apsaugos ir darbo ministerija. Renginius planuoja ir Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje, VšĮ „Aplinkosaugos valdymo ir technologijų centras“ bei AB „Swedbank“ kuris kartu yra pavyzdingas socialinės atsakomybės grupės narys ir kas metus teikia pažangos ataskaitas.

Remiantis sudarytu kategorijų ir rodiklių rinkinių ketvirtoji vertinimo kategorija yra „*aplinka*“. Šis vertinimo laukas sudarytas iš 4 toliau įvardinamų rodiklių.

26 lentelė

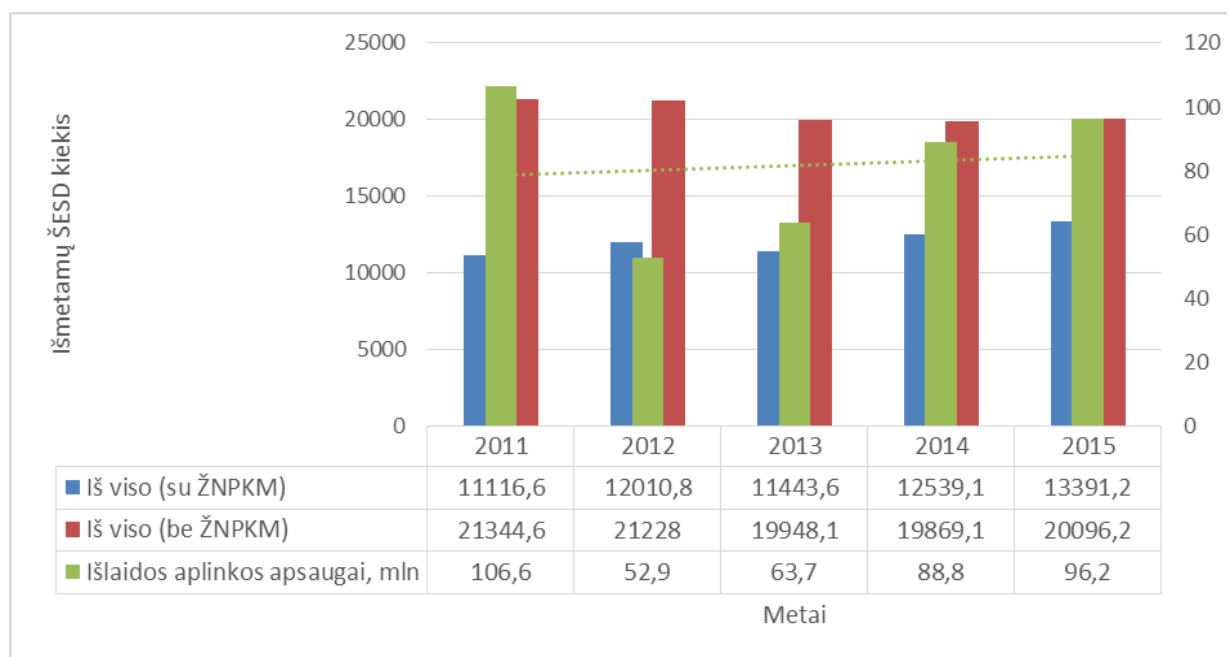
Aplinkos vertinimo kategorijos rodikliai

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
4.	<i>Aplinka</i>	13. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas
		14. Ekologinio pėdsako įvertinimas
		15. Bendrojo CO ₂ pėdsako dydis
		16. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos

13. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas

Išmetamųjų dujų kiekis yra neatsiejamas nuo darnaus vystymosi bei socialinės atsakomybės pažangos. Vyriausybės koncentruojasi ties išmetamųjų dujų kiekio mažinimo klausimu, vis labiau skatindamos naudotis atsinaujinančiais energetikos šaltiniais. Šaliai rodiklis ypatingai aktualus, parodantis šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio kitimą kitimą ir bendrą vaizdą Europos šalių kontekste.

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų žala – moksliniais tyrimais pagrįstas įrodymas. Lietuvoje gamybinės organizacijos yra vertinamos nepriklausomų specialistų, kurie pateikia ataskaitą apie metinių išmetamųjų į orą ŠESD kiekį. Remiantis 2017 m. Europos komisijos parengta ataskaita, kuriai duomenis apie Lietuvos situaciją teikė Aplinkos apsaugos agentūra, matomas išmetamųjų dujų kiekio kitimas Lietuvoje*. Ataskaitoje pateikiami duomenis nurodyti 15 paveiksle.

15 pav. Išmetamųjų ŠESD kiekio kitimas pagal sektorius Lietuvoje

Šaltinis: Sudaryta remiantis 2017 m. Europos komisijos ataskaita

* – Taršos anglies dvideginio intensyvumas: išmetamųjų ŠESD kiekio (CO₂ ekvivalentas kg) ir BVP (EUR) santykis

Ataskaitoje pateikti duomenys atskleidžia, kad bendras šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis mažėja. Didžiausi teršėjai šiai dienai lieka ŽNPKM (žemės naudojimo, paskirties keitimo ir miškininkystės) sektoriai. 2015 m. bendroji šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis buvo 20,4% mažesnis nei 2011 m. Priešingai, ŽNPKM rodiklis nuo 2011 m. iki 2015 m. išaugo 5,8%. Dėl išaugusio išmetamųjų dujų kiekio, Lietuvoje rengiamos programos, kuriomis skatinami

atsinaujinantys ištekliai, kurių įgyvendinimas pasireiškia per elektros energijos gamybą iš atsinaujinančių energijos šaltinių, naudojamo biokuro, vis plačiau naudojamomis biodujomis bei geoterminė energija. Pagrindinis atsinaujinančių energijos išteklių tikslas yra užtikrinti darnią atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą, atsižvelgiant į Lietuvos išpareigojimus ir energetikos politikos tikslus.

Remiantis Nacionalinės pažangos strategija „Lietuva 2020“, Lietuva turi iki 2020 metų pasiekti strategijoje įvardintų tikslų: centralizuotai tiekiamos šilumos energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių (toliau AEI), dalį šilumos energijos balanse padidinti ne mažiau kaip iki 60 proc., namų ūkiuose AEI dalį šildymui sunaudojamų energijos išteklių balanse padidinti ne mažiau kaip iki 80 proc. bei AEI dalį transporto sektoriuje padidinti ne mažiau kaip iki 10 proc. Apibendrinus rezultatus galima teigti, kad išlaidos aplinkos apsaugai adekvačiai auga kartu su į taršą išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dalelių skaičiumi.

14. Ekologinio pėdsako įvertinimas

Ekologinis pėdsakas parodo žmogaus poreikių ir žemės ekosistemų matavimo vienetą, kuris yra naudojamas lyginant žmonių poreikius žemės planetos ekologijos sugebėjimu atsinaujinti. Vertinant šalies socialinės atsakomybės pokyčius, šis rodiklis yra itin reikšmingas, kadangi jis leidžia palyginti, kiek resursų gali duoti šalies teritorija, išsaugant visus gamtinius resursus bei išteklius, ir kiek iš tikrųjų savo poreikiams sunaudoja resursų. Šalies ekologinės pėdos rodikliai pateikiami 27 paveiksle.

27 lentelė.

Pasauliniai ekologinės pėdos rodikliai, 2014-2015 m.

Užimama vieta	Ekologinės pėdos dydis, gha*			
	Šalis	2014	Šalis	2015
1	Liuksemburgas	13,71	Liuksemburgas	13,09
2	Australija	9,57	Kataras	12,57
3	Kanada	8,45	Australija	8,80
4	Amerija	8,40	Trinihadas	8,76
5	Singapūras	7,67	Kanada	8,76
6	Belgija	7,00	Amerika	8,58
7	Estija	6,84	Kuveitas	8,22
8	Švedija	6,71	Mongolija	7,47
9	Israelis	6,48	Estija	7,01
10	Latvija	6,13	Belgija	6,89
	Lietuva (17 vieta)	5,56	Lietuva (18 vieta)	6,16

Šaltinis: European policy office (2016)

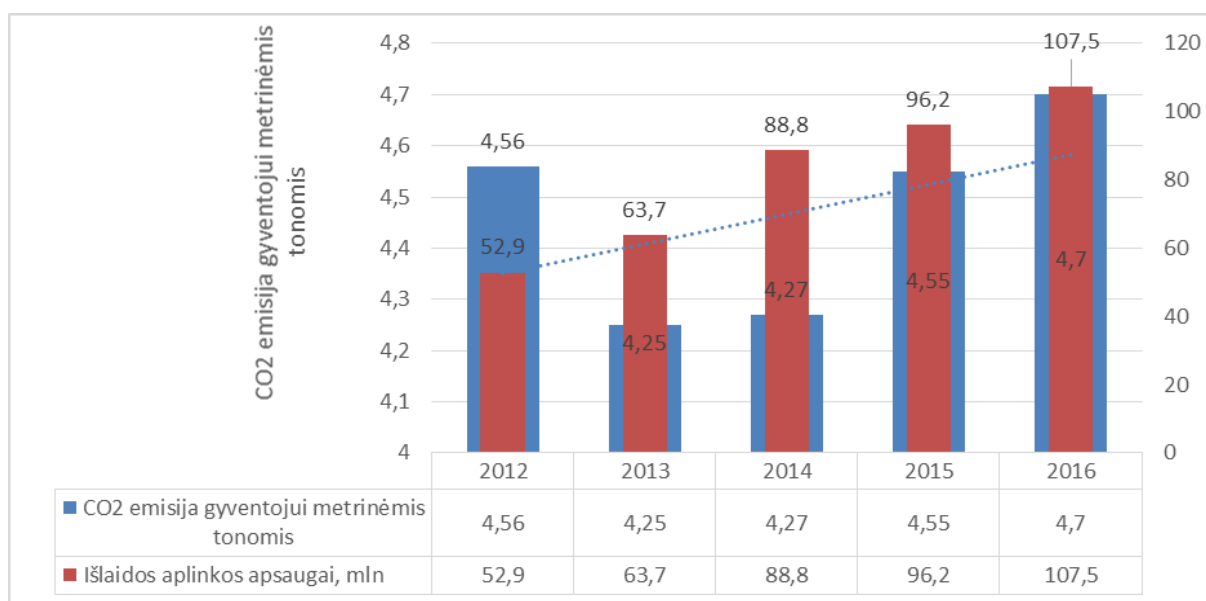
* – Ekologinio pėdsako matavimo vienetai – tai globalių hektarų kiekis (gha)

Remiantis European policy office duomenimis, Lietuvos Ekologinės pėdos rodiklis yra didelis ir siekia 2,4 gha ir pasauliniu lygmeniu Lietuva 2016 metais užėmė 18 vietą. Lietuvoje ekologinės pėdos tyrimai nėra atliekami, dėl to įvertinti jos dydžio priežasties pasauliniame kontekste yra sudėtinga. Pasaulyje ekologinės pėdos skaičiavimu imasi Jungtinių Tautų organizacija. Duomenys pateikiami tik už 2014-2015 metus, nes ekologinės pėdos skaičiavimas užtrunka nuo 2 iki 3 metų.

Nors valstybė ir neinicijuoja projektų siekiant šviesti visuomenę aiškinant apie ekologinį pėdsaką, tačiau Lietuvoje kas kelis metus atsiranda įmonės ir organizacijos kurios imasi iniciatyvos tai daryti. Naujausia iniciatyva vykdyta VŠĮ „Rūpi“ organizacijos. Organizacijos vadovė Lietuvoje įsteigė mokyklą kurią pavadino „Žalia pėda“ kurioje inicijuojama idėja kalbėti ir mokytį visuomene apie darnų vystymąsi ir didelį dėmesį skirti ekologinės pėdos analizei, sampratai ir jos rodiklių mažinimui. Todėl galima teigti, jog Lietuvoje atsiranda įmonių, kurios prisideda prie visuomenės sąmoningumo idėjos ir padeda ugdyti jaunimą būti atsakingu visuomenės nariu.

15. Bendrojo CO2 pėdsako dydis

Viena iš svarbiausių klimato kaitos ir šiltnamio efektą sukeliančių priežasčių yra didėjantis anglies dvideginio kiekis atmosferoje. Žmogaus veikla bei augantis vartojimas kuria vis didesnę CO2 kiekį. Pagrindiniai taršos šaltiniai yra elektros ir šilumos energijos gamyba bei transporto priemonės. CO2 pėdsako dydis yra matuojamas 1 gyventojui metrinėmis tonomis. Lietuvos CO2 emisijos dydžio kaita pateikiama 16 paveiksle.

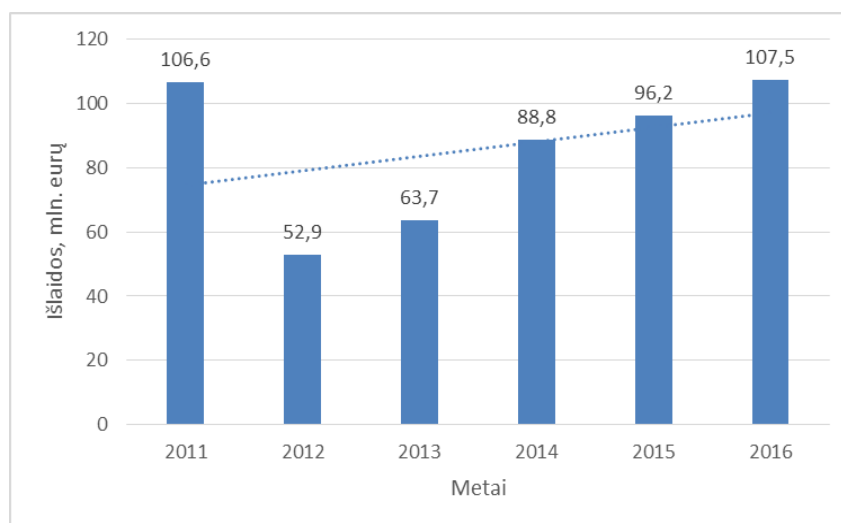

16 pav. Lietuvos CO2 emisijos dydžio kaita
Šaltinis: sudaryta remiantis pasauliniu duomenų atlasu (2017)

Žmogaus veiklos atsiradusi CO₂ emisija ir jos mažinimas yra kompleksinis uždavinys. Lyginant CO₂ emisijos dydžio kitimą su Lietuvos išlaidoms aplinkos apsaugai matoma tendencija, kad nuo 2013 m. iki 2016 m. išlaidos seka lygiagrečiai su CO₂ emisijos augimu. Lietuva CO₂ emisijos dydis vienam gyventojui sudarė 4,7 metrinės tonos 2016 m., arba 3,3 procento daugiau nei 2015 m. Palyginti su praėjusiais metais 4,55 metrinių tonų, tai yra 3,37%. Nuo 2013 m. CO₂ pėdsako dydis išaugo 3,2 proc. lyginant su 2016 m. CO₂ emisijos dydį galėjo lemti išaugusios gamybos apimtys, kurios tiesiogiai turi įtakos CO₂ emisijos dydžiui.

16. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos

Bendrųjų valstybės aplinkosaugos išlaidos rodo vyriausybės suvokimą apie esančią problemą ir veiksmus, kurių imtasi plėtojant darnų vystymąsi. Lietuvoje valstybės išlaidų dalis skirta aplinkosaugai nurodyta 17 pav.

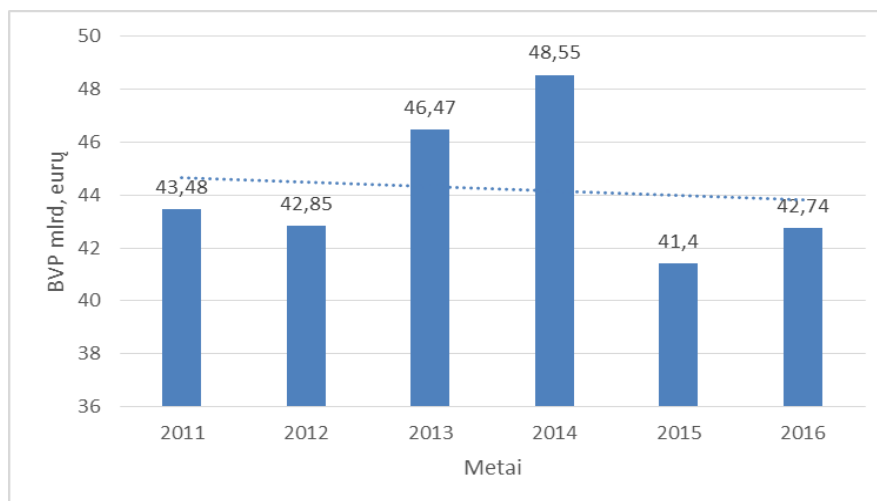

17 pav. Lietuvoje skiriamų lėšų dalis aplinkos apsaugai

Šaltinis: Sudaryta remiantis LR finansų ministerijos ir statistikos departamento duomenimis

Lietuvoje skiriamos lėšos aplinkos apsaugai kas met auga. Nuo 2012 m. iki 2017 m. skiriamų lėšų dalis išaugo 100,5 mln. Eurų, arba 61,2 procentinio punkto. Mažiausiai skirta suma fiksuota 2012 metais. Dažnu atveju skiriamų lėšų dydis dažnu atveju būna tiesiogiai proporcingas nuo bendrojo vidaus produkto (toliau BVP) dydžio. Lietuvos BVP dydis pateikiamas 18 paveiksle.

18 pav. Lietuvos bendrojo veiklos produkto dydis

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Bendrojo vidaus produkto dydis nuo 2014 metų mažėjo ir 2016 m. siekė 42,74 mlrd. dolerių arba 3,2 procentais mažiau nei 2015 m. Lyginant BVP dydį su investicijomis į aplinkos apsaugą tiesioginį ryšys matomas 2013 ir 2014 m. Nuo 2015 m. BVP dydis lyginant su 2014 m. mažėjo 17,3 procentais arba 7,15 mlrd eurų, o investicijos į aplinkos apsaugos projektus augo 8,3 procento arba 7,4 mln. eurų. Nuo 2016 metų išaugusios investicijos aplinkos apsaugai atsirado dėl LR vyriausybės įstatymo „Dėl įmonių socialinės atsakomybės 2016–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“, kurio plane nurodyta skirti atitinkamas sumas aplinkos apsaugai.

Lietuvoje yra taikomas aplinkos apsaugos mokestis, kurio įmokos dydis tiesiogiai susijęs su organizacijų daromu poveikiu aplinkai. Išlaidos aplinkos apsaugai įskaičiuotos į produktų ar paslaugų kainą tam, kad gamintojai bei vartotojai galėtų orientuotis į tas veiklos rūšis, kurios mažiau kenkia aplinkai. Šiuo atveju veiklos išlaidos patirtos organizacijų yra laikomos papildomomis gamybos sąnaudomis, kaip techninės priežiūros sąnaudos, susidaranti dėl papildomų investicijų į aplinkos apsaugą.

Analizuojant bendrąjį valstybės aplinkosaugos finansavimą, pravartu atkreipti dėmesį ir į tai, kokioms problematiškiausiomis sritims yra skiriamas finansavimas (žr. 28 lentelė).

28 lentelė.

Aplinkos apsaugos programoms skiriamos lėšos Lietuvoje 2017 m.

Programos pavadinimas	Asignavimai, tūkst. eurų			
	iš viso	iš jų išlaidoms		Turtui įsigyti
		Iš viso	Iš jų darbo užmokesčiui	
Aplinkos apsaugos kontrolė ir būklės įvertinimas	14 148	13 859	6 824	289
Aplinkos apsaugos taršos mažinimas ir prevencija	127 029	126 833	1 292	196

Programos pavadinimas	iš viso	iš viso	Iš jų darbo užmokesčiui	Turtui įsigyti
Biologinės įvairovės apsauga, kraštovaizdžio tvarkymas ir išsaugojimas	23 183	23 114	3 889	69
Gamtos išteklių ir paveldo vertybių apsauga	16 291	15 218	3 962	1 073
Hidrometeorologiniai stebėjimai ir prognozės	4 277	4 177	1 788	100
Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programa	10 000	9 287	2 619	713
Lietuvos pasiekimų pristatymas pasaulinėse parodose	1 700	1 600	79	100
Teritorijų planavimo, statybos ir būsto politikos įgyvendinimo koordinavimas	91 900	91 738	3 554	162
Bendrosios aplinkos politikos įgyvendinimo koordinavimas	9 677	9 593	5 096	84
Viso:	298 205	295 419	29 103	2 786

Šaltinis: Sudaryta remiantis LR vyriausybės nutarimu dėl 2017 metų Lietuvos valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas, 2017.

Didžiausia dalis lėšų skirta aplinkos apsaugos mažinimo ir prevencijos programoms. Tai sudaro 42,6% viso valstybės biudžeto skiriamo aplinkos apsaugai. Tai parodo, kad valstybė atsižvelgia į Europos direktyvas ir pasaulinį įsipareigojimą ir šiai sričiai skiria daug dėmesio. Mažiausiai lėšų 2017 m. buvo numatyta Lietuvos pasiekimų pristatymui pasaulinėse parodose (1 700 eurų arba 0,6% bendrojo valstybės biudžeto aplinkos apsaugos sričiai) bei hidrometeorologiniams stebėjimas ir prognozėms (4 277 eurų arba 1,4% bendrojo valstybės biudžeto aplinkos apsaugos sričiai). Pabrėžtina, kad visos lėšos skirtos aplinkosaugai yra paskirstomos įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programą.

Apibendrinant ketvirtąją vertinimo kategoriją „Aplinka“ gauti rezultatai pateikiami 29 lentelėje.

29 lentelė

„Aplinka“ vertinimo kategorijos apibendrinimas

13. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kiekis	11116,6	12010,8	11443,6	12539,1	13391,2	-
14. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Išlaidos, mln.	106,6	52,9	63,7	88,8	96,2	107,5
15. Ekologinio pėdsako įvertinimas						
Lietuvos Ekologinės pėdos rodiklis siekia 2,4 gha ir pasauliniu lygmeniu Lietuva 2016 metais užėmė 17 vietą.						
16. Bendrojo CO2 pėdsako dydis						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Emisija metr. t.	-	4,56	4,25	4,27	4,55	4,7

Aplinkos vertinimo kategorijoje buvo nustatyta, kad bendras šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis mažėja. Tam įtakos galėjo turėti nauja vyriausybės politika ir skiriamas

papildomas finansavimas aplinkos apsaugos programoms. Patvirtintuose projektuose ir Europos sąjungos programoje Europa 2030 yra skatinamas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimas, organizuoti projektai skatinantys rinktis tvarias priemones pavyzdžiui autobusus, kurie naudoja suskystintas dujas ir pan. Didžiausi teršėjai yra ŽNPKM (žemės naudojimo, paskirties keitimo ir miškininkystės) sektoriai.

Lietuvoje skiriamų lėšų dalis aplinkos apsaugai kas metus auga. Nuo 2013m. iki 2016m. skiriamų lėšų dalis išaugo 100,5 mln. Eurų. arba 61,2 procentinio punkto. Didžiausias finansavimas yra skiriamas aplinkos apsaugos mažinimo prevenciniams klausimams bei ekologiškų statybų bei būsto politikos įgyvendinimo klausimams.

Lietuvos Ekologinės pėdos rodiklis yra ypač didelis ir siekia 6,16 pėdos. Pasauliniu lygmeniu Lietuva 2015 metais užėmė 18 vietą. Viena iš svarbiausių klimato kaitos ir šiltnamio efektą sukeliančių priežasčių yra didėjantis anglies dvideginio kiekis atmosferoje. Lietuva CO₂ vienam gyventojui sudarė 4,7 metrinės tonos 2016 m., arba 3,3 procento daugiau nei 2015 m.

Aplinkos kategorijos rezultatai atskleidė, kad išlaidos Lietuvoje aplinkos apsaugai nuo 2012 m. didėja, ir 2016 metais siekė 107,5 milijonus eurų, kas yra 51 % daugiau nei 2012 m. Tačiau didėjančias investicijas lydi ir augantis bendrasis vidaus produktas, kuris sąlygoja didėjančią CO₂ ir ŠESD išmetamųjų dujų kiekio augimą. Augant šalies bendrajam vidaus produktui didėja ir šalies ekologinė pėda, kurią sąlygoja dėl gamybos išaugęs vartojimas.

Remiantis sudarytu kategorijų ir rodiklių rinkinių penktoji vertinimo kategorija yra „darbo santykių klausimai“. Šis vertinimo laukas sudarytas iš 4 toliau įvardinamų rodiklių.

30 lentelė

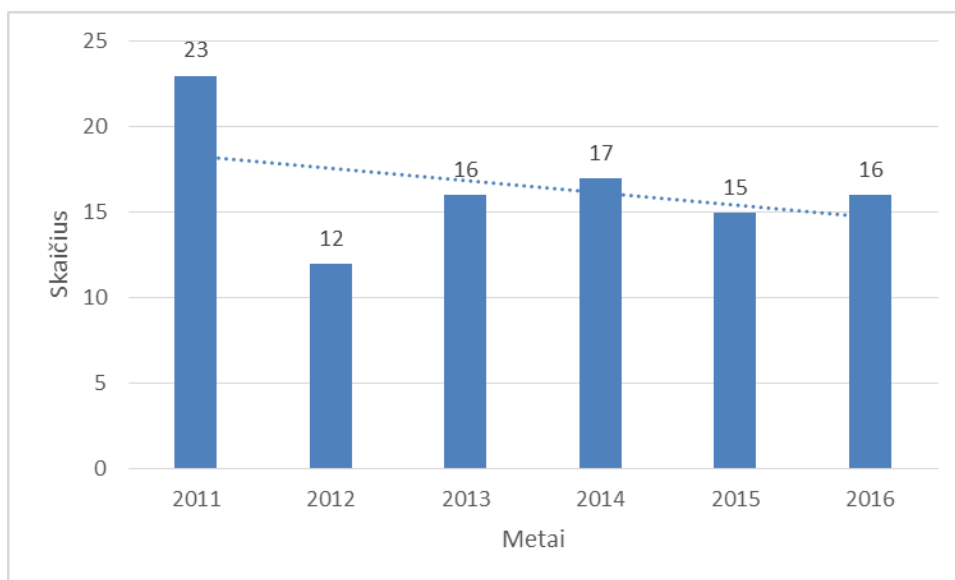
Darbo santykių klausimų vertinimo kategorijos rodikliai

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
5.	<i>Darbo santykių klausimai</i>	17. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius
		18. Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis
		19. Lyčių lygybė versle ir valdyme
		20. Mirtimi pasibaigusiu nelaimingų atsitikimų skaičius per metus
		21. Skurdo rodiklis

17. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius.

Darbo santykių vadybos sistemas sertifikavusių įmonių skaičius įvertinamas kiekybiškai, skirtas kurti sistemas, kurios yra laikomos vienu iš būdų diegiant įmonių socialinę atsakomybę į verslo praktiką.

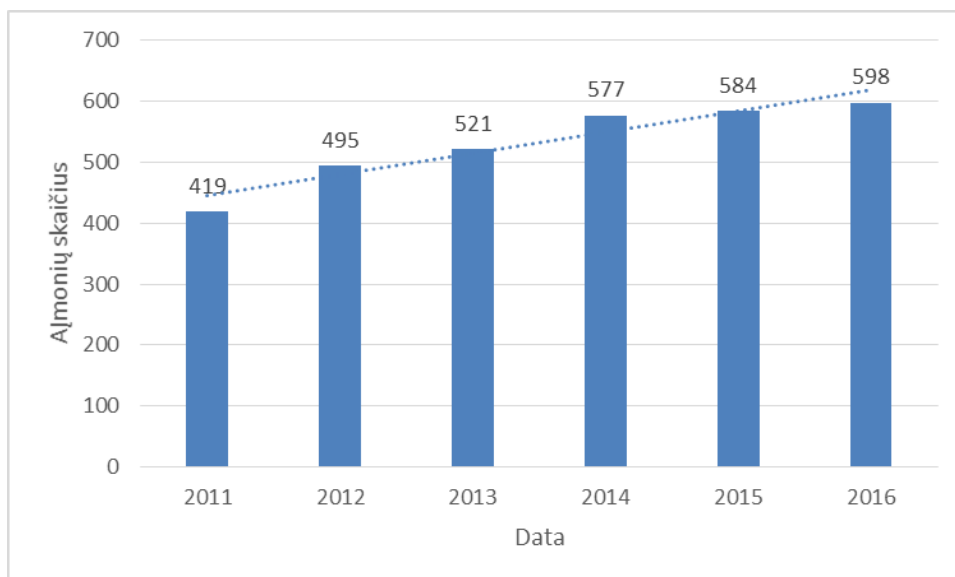
SA (socialinės atsakomybės) 8000 standartas yra pirmaujantis gaminių ir organizacijų socialinio sertifikavimo srityje visame pasaulyje. Standartas sukurtas 1997 m. daugelio suinteresuotųjų organizacijų iniciatyva. Per metus standartas tapo visa apimančia sistema, kuri padeda sertifikuotoms organizacijoms parodyti savo atsivaimą sąžiningam požiūriui į darbuotojus visose pramonės šakose ir bet kurioje šalyje. Lietuvoje įsidedusių šį standartą kiekis pateikiamas 19 paveiksle.

19 pav. SA8000 sistemą sertifikavusių įmonių skaičius Lietuvoje
Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos standartizacijos departamento duomenimis

SA8000 standartas Lietuvoje tarp įmonių nėra populiarus, kadangi standartą lydi griežti reikalavimai, kurių turi laikytis ją įsidedusi įmonė. Nuo 2011 m. įmonių turinčių vadybos standartą skaičius sumažėjo 7 įmonėmis arba 30,4 procentiniais punktais lyginant su 2016 m. Organizacijos turinčios SA8000 standartą įsipareigoja laikytis griežtų reikalavimų. Standarto reikalavimai yra tarptautinio lygio ir prilygsta pasaulinio susitarimo principams. Šio standarto diegimui dažnu atveju priešinasi įmonių vadovai, kurie į socialinę atsakomybę žiūri itin siauru kampu.

OHSAS18001 – vienas iš vadybos sistemų standartų, kurio tikslas yra profesinės saugos ir sveikatos reikalavimų įgyvendinimas įmonėje. Šis tarptautinis standartas darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos sistemos yra pripažįstamas visame pasaulyje. Standartas yra grindžiamas nuostata, kad veikloje patiriama rizika turi būti įvertinama ir valdoma bei mažinama parinktomis darbo saugos priemonėmis. Standartą įsidedusių įmonių skaičius Lietuvoje pateikiamas 20 paveiksle.

20 pav. OHSAS 18001 sertifikata turinčių įmonių skaičius Lietuvoje
Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos standartizacijos departamento duomenimis

Šiuolaikinėje visuomenėje visos įmonės savo veikloje patiria didesnę ar mažesnę riziką, kurią būtina suvaldyti, sumažinti ir įvertinti. OHSAS18001 standartas yra skirtas rizikos veiksnių valdymui ir padeda sumažinti nelaimingų atsitikimų skaičius darbe. Tai yra vienas svarbiausių aspektų, kodėl nuo 2011 m. įmonių turinčių sertifikata skaičius išaugo 179 įmonėmis arba 70 %. OHSAS18001 vertinimo sistemą 2016 metais buvo įsidedusios 598 įmonės Lietuvoje. Duomenys apie sertifikavusių įmonių skaičių viešai nėra teikiami ir prieinami. Informaciją apie įmones įsidedusias šiuos standartus buvo surinkti iš Lietuvos standartizacijos departamento tarptautinių ryšių skyriaus.

Lietuvai svarbus įmonių socialinės atsakomybės aspektas yra socialinis saugumas ir darbo sauga. Socialinės atsakomybės standarto SA8000 ir darbuotojų saugos ir sveikatos standarto OHSAS18001 diegimų įmonėse plėtra rodo, kad įmonės vis dažniau siekia darbuotojams suteikti visapusišką darbo saugumą ir formuoti socialinio saugumo jausmą. Akcentuotina ir tai, kad standartų skaičius nėra baigtinis, kadangi ne visos nepriklausomos įmonės pateikia duomenis standartizacijos departamentui.

18. Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis

Darbuotojų priklausančių profesinėms sąjungoms dalis atspindi pagrindinių žmogaus teisių ir darbo teisių burtis į sąjungas, siekiant apginti savo interesus. Rodiklis atskleidžia profesinių sąjungų paplitimą šalyje. Profesinės sąjungos yra vienas iš socialinių partnerių, atstovaujančių darbuotojų interesus, siekiant interesų balanso ir demokratijos garanto.

Būti profesinės sąjungos nariu yra naudinga. Kuo daugiau aktyvių darbuotojų teikiančių pasiūlymus bus profesinėje sąjungoje, tuo daugiau galios jie turės ir galės atstovauti darbuotojų interesus bei reikalauti geresnių darbo sąlygų. Profesinėms sąjungoms priklausantis narių skaičius Lietuvoje pateiktas 31 lentelėje.

31 lentelė

Profesinėms sąjungoms priklausantys nariai Lietuvoje

Metai	Viso dirbančiųjų (mln.)	Profesinių sąjungų nariai (tūkst.)	Procentinė dalis (%)
2011	1 225 900	110,8	9,8
2012	1 161 874	102,3	8,8
2013	1 185 520	95,3	8,0
2014	1 214 674	94,2	7,8
2015	1 247 189	92	7,3
2016	1 257 315	91,5	7,2

Šaltinis: Sudaryta remiantis statistikos departamento duomenimis
<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>

2016 m. dirbančių žmonių priklausančių profesinėms sąjungoms buvo 91,5 tūkstančiai arba 7,2 proc. nuo visų dirbančių asmenų. Tuo tarpu Danijoje profesinėms sąjungoms priklauso 80 procentų visų šalies darbuotojų, Švedijoje - 70 procentų. (Vaškevičius, 2016). Nuo 2011 m. rodiklis sumažėjo 2,6 procentiniais punktais. Profesinių sąjungų veiklai nuo 2010 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija išleido daugiau kaip 4,2 mln. eurų. Investicija buvo skirta darbuotojų ir darbdavių bei organizacijų mokymams. Tačiau nuo 2011 metų įvyko priešingas reiškinys: konfliktų su valdžia daugėjo, streikuotojų skaičius augo, profsąjungas paliko tūkstančiai narių.

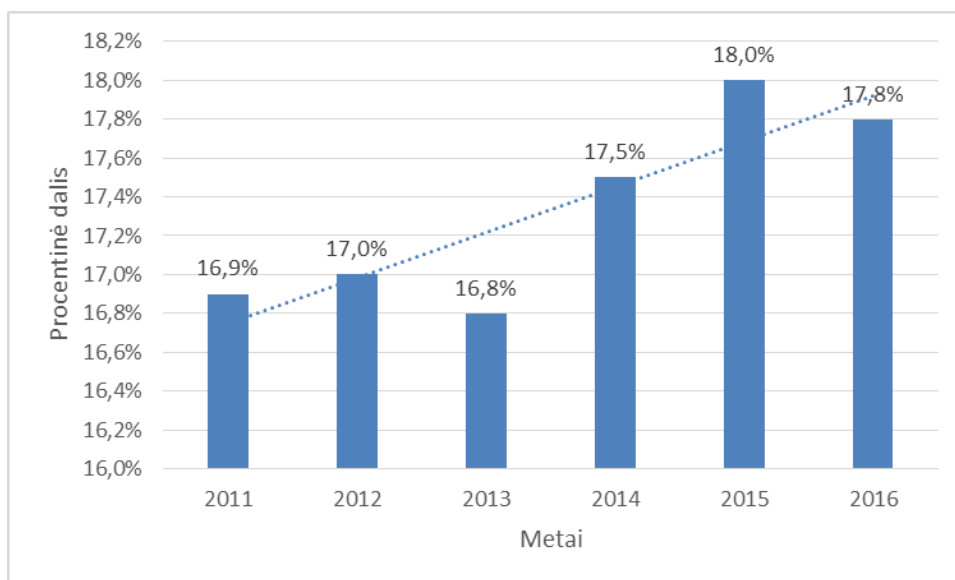
Viena iš profesinių sąjungų narių mažėjimo priežasčių galėtų būti tai, kad nebeliko vadinamųjų masinių specialybių, didžiulių fabriku, kurių darbuotojus vienytų panašios problemos. Daugėja mažų įmonių, kuriuose dirba skirtingi specialistai. Dar viena iš priežasčių gali būti tai, kad žmonės nedrįsta steigti ir stoti jau esamas profesines sąjungas, nes darbdaviai į tai žiūri nepalankiai. Žmonės nesivienija, dėl to nėra kas juos apgina, o vadovai sako, kad jiems nereikia pavaldinių, kurie būtų nepatenkinti, dėl to atleidžiami darbuotojai ir mažėja žmonių dalis priklausančių profesinėms sąjungoms (Verslo žinios, 2016).

Neatsiejamas faktas yra ir pats profesinių sąjungų mažėjimas. Tam įtakos turi griežtas profesinių sąjungų įstatymas. Norint įsteigti ar išlaikyti profesinę sąjungą, joje turi būti ne mažiau 20 steigėjų, steigėjai turi nuolat sudaryti ne mažiau 1/10 dalį visų darbuotojų, turi būti patvirtinta buveinė, įstatai ir valdymo priemonės. Akcentuojama, kad nuo 1991 m. profesinių sąjungų įstatymas atnaujintas nebuvo. (LR profesinių sąjungų įstatymas 1991, Nr. 34-933).

19. Lyčių lygybė versle ir valdyme

Lyčių lygybė vadinamos moterų ir vyrų lygios teisės, atsakomybės ir galimybės. Lyčių lygybės principas yra asmens teisės, atsakomybės ir galimybės, kurios neturi priklausyti nuo to, ar asmuo gimė moterimi, ar vyru. Lyčių lygybė reiškia, jog atsižvelgiama į moterų ir vyrų interesus, pripažįstant skirtingų moterų ir vyrų grupių įvairovę. Tai yra aiškiai kiekybiškai įvertinamas rodiklis, skirtas diskriminacinių darbo santykių atskleidimui bei lyčių lygybės darbo santykiuose įvertinimui. Rodiklis vertinamas remiantis vidutinio darbo užmokesčio tarp vyrų ir moterų skirtumu.

Įvertinti lyčių lygybei versle pasirinktas darbo užmokesčio atotrūkis dėl to, kad statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje darbo užmokesčio atotrūkis intensyviai didėja 6 metus iš eilės. Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas – tai visų dirbančių vyrų ir moterų vidutinio valandinio atlygio skirtumas. Vidutinis vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas ES yra 16,3 %. (Europos komisijos tinklapis). Moterų ir vyrų pasiskirstymas pagal darbo užmokestį pateiktas 21 paveiksle.

21 pav. Moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis 2011-2016 metais

Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

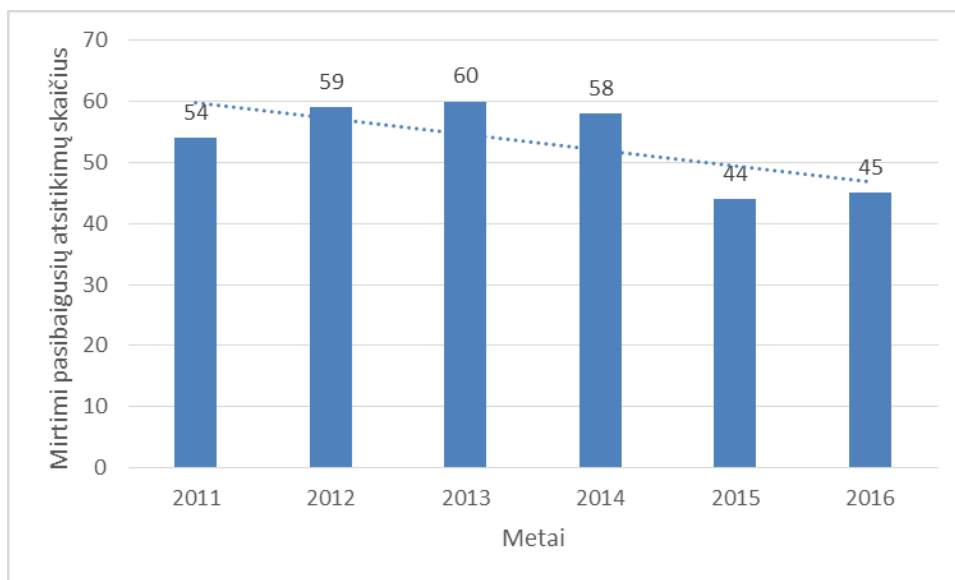
Lyčių lygybės atotrūkis kas metus vis didėja. Nuo 2011 metų lyčių nelygybė išaugo 0,9 procentiniais punktais. Europos kontekste lyčių lygybės skirtumas Lietuvoje yra geresnis už Europos vidurkį. Moterų dalis didžiausių viešai kotiruojamų įmonių aukščiausiose sprendimų priėmimo institucijose svyruoja nuo 17 % iki 18 %, tuo tarpu ES vidurkis išlieka apie 11,5 %.

Su atlyginimų atotrūkiu Lietuvoje imamasi prevencinių priemonių, kurios aprašomos valstybinėje moterų ir vyrų lygių galimybių programoje. Įgyvendintos priemonės – tai įvairūs šviečiamieji renginiai, pristatymai ir mokymai. Tačiau didėjantis atlyginimų atotrūkis rodo, kad parengtos priemonės yra netikslingos.

Didėjantį lyčių nelygybės rodiklį gali įtakoti daugelis veiksnių. Darbo užmokesčių skirtumai gali augti dėl įvairių žmonių pasirinkimų, kuriuos jie daro savo darbiname gyvenime. Pagrindiniai lemiantys darbo užmokesčio skirtumą tarp vyrų ir moterų yra išsilavinimas, darbas pilnu arba puse etato, papildomasis mokymasis darbe ir įmonės dydis (Lietuvos lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba). Statistiškai moterys renkasi atsakingiau – mažesnę darbo krūvį, mažesnes įmones bei atsisako papildomų mokymų bei kvalifikacijos kėlimo. Kas tiesiogiai įtakoja mažesnę darbo užmokestį.

20. Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičius per metus

Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičius turi ryšį su sunkiais sužalojamais, todėl yra apytikslis sveikatos apsaugos ir saugos darbo vietoje rodiklis. Rodiklis ypatingai svarbus sunkiosios pramonės darbo vietomis, kadangi nelaimingų atsitikimų tikimybė šioje srityje yra kur kas didesnė. Mirtinos ir sunkios nelaimės darbe dažniausiai įvyksta nekontroliavus, kad darbuotojai laikytųsi jiems privalomų vykdyti reikalavimų, netinkamai organizavus atliekamus darbus, arba darbdaviui neužtikrinus vidinės darbuotojų saugos. Lietuvoje mirtimi pasibaigusių atsitikimų skaičius tenkančiam 100 darbuotojų per metus pateikiamas 22 paveiksle.

22 pav. Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičiaus dinamika

Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos statistikos departamento ir valstybinės darbo inspekcijos duomenimis

Remiantis paveiksle pateiktais duomenimis daroma išvada, kad 2011 – 2016 metų mirtinų nelaimingų atsitikimų skaičius sumažėjo nuo 54 iki 45 atvejų arba 16,7%. Nuo 2014 metų institucijų, įgyvendinančių valstybės politiką srityje, vykdoma nuosekli švietėjiška, konsultacinė programa. Tai galėjo turėti įtakos mažėjančiam nelaimingų atsitikimų skaičiui, kuris nuo 2014 metų sumažėjo 13 mirtimi nelaimingų atsitikimų arba 22,4 procentais.

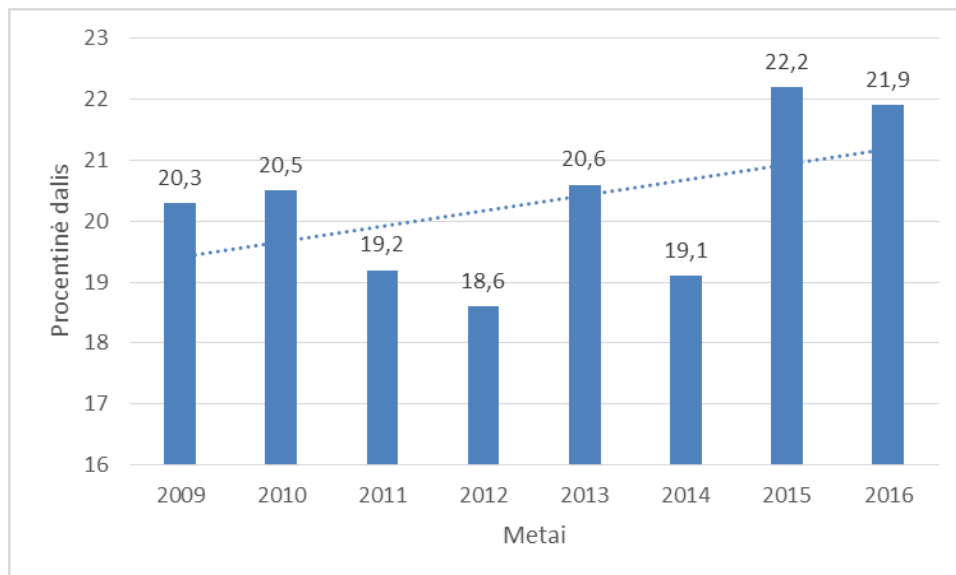
Remiantis valstybinės darbo inspekcijos pateiktomis ataskaitomis, pavojingiausi darbai kuriuose vyrauja didžiausias mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičius yra darbais išlieka statybos, remonto, pakrovimo, iškrovimo bei techninių priemonių darbai. Juose yra nesilaikoma numatytų darbo saugos reikalavimų. Stataistikai šiuos darbus dažnai atlieka neįdarbinti ar nelegalūs asmenys, kurie nėra išklause darbo saugos kursų ir nežino darbpo saugos reikalavimų.

Nelaimingus atsitikimus, nutikusius darbe, tiria įmonės vadovo įsakymu patvirtinta dvišalė komisija, sudaryta iš darbuotojų ir darbdavio atstovo. Įvertinus nelaimingo atsitikimo darbe priežasties informacija yra teikiama valstybinei darbo inspekcijai, o metinius duomenis apie bendrą šalies nelaimingų atsitikimų skaičių pateikia Lietuvos statistikos departamentas.

21. Skurdo rodiklis

Siekiant socialinės atsakomybės pažangos ir strategijos „Europa 2020“ nacionalinių tikslų, Lietuva jau pasiekė teigiamų rezultatų srityse susijusiuose su atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimu, darbingo amžiaus gyventojų užimtumo lygio skatinimu, išmetamų ŠESD kiekio mažinimu. Tačiau ypač probleminė ir reikalaujanti didelio dėmesio yra socialinė sritis, kurios tikslas yra siekti sumažinti asmenų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičių.

Didėjant ekonomikos augimui bei vidutinio darbo užmokesčio šalyje didėjo socialinė ir ekonominė gyventojų nelygybė. Nuo 2005 m. skurdui matuoti taikoma Europos Sąjungos (ES) skurdo matavimo metodika, pagal kurią pagrindinis skurdo matavimo rodiklis yra skurdo rizikos lygis po socialinių išmokų. Lietuva prie Europos Sąjungos prisijungė po 2004 m., dėl to daliai gyventojų vis dar aktuali problema išlieka net minimalių asmeninių poreikių patenkinimas. Lietuvoje gyvenančių asmenų ties skurdo riba procentinė dalis pateikiama 23 paveiksle.

23 pav. Skurdo rizikos lygis Lietuvoje 2009-2016 m.

Šaltinis: Sudaryta remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

Duomenys atskleidžia, kad Lietuvoje žmonių dalis atsidūrusių ties skurdo riba nuo 2015 m. mažėja, ir lyginant su 2016 m. siekia 21,9 procentus arba 0,3 procentinio punkto mažiau nuo bendrojo gyventojų skaičius Lietuvoje. Nuo 2009 metų žmonių atsidūrusių ties skurdo riba procentinė dalis išaugo 1,6 proc. 2016 metais žmonių priklausančių skurdo ribai dalis buvo didžiausia per paskutinius 8 metus ir siekė 21,9 proc. visų Lietuvos gyventojų. Skurdo rizikos riba kas metus kinta. 2016 m. ji buvo 282 € per mėnesį vienam asmeniui arba 593 € – šeimai (du suaugę asmenys ir du vaikai iki 14 metų).

Skurdo rodiklis yra ypač aktualus Lietuvai, kadangi Lietuviai – vieni skurdžiausių Europoje. Valstybė skiria per mažai dėmesio šiai problemai spręsti. Nors strateginėse sesijose buvo iškelti tikslai siekti mažinti skurdo lygį, teigti lengvatas minimalius atlygius gaunantiems žmonėms bei finansiškai duotuoti šiuos asmenis, esminių nutarimų priimta nebuvo. Skurdo priežastis yra kompleksinė, pradedant nuo radikalių ir staigių reformų, vykdytų dešimtojo dešimtmečio pradžioje, baigiant šiuolaikiniu mūsų gerovės valstybės modeliu. Valstybė gali sumažinti arba paskatinti socialines problemas ir nelygybę visuomenėje darant tiesioginę ir netiesioginę įtaką. Pavyzdžiui tiesiogiai gali mažinti socialinę paramą, arba netiesiogiai – didėjant kvalifikuotų darbuotojų poreikiui nesuteikiant paramos darbuotojų klasei, dėl to suteikiant galimybę kvalifikuotiems darbuotojams derėtis dėl didesnio darbo užmokesčio pakeičiant nekvalifikuotus darbuotojus. Lietuvoje vyraujantis skurdo lygis rodo, kad šalyje veikia netinkamas mechanizmas, dėl kurio atsiranda gyventojų nelygybė.

Baltijos šalyse 2016 m. skurdo rizikos lygis skyrėsi nedaug. 2016 metų pokyčiai su 2015 metų buvo panašūs. Visose Baltijos šalyse padidėjo 65 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų skurdo rizikos lygis.

Apibendrinant penktąją vertinimo kategoriją „Darbo santykių klausimai“ gauti rezultatai pateikiami 32 lentelėje.

32 lentelė

„Darbo santykių klausimai“ vertinimo kategorijos apibendrinimas

17. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius						
SA8000 standartą sertifikavusių įmonių skaičius Lietuvoje						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Programų sk.	23	12	16	17	15	16
OHSAS 18001 sertifikata turinčių įmonių skaičius Lietuvoje						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Programų sk.	419	495	521	577	584	598
18. Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Procentinė dalis (%)	9,8	8,8	8,0	7,8	7,3	7,2
19. Lyčių lygybė versle ir valdyme						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Atotrūkis (%)	16,9	17	16,8	17,5	18	17,8
20. Mirtimi pasibaigusiu nelaimingų atsitikimų skaičius per metus						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Atsitikimų skaičius	54	59	60	58	44	45
21. Skurdo rodiklis						
Metai	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Procentinė dalis	19,2	18,6	20,6	19,1	22,2	21,9

Išanalizavus darbo santykių klausimų vertinimo kategoriją daroma išvada, kad bendrinio aspektu esminių pokyčių neįvyko. Pusė vertinimo rodiklių parodė gerėjančią situaciją, lygiai tiek pat – pablogėjusią. Nustatyta, kad Lietuvoje vis dažniau yra diagiami SA8000 ir OHSAS18001 standartai, kurie skatinti socialinę atsakomybę bei rizikos veiksnių valdymui kurie padeda sumažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičius. SA8000 standartas Lietuvoje tarp įmonių nėra lengvai įdiegiamas, nes standartą lydi griežti reikalavimai, kurių turi laikytis ją įsidiegusi įmonė. Tačiau išlikusios pakankamai didelės nelaimingų atsitikimų ir mirtimi pasibaigusiu atvejų skaičius įmonėse verčia įmones šia sistemą diegti savo veikloje.

OHSAS18001 standartas yra skirtas rizikos veiksnių valdymui ir padeda sumažinti nelaimingų atsitikimų skaičius darbe. Tai yra vienas svarbiausių aspektų, kodėl nuo 2011 m. įmonių turinčių sertifikata skaičius išaugo 179 įmonėmis arba 70 procentiniu punktu. Šis rodiklis sąlygojo, kad mirtimi pasibaigusiu nelaimingų atsitikimų skaičius nuo 2011 m. sumažėjo nuo 54 iki 45

atvejų. Tam galėjo turėti įtakos vyriausybės priimtas nutarimas įgyvendinti švietėjišką bei konsultacinę programą darbo saugos klausimais.

2016 m. dirbančių žmonių priklausančių profesinėms sąjungoms buvo 91,5 tūkstančiai arba 7,2 proc. nuo visų dirbančių asmenų. Nuo 2011 m. šis rodiklis sumažėjo 2,6 procentiniais punktais. Pagrindinės priežastys: nebeliko masinių specialybių, didžiulių fabriku, kurių darbuotojus vienytų panašios problemos, didėjantis mažų įmonių, kuriuose dirba skirtingi specialistai skaičius, bei nepalankus darbdavių požiūris į žmones priklausančius profesinėms sąjungoms.

Profesinėms sąjungoms priklausančių žmonių dalis, turi tiesioginės įtakos lyčių lygybės atotrūkiui. Profesinių sąjungų nariai reikalauja geresnių darbo sąlygų atstovauja darbuotojų interesus ir padeda užtikrinti vienodas darbo sąlygas vyrams ir moterims. Nuo 2011 metų lyčių nelygybė išaugo 0,9 procentiniais punktais. Lyčių lygybės požiūriu situacija Lietuvoje yra blogesnė nei Europos sąjungos vidurkis. Moterų dalis didžiausių viešai kotiruojamų įmonių aukščiausiose sprendimų priėmimo institucijose svyruoja nuo 17 % iki 18 %, tuo tarpu ES vidurkis išlieka apie 11,5 %. Pastebima tendencija, kad Lietuvoje dažniausiai ties skurdo riba atsiduria nekvalifikuoti darbuotojai ir moterys vienos auginančios vaikus.

Skurdo problema yra viena iš opiausių Lietuvai. Visuomenės dalis atsidūrusių ties skurdo riba nuo 2011 m. didėjo, ir lyginant su 2016 m. siekia 12,3 procentus. Siekiant gerinti skurstančiųjų padėtį, svarbu suprasti, kad jie patys yra atsakingi už savo gerovę. Valstybės, savivaldybių institucijos, nevyriausybines organizacijas turi būti pagalbininkais suinteresuotais skurdo ir socialinės atsakomybės ir atskirties mažinimu, tačiau praktikoje matome tendenciją, jog valstybės indėlis į skurdo klausimą yra minimalus.

Remiantis sudarytu kategorijų ir rodiklių rinkinių šeštoji vertinimo kategorija yra „skaidrumas ir verslo politika“. Šis vertinimo laukas sudarytas iš žemiau įvardinto rodiklio.

33 lentelė

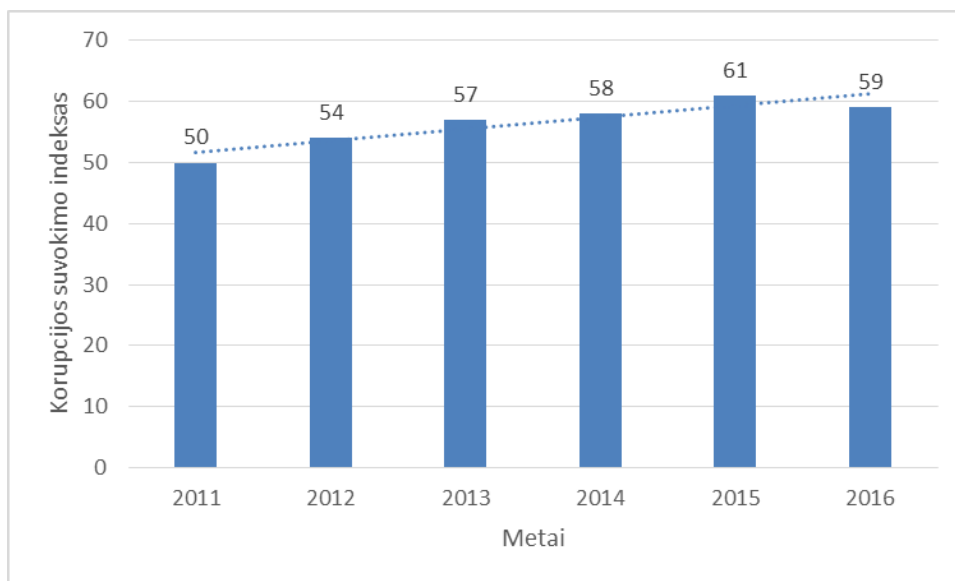
Skaidrumo ir verslo aplinkos kategorijos rodiklis

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
6.	<i>Skaidrumas ir verslo aplinka</i>	22. Korupcijos lygis (pagal „Transparency International“ viešai skelbiamą rodiklį)

22. Korupcijos lygis

Korupcijos rodiklis padeda įvertinti pasauliniame kontekste užimama šalies korupcijos lygį. Pasaulinį korupcijos indeksą vertina „Transparency International“ (TI). Tai viena iš didžiausių pasaulinių organizacijų, kurios atliekami tyrimai parodo, kaip įvairioms valstybėms pavyksta kovoti

su korupcija. Šalies padėtis vertinama šimto balų skalėje. 0 reiškia visiškai korumpuotą šalį, o 100 skaidrią valstybę. Lietuvoje korupcijos indekso pokytis per paskutinius metus pateikiamas 24 paveiksle.

24 pav. Korupcijos suvokimo indekso pokytis Lietuvoje
Šaltinis: Pasaulinio skaidrumo skyriaus 2016 m. tyrimų rezultatais

Korupcijos lygio pokytis parodė, kad nuo 2011 m. korupcijos lygis šalyje mažėja ir 2016 m. buvo 15,3 procentinio punkto mažesnis nei 2011 metais. Lietuvos korupcijos suvokimo lygis tarp Europos sąjungos šalių yra aukštas. Lietuva užima 16 vietą Europos sąjungos šalių kontekste. „Transparency International“ tyrimų agentūros duomenimis, vertinant korupcijos suvokimą konkrečioje šalyje reikia žiūrėti būtent į korupcijos suvokimo indekso balą, o ne į valstybių sąrašą užimamą vietą.

Korupcija Lietuvoje mažina užsienio investicijas, kadangi aukštas korupcijos rodiklis rodo neskaidrią veiklą, vaizduoją šalį kaip nepatikimą ir pavojingą investicijoms. Lietuva apie korupciją viešai yra kalbama minimaliai – žmonės korupcijos atvejus nutyli nematydami keliamos gresmės. Lietuvoje kovai su korupcija Lietuvos Respublikos vyriausybė yra parengusi programą skirtą 2015–2025 metams, kurioje atsispindi tokios priemonės, kaip korupcijos prevencija, baudžiamojo poveikio priemonės ir pilietinės visuomenės ugdymas. Įstatyme keliami pagrindiniai tikslai yra didinti sprendimų ir procedūrų skaidrumą, viešumą ir atskaitingumą visuomenei bei užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus. Praktiniu aspektu, išsikelti tikslai efektyviai neveikia ir neužtikrina šalies saugumo nuo korupcijos keliamoms grėsmėms.

3.2. Tyrimo rezultatų apibendrinimas

Atlikus Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimą gautų rodiklių duomenys suskirstyti pagal neutralius, teigiamus ir neigiamus pokyčius. Vertinime lyginami 2012-2016 m. kaitos rodikliai, kadangi 2012 m. buvo paskutiniai, kuriais UAB „Kvalitetas“ vykdė socialinės atsakomybės pokyčių Lietuvoje vertinimą o 2017 m. duomenys nėra naudoti dėl nepasibaigusiu ataskaitinių metų. Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas pateikiamas 34 lentelėje.

34 lentelė.

Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas

Sritis	Rodiklis	Vertinimas
Valdymas ir politika	Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos	↔
	1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos, kuruojančio ĮSA klausimus	↔
	Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis	↘
	Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, susisjusiu su socialinės atsakomybės plėtra, skaičius	↔
Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas	100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis	↘
	Reguliaris struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis	↗
	Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus	↗
Pilietinė visuomenė	Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis	↘
	ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus	↗
	Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų įsakymų, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius	↔
	Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe	↗
	Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje socialinės atsakomybės klausimais skaičius per metus	↗
Aplinka	Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas	↘
	Ekologinio pėdsako įvertinimas	↘
	Skurdo rodiklis	↘
	Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos	↗
Darbo santykių klausimai	SA8000 standartą sertifikavusių įmonių skaičius Lietuvoje	↗
	OHSAS 18001 sertifikatą turinčių įmonių skaičius Lietuvoje	↗
	Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis	↘
	Lyčių lygybė versle ir valdyme	↘
	Mirtimi pasibaigusiu nelaimingų atsitikimų skaičius per metus	↗
	Bendrojo CO ₂ pėdsako dydis	↘
	Korupcijos suvokimo indekso pokytis Lietuvoje	↗

Rodiklių, tokių kaip: organizuotų seminarų socialinės atsakomybės kontekste ar mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičiaus rodikliai pateikiami tik už praėjusius ataskaitinius metus. Tyrimas atliktas 2017 m. dėl to lyginamasis laikotarpis yra 2012-2016 m. Taip pat, darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius sudaryta iš 2 rodiklių: SA8000 ir OHSAS18001 sertifikavusių įmonių skaičius Lietuvoje, dėl to galutinis rodiklių skaičius nuo 22 padidėja iki 23.

Gauti rezultatai parodė, kad iš 23 vertinimo rodiklių 4 rodikliai arba 17,4 % nepakito, 9 rodikliai arba 39,1 % pablogėjo ir 10 rodiklių arba 43,5 % pagerėjo. Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas pagal sritis pateikiamas 35 lentelėje.

35 lentelė.

Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas pagal sritis

Eil. Nr.	Sritis	Rodiklis pagerėjo ↗	Rodiklis nepakito ↔	Rodiklis pablogėjo ↘
1.	Valdymas ir politika	0	3	1
2.	Suinteresuotojų šalių dalyvavimas	2	0	1
3.	Pilietinė visuomenė	3	1	1
4.	Aplinka	1	0	3
5.	Darbo santykių klausimai	3	0	3
6.	Korupcija	1	0	0

Nustatyta, kad nuo 2012 m. kuomet buvo paskutinį kartą vertinta šalies socialinė atsakomybė, didžiausias rodiklių neigiamas pokytis išvelgiamas aplinkos apsaugos srityje, kurioje 3 rodikliuose iš 4 fiksuojama blogėjanti situacija. Tai turi tiesioginį ryšį su augančiu vartojimu, didėjančiomis gamybos apimtimis. Ši veikla didina šiltanamio efektą sukeliančių dalelių skaičių, didina šalies ekologinio pėdsako dydį. Didėjant gamybai, auga šalies BVP, kurio dalis yra skiriama aplinkos apsaugos sričiai. Dėl to ši dalis vertinimo kategorijoje yra vienintelė, atspindinti rodiklio pagerėjimą, tačiau akivaizdu, jog skiriamos lėšos aplinkos apsaugai ir prevencinėms priemonėms yra per mažos.

Gerėjanti situacija identifikuojama pilietinės visuomenės bei darbo klausimų srityse. Srityse išvelgiami nuolat gerėjantys rodikliai mirtimi pasibaigusiusių nelaimingų atsitikimų srityje, SA8000 ir OHSAS18001 standartus įsidedusių įmonių savo veikloje skaičiuje. Įvardinti standartai kartu yra priemonė užtikrinanti socialinę darbuotojų ir subrangovų gerovę. Gerėjanti situacija atsispindi ir žiniasklaidos priemonėse, kuriose vis dažniau minima socialinės atsakomybės samprata bei reikšmė. Apibendrintai daroma prielaida, jog šalies socialinės atsakomybės pokyčiai svyruoja tarp neutralių ir blogėjančių rodiklių, kadangi nuo 2012 metų net 10 vertinimo kategorijų iš 23 yra fiksuotas blogėjantis, o 4 kategorijose nepakitęs rodiklis, kurie sudaro 56,5 % visos visumos.

IŠVADOS

1. Socialinė atsakomybė dažnai įsilieja į skirtingas mokslinių tyrimų kryptis. Ji tampa įvairialypė turinio atžvilgiu, tačiau kartu ir autentiška organizacijos veiklos lygmeniu. Dėl to socialinės atsakomybės koncepcija atskleidžia sąmoningai formuojamų ekonominių, politinių, teisinių, dorovinių santykių tarp organizacijos ir visuomenės poelgius ir veiksmus. Socialinės atsakomybės hierarchijoje svarbiausias vaidmuo tenka diskretinei atsakomybei, kuri atspindi pareigą įnešti naudos ir gerovės bendruomenei bei gerinti gyvenimo kokybę.

2. Atlikus socialinės atsakomybės modelių analizę nustatyta, kad vertinimo kategorijas sudaro ekonominė, socialinė ir ekologinė sritis. Kiekviena šalis savo modeliuose individualiai pritaiko rodiklius pagal šalyje esančias problemas ar aktualias sritis. Šalys gali stebėti, kaip kinta jų pozicija pasaulinėje socialinės atsakomybės indeksų ataskaitoje ir pasitelkus gautus rezultatus imtis atitinkamų priemonių, kurios galėtų pagerinti socialinės atsakomybės padėtį šalyje.

3. Remiantis UAB „Kvaliteto“ bei Daxam socialinės atsakomybės modeliais parengtas Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimo modelis, kurį sudaro 6 sritys: valdymas ir politika, suinteresuotojų šalių dalyvavimas, pilietinės visuomenės, aplinkos, darbo santykių klausimų ir korupcijos sritis. Modelį sudaro 23 rodikliai. Gauti 2012–2016 m. rezultatai klasifikuojami į 3 dalis, pagal gerėjančią, nepakitusių ir pablogėjusių padėtį. Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas pateikiamas procentine išraiška.

4. Įvertinus socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje nustatyta, kad Lietuvoje akivaizdūs teigiami pokyčiai padaryti pilietinės visuomenės srityje. Žiniasklaidoje vis dažniau yra kalbama apie socialinės atsakomybės naudą, o aplinkos ministerijos ir LAVA organizuoti renginiai padeda visuomenei įsisamontinti apie socialinės atsakomybės teikiamą naudą. Nuo 2012m. esminiu pokyčių nebuvo valdymo ir politikos srityje. Lietuvoje darnaus vystymosi strategija patvirtinta 2003m. atnaujinimai atlikti 2009m. Nuo 2010m. buvo rengiama ĮSA strategija, kuri papildyta 2012m. 2016m. pateiktas ĮSA plėtros planas, kuris skirtas 2016-2020 metams. Nors Lietuvoje priimti ir vykdomi ĮSA projektai, pastebimi blogėjantys rezultatai aplinkos apsaugos ir darbo santykių klausimų srityse. Bendrasis Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas yra neigiamas, kadangi trylikoje rodiklių iš 23 arba 56,5 % atsispindi nepakitusi ar pablogėjusi situacija. Gerėjantis rodikliai užfiksuoti 10 rodiklių, kurie sudaro 43,5 % visos visumos.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgus į prastėjančią Lietuvos socialinės atsakomybės situaciją siūloma kas metus vertinti socialinės atsakomybės pokyčius. Gauti duomenys būtų analizuojami specialiai sukurtos darbo grupės, o probleminėms sritims ir jų sprendimams būtų skirtas papildomas dėmesys ir finansavimas. Paskutinį kartą socialinės atsakomybės pokyčiai Lietuvoje buvo vertinami tik 2012m. dėl to sunku identifikuoti realiai atspindinčią socialinės atsakomybės situaciją šalyje.

Atsižvelgiant į rodiklių aktualumą ir pokyčius šalyje įvertinti rodiklius, kurie neturi įtakos ir yra nebeaktualūs vertinant socialinės atsakomybės pokyčius. Pirmiausia dėmesys sutelkiamas turėtų būti ties šiais rodikliais:

- Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinės dalies rodiklis paskutinį kartą teigtas 2015m. dėl to realios situacijos rodiklis neatsispindi;
- Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus ir darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičiaus duomenys nėra viešai skelbiami, dėl to vertinimas nėra objektyvus;
- Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe rodikliu reikalinga informacija turi būti renkama ištisus metus. Rodiklyje nėra apibrėžtų konkrečių žiniasklaidos priemonių, kurios turi būti vertinamos. Todėl atlikti tikslų vertinimą yra ypatingai sunku.

Naudota literatūra ir šaltiniai

1. Astromskienė, A., Adomonienė, R. (2009). Įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvų Lietuvoje tendencijos. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-05-01] Prieiga per internetą: <<http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/ekovad/14/1822-6515-2009-217.pdf>>.
2. Athanasopoulou, A. ir Selsky, J. (2015). *The social context of corporate social responsibility: Enriching research with multiple perspectives ant multiple levels*. Business & Society, 54(3), 322-364.
3. Adamonienė, R., Astromskienė, A. (2009). *Įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvų Lietuvoje tendencijos*. Ekonomika ir vadyba. 14, 217-222.
4. Agata, S.(2017). *Corporate Social Performance: Reflecting on the Past and Investing in the Future*. Information age publishing, INC.
5. Abubakr, M., Hadil, Y., Sumina, E. (2017). *Corporate social responsibility. The Evolution, Theories, and critics*. Information age publishing, INC.
6. Alhaddi, H. (2014). *The Influence of Triple Bottom Line on Strategic Positioning: An Exploratory Case Study on Differentiation through Image*. Journal of Management and Strategy 5(1): 55–72.
7. Aikos oficialusis portalas Žiūrėta: 2017.11.11. Prieiga inernete: <<https://www.aikos.smm.lt/studijuoti/SitePages/Noriu%20studijuoti.aspx?ss=d9eb976f-7ba6-49cc-b7d6-3a8f1a939fea>>.
8. Aplinkos apsaugos agentūros duomenys apie Lietuvos ŠESD kiekį, 2017 m. ataskaita. Žiūrėta: 2017.11.11.Prieiga internete: <http://klimatas.gamta.lt/files/Tendencijos_2017.pdf>.
9. Bagdonienės, D., Paulavičienės, E. (2010). Socialinės atsakomybės ir organizacijos vadybos sistemos integravimas. Ekonomika ir vadyba, Nr. 15, p. 366–373.
10. Brazdauskaitė, G., Balkevičius, M. (2008). *Darnaust vystymosi kompetencijų formavimas organizacijų pirkimuose: žinių, įgūdžių ir vertybių integralumo svarba*. Darnaust vystymosi strategija ir praktika. 1(4), p. 53- 63.
11. Boone, L. E., Kurtz, D. L. (1992). *Management*. New York: McGraw – Hill
12. Blinstrubas, A. ir Bardauskas, K. (2015). *Socialinio verslo situacija ir galimybės Lietuvoje*. Šiauliai: ŠU.
13. Bendoraitienė, E. ir Šimkutė, E. (2016). *Įmonių socialinės atsakomybės atskleidimo vertinimas Lietuvos didžiosiose įmonėse*. Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai ISSN 2335-8742.
14. Baltrušaitis, M. (2015). *Socialinės atsakomybės iniciatyvų įgyvendinimas didinant įmonės ilgalaikį konkurencingumą*. Vilnius: VU.
15. Bowen, H. (1953). *Social responsibilities of the businessman. Ethics and economics of society*. New York: Harper.
16. Carroll A. B. (1999). *Corporate Social Responsibility. Evolution of a Definitional Construct*. Business & society, Vol. 38 No. 3, September 1999 268-295
17. Cone Communications, Echo (2013). *Global CSR Study*. Žiūrėta: 2017.09.10. Prieiga per internetą: <http://www.conecomm.com/stuff/contentmgr/files/0/fdf8ac4a95f78de426c2cb117656b846/files/2013_cone_communicationsecho_global_csr_study.pdf>.
18. Carroll A. B. (1991). *The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders*. Business Horizons, 1991.

19. Clegg, S. R. ir Bailey, J. R. (2008). *International encyclopedia of organization studies*. Sage Publications, 1: 1–411. ISBN 9781412956246. Žiūrėta: 2017.09.24. Prieiga internete: < <https://doi.org/10.4135/9781412956246> >.
20. Crane, A. (2008). *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. Oxford: Oxford University Press
21. Česnyienė, R., ir Neverkevič, M. (2014). *Įmonių socialinė atsakomybė ir jos iniciatyvų diegimo kliūtys smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėse*. Verslas, vadyba ir studijos. Vilnius: VGTU, p. 261–270.
22. Doh J.P. ir Guay T.R. (2006). *Corporate Social Responsibility, Public Policy, and NGO Activism in Europe and the United States: An Institutional Stakeholder Perspective*. Journal of Management Studies, 43(1), 47-73.
23. Daft, L. R. (2006). *The New Era of Management*. Mason: South – Western.
24. Dagilienė, L, Bruneckienė, J. (2010). *Savanoriškai atskleidžiamos informacijos vaidmuo įmonių socialinės atsakomybės aspektu*. Ekonomika. 10 (15), p. 451-456
25. Desur. (2013). *Įmonių socialinė atsakomybė: gerosios praktikos pavyzdžiai ir rekomendacijos*. Žiūrėta: 2017.09.24. Prieiga per internetą: < <http://www.desur.eu/wp-content/uploads/2013/02/GuideGoodPracticesandRecommendations.Pdf> >.
26. Danish action plan. (2015). Žiūrėta: 2017.10.15. Prieiga per internetą: < http://csrgov.dk/danish_action_plan_2015 >.
27. DESUR (darnių regionų plėtra skatinanti atsakingas mažas ir vidutinės įmones). Įmonių socialinė atsakomybė: gerosios praktikos pavyzdžiai ir rekomendacijos. Žiūrėta: 2017.11.11. Prieiga internete: < <http://www.desur.eu/wp-content/uploads/2013/02/GuideGoodPracticesandRecommendations.pdf> >.
28. Europos Komisija. Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, Atnaujinta 2011–2014 m. ES įmonių socialinės atsakomybės strategija Briuselis, 2011.10.25, KOM(2011).
29. Europos komisijos komunikatas Europos parlamento tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. Atnaujinta 2011–2014 m. ES įmonių socialinės atsakomybės strategija. Briuselis, 2011.10.25 KOM(2011) 681 galutinis. Žiūrėta: 2017.10.22. Prieiga internete: < <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0681&from=LT> >.
30. European Commission (2011). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions a renewed EU Strategy 2011–2014 for Corporate Social Responsibility. – Brussels.
31. Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks. Triple bottom line of 21st century business*. Majeure Alternative Management, Paris, 2009–2010. Žiūrėta: 2017.10.22. Prieiga internete: < http://appli6.hec.fr/amo/Public/Files/Docs/148_en.pdf >.
32. Europos sąjungos oficialusis leidinys. Komisijos komunikatas: 2014–2020 m. Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairės. Žiūrėta: 2017.11.15. Prieiga per internetą: < [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014XC0628\(01\)&from=LT](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014XC0628(01)&from=LT) >.
33. European policy office (2016). Žiūrėta: 2017.11.16. Prieiga internete: < <http://www.wwf.eu/?229870/EU-continues-to-run-an-ecological-deficit-says-new-Living-Planet-Report> >.
34. Europos komisijos oficialusis komunikatas (2001). Žiūrėta: 2017.11.28. Prieiga internete: < [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com\(2001\)366_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com(2001)366_en.pdf) >.

35. Gruževskis, B., Vasiljevienė, N., Moskvina, J., Kleinaitė, I. (2006). *Įmonių socialinė atsakomybė*. Aktualūs socialinės politikos klausimai. Vilnius
36. Guogis, A. Ir Gudelis, D. (2014). *Viešojo administravimo ir verslo vadybos integracijos perspektyvos: viešojo ir privataus sektorių sąveikos modelis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
37. Gudonienė, V., Leipuvienė, K. (2007). *Taikomojo mokslinio tyrimo „Socialinių iniciatyvų versle analizė: nauda, kaštai, įtaka verslui ir visuomenei“ ataskaita*. Vilnius.
38. Grundey, D. (2008). *Applying sustainability principles in the economy, Technological and Economic Development of Economy* 14(2): 101–106. Žiūrėta: 2017.09.24. Prieiga internete: < <https://doi.org/10.3846/1392-8619.2008.14.101-106> >.
39. Grundey, D. (2008). *Editorial Applying sustainability principles in the economy*. ISSN: 1392-8619 (Print) 1822-3613 (Online).
40. Guogis, A. (2015). *Socialinės atsakomybės reikšmė viešojo administravimo modeliuose*. Šiauliai: ŠU.
41. Goldratt, E.M. (1999). *Theory of Constraints*. North River Press
42. Hemphill, T. (2004). *Corporate Citizenship: The Case for a New Corporate Governance Model*. Business and Society Review, 109 (3), 339–361.
43. Hammer, M. (1990). *Reengineering Work: don't Automate, Obliterate*. Harvard Business Review. 68: 104- 112.
44. I. Mauricienė ir J. Paužuolienė (2013). Įmonių socialinės atsakomybės svarba: visuomenės požiūris. ISSN 2029-9370. Regional Formation and Development Studies, No. 2 (10)
45. Įmonių socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodika. Žiūrėta: 2017.05.02. Prieiga internete: <<http://csr.baltic.lt/wp-content/uploads/2013/04/ISA-vertinimo-metodika.pdf>>.
46. Įdėjų sektorius. Žiūrėta: 2017.09.12. Prieiga internete: < <http://sektorius.lt/content/lt/paslaugos/paruosimas-sertifikavimui-ir-prieziura/iso-14001> >.
47. Įmonių šalies lygmeniu vertinimo metodika (2011). Žiūrėta: 2017.09.13. Prieiga internete <<http://csr.baltic.lt/wp-content/uploads/2013/04/ISA-vertinimo-metodika.pdf>> .
48. Išoraitė, M. (2013). *Alaus gamybos įmonių socialinės atsakomybės tyrimas*. Vilnius: Vilniaus kolegija.
49. Išoraitė, M. (2013). *Alaus gamybos įmonių socialinės atsakomybės tyrimas, Verslo sistemos ir ekonomika* 3(2): 248–265. <<http://dx.doi.org/10.13165/vse-13-3-2-10>>.
50. Interreg IVC. (2017). Įmonių socialinė atsakomybė: Gerosios praktikos pavyzdžiai ir rekomendacijos. Desur projektas finansuojamas iš Europos regionų plėtros fondo (ERDF), įgyvendinant Interreg IVC programą.
51. International Organization for Standardization. Žiūrėta: 2017.09.12. Prieiga internete: < <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html> >.
52. Įmonių socialinės atsakomybės tyrimas Lietuvoje. (2015). *Socialiai atsakingas verslas: kur link judame?* Vilnius: Lietuvos Respublikos vyriausybės kanceliarija.
53. Jamali, D. A (2008). *Stakeholder Approach to Corporate Social Responsibility: a Fresh Perspective into Theory and Practice*. Journal of Business Ethics. 82: 213–231.
54. Juščius, V. (2009). Įmonių socialinė atsakomybė ir organizacijų tapatumas šiuolaikinės ekonominės krizės kontekste. *Ekonomika ir vadyba*, Nr. 14, p. 264–271.
55. Juščius, V. ir Griauslytė, J. (2014). *Lietuvos įmonių socialinės atsakomybės ataskaitų taikymas verslo praktikoje*. ISSN 1392-1142. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai
56. Juknaitė, G. ir Lazdauskaitė, J. (2013). *Organizacijų socialinė atsakomybė: vystymosi kryptis ir nauda verslui*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.

57. Jain, A., Leka, S., Zwetsloot, G. (2011). Corporate Social Responsibility and Psychosocial Risk Management in Europe // *Journal of Business Ethics*. Vol. 101, No. 4, p. 619–633. doi: 10.1007/s10551-011-0742-z
58. Juščius, V. ir Griauslytė, J. (2014). *Lietuvos įmonių socialinės atsakomybės ataskaitų taikymas verslo praktikoje*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. 2014.69. ISSN 1392-1142.
59. Juščius, V. (2007). *Verslo socialinės atsakomybės teorijų raida*. *Ekonomika*. 78: 48–59.
60. Jha, B. K.; Singh, R. (2016). *Corporate social responsibility in India, International Journal of Higher Education Research & Development* 1(1): 1–8. ISSN-2456-2629.
61. Jocas, A. (2014) *Įmonių socialinė atsakomybė teoriniu aspektu*. Šiaurės Lietuvos kolegija
62. Kairaitytė, A. ir Ruževičius, J. (2014). *Sąžiningos prekybos plėtros galimybės Lietuvoje*. ISSN 1392-1142. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai.
63. Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG) international official web. Žiūrėta: 2019.09.16. Prieiga internete: <<https://home.kpmg.com/xx/en/home/about/governance/values-culture/our-culture.html>>.
64. Kotler, Ph., Lee, N. (2007). *Corporate Social Responsibility. Doing the Most Good to Your Company*. New Jersey: John Wiley & Sons.
65. Korsakienė, R. ir Marcinkevičius, S. (2013). *Filantropinė įmonės atsakomybė ir veiklos rezultatai: gamybos įmonės atvejis, Verslas: teorija ir praktika* 14(2): 131–139. ISSN 1648-0627.
66. Kotler, P. ir Lee, N. (2005). *Corporate Social Responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. ISBN: 978-0-471-47611-5. p.300
67. Klaus, S. (2017). *The Global Competitiveness Report 2017–2018*. Insight report, world economic forum: committed to improving the state of the world.
68. Kiurienė, V. (2015). *Socialinė atsakomybė viešajame valdyme*. Šiauliai: ŠU.
69. Kvalitetas: gyvenimo kokybė. Žiūrėta: 2017.09.12. Prieiga internete: <<http://www.kvalitetas.lt/lt/OHSAS-18001>>.
70. Laškaitė, R. (2014). *Įmonių socialinė atsakomybė valstybės kaip viešosios komunikacijos dalyvio vaidmuo*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
71. Laurinavičius, A. ir Reklaitis, J. (2011). *Darnaus verslo socialinė atsakomybė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
72. Lipskytė, R. (2014). *Smulkaus ir vidutinio verslo socialinės atsakomybės tapatumo komunikacija: UAB „Uoga Uoga“ atvejis*. Kaunas: VDU.
73. Lietuvos atsakingo verslo asocijacija. Žiūrėta: 2017.09.13. Prieiga internete: <<http://www.asocijalava.lt/>>.
74. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2012). *Įmonių socialinė atsakomybė Lietuvoje: praktiniai atsakingo verslo pavyzdžiai*. Žiūrėta: 2017.09.18. Prieiga per internetą: <<http://www.socmin.lt/index.php?-211085659>>.
75. Lipskytė, R. (2014). *Smulkaus ir vidutinio verslo socialinės atsakomybės tapatumo komunikacija: UAB „Uoga Uoga“ atvejis*. Kaunas: VDU. Šaltinis: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2014~D_20140130_113616-91005/DS.005.0.01.ETD
76. Lane, J.E. (2000). *New Public Management*. Routledge. Blackwell Publishing Ltd.
77. Lietuvos Respublikos vyriausybės kanceliarija. *Socialiai atsakingas verslas: kur link judame?* Teminio tyrimo ataskaita. 2015 m. Vilnius.
78. Lietuvos pažangos strategija. (2012). „Lietuva 2030“. Vilnius: Valstybinė pažangos tarnyba.

79. Li-Hwa H. (2017). *The Whats, Whys, and Hows of corporate Social Responsibility: Social Needs, Social Goods, and Values-based Management. Future*. Information age publishing, INC.
80. LR Respublikos seimo įsakymas dėl įmonių socialinės atsakomybės 2016-2020 m. veiksmų plano tvirtinimo. Žiūrėta: 2017.10.20. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/974612a0d15711e583a295d9366c7ab3> >.
81. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl įmonių socialinės atsakomybės 2016–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo. 2016 m. vasario 12 d. Nr. A1-82. Vilnius. Žiūrėta: 2017.11.03. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/974612a0d15711e583a295d9366c7ab3> >.
82. LR vyriausybės nutarimas dėl Nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros 2009-2013 metų įgyvendinimo 2009-2011 m. veiksmų plano patvirtinimo. 2010 m. sausio 12 d. Nr. 53. Vilnius. Žiūrėta: 2017.11.11. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F49A22DBB0C0> >.
83. LR vyriausybės statistikos departamento parengta veiklos ataskaita už 2016 m. (2017). Žiūrėta: 2017.11.10. Prieiga internete: < https://www.stat.gov.lt/documents/29256/926585/SD_veiklos_ataskaita_2016.pdf/a43336f0-054a-41c0-94e7-aedd6bc9899a >.
84. Lietuvos atsakingo verslo asociacija. Žiūrėta: 2017.11.11. Prieiga internete: < <http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/imoniu-socialine-atsakomybe-isa/nacionalinis-atsakingo-verslo-apdovanojimas.html> >.
85. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl socialinės atsakomybės ir socialinio dialogo skatinimo „Projektų finansavimo sąlygų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. 2016 m. liepos 7 d. Nr. A1-245. Vilnius. Žiūrėta: 2017.11.03. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8e768f4044db11e6bd3bfefc575ccac4> >.
86. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl socialinės atsakomybės ir socialinio dialogo skatinimo „Projektų finansavimo sąlygų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. 2017 m. gegužės 15 d. Nr. A1-245. Vilnius. Žiūrėta: 2017.11.03. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/66f8cef03b9411e7b66ae890e1368363> >.
87. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl įmonių socialinės atsakomybės koordinavimo tarp valstybės institucijų ir socialinių partnerių platformos sudarymo“. 2016 m. rugpjūčio 22 d. Nr. A1-453. Vilnius. Žiūrėta: 2017.11.03. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/edd8fdd0684211e68abac33170fc3720>>.
88. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl socialinės atsakomybės funkcijų pasiskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014-2020 metų Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo veiksmų programos, taisyklių tvirtinimo“. 2015 m. gegužės 20 d. Nr. A1-426. Vilnius. Žiūrėta: 2017.11.03. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4de50c70fec011e488da8908dfa91cac> >.
89. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl socialinio verslumo ir socialinės atsakomybės didinančių iniciatyvų atsiradimo ir skatinimo“. 2015 m. birželio 18 d. Nr. A1-355. Vilnius. Žiūrėta: 2017.11.03. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/599dc2c015c511e58569be21ff080a8c> >.
90. Lietuvos socialiai atsakingo verslo asociacija LAVA. IŠA konferencijos ir renginiai Lietuvoje. Žiūrėta: 2017.11.11. Prieiga internete: < <http://asociacijalava.lt/visos-naujienos/2017/11/06/vilniuje-%E2%80%93did%C5%BEiausia-tarptautin%C4%97-atsakingo-verslo-konferencija/> >.

91. LR vyriausybės nutarimas „Dėl 2017 metų Lietuvos valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas 2017“. Žiūrėta: 2017.11.11. Prieiga internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2ed5329015fe11e79800e8266c1e5d1b>>.
92. Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimo metodika pagal UAB „Kvalitetas“ metodiką. Žiūrėta: 2017.11.22. Prieiga internete: < <http://csr.baltic.lt/isa-pazangos-vertinimas-salies-mastu/>>.
93. Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper.
94. Marrewijk, M. (2003). Concepts of Definitions of CSR and Corporation Sustainability: Between Agency and Communion. *Journal of Business Ethics*. 44, 2/3. Žiūrėta: 2017.09.18. Prieiga per internetą: <<http://www.springerlink.com/content/t7175m6131691452/fulltext.pdf>.>.
95. MHC International Ltd (2008), *National Social Responsibility Index* (NSRI), sudarė Michael Hopkins.
96. Nonaka, I. A (1994). *Dynamic Theory of Organizational Knowledge Creation*. *Organizational Science*. 5(1): 14 – 37.
97. Oficialioji LR aplinkos apsaugos internetinis tinklapis. Žiūrėta: 2017.06.02. Prieiga internete: <<http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/imoniu-socialine-atsakomybe-isa/apie-imoniu-socialine-atsakomybe.html>> .
98. Oficialioji Lietuvos atsakingo verslo asociacija. Žiūrėta. 2017.06.02. Prieiga internete: < <http://asociacijalava.lt/visos-naujienos/2016/09/06/nava-2016:-pagrindinis-atsakingo-verslo-apdovanojimas-%E2%80%93-lava-narei-ab-%E2%80%9Eeachema%E2%80%9C/>>.
99. Oficialusis Europos komisijos internetinis tinklapis. Žiūrėta: 2017.09.10. Prieiga internete: < <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=331&langId=lt> >.
100. Oficialusis Intelektualiųjų resursų sistemos konsultantų tinklapis. Žiūrėta: 2017.09.10. Prieiga internete: <<http://www.irs.lt/lt/Valdymo/konsultacijos/mokymai/kokybes/standartai>>.
101. Oficialusis UAB „Kvalitetas“ tinklapis“ Žiūrėta: 2017.09.12. Prieiga internete: < <http://www.kvalitetas.lt/socialine-atsakomybe>>.
102. Oakland, J. (1989). *Total Quality Management*. Springer. Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands.
103. Okunevičienė Neverauskienė, L. ir Pavlovskaja I. (2017). *Verslo socialinės atsakomybės iniciatyvos įgyvendinimas Lietuvos statybų sektoriaus įmonėse: situacijos analizė*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
104. Oficialiosios valstybinės mokesčių inspekcijos internetinis tinklapis. Žiūrėta: 2017.11.11. Prieiga internete: < <http://www.vmi.lt/cms/daugiausiai-i-vmi-saskaita-sumokantys-mokesciu-moketojai> >.
105. Oficialioji LR Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklapis. Žiūrėta: 2017.09.09. Prieiga internete: <<http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/imoniu-socialine-atsakomybe-isa/trumpa-informacija-apie-73c2.html>> .
106. Official social cooperative humananova (2017). Žiūrėta: 2017.10.12. Prieiga internete: < <http://www.humananova.org/en/people/> >.
107. Pauzoliienė, J. Ir Mauricienė, I. (2013). *Implementation of Social Responsibility in Public Institutions*. ISSN 1392-3110. *Social Research*. Nr. 4 (33). 141-151 p.
108. Paužuolienė, J. (2010). Socialinės atsakomybės įtaka darniai verslo plėtrai. Žiūrėta: 2017.09.20. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABA-0001:J.04~2010~ISSN_1648-8776.N_1_26.PG_115-121/DS.002.0.01.ARTIC> .
109. Pasaulinis duomenų atlasas 2017. Žiūrėta: 2017.12.01. Prieiga internete: < <https://knoema.com/atlas/Lithuania/CO2-emissions-per-capita> >.

110. Ruoževičius, R. (2014). Socialinės atsakomybės šiuolaikinė sistema ir priemonės. Vilnius: UAB „Kvalitetas“. Žiūrėta: 2017.09.12. Prieiga internete: < <http://www.kvalitetas.lt/index.php?id=740> >.
111. Rizvi, S. N. Z., Rana, S. A. (2012). Effectiveness of Corporate Social Responsibility in Controlling the Impact of Job Stress on Organizational Commitment: A Study of Banking Sector of Pakistan // *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*. Vol. 4, No. 8, p. 321–332.
112. Ruževičius, J. (2012). *Pavyzdinis socialinės atsakomybės taikymo planas ir jo įgyvendinimo gairės*. Vilnius: Kvalitetas.
113. Simanavičienė, Ž., Kovaliov, R., Šubonytė, J. (2015). Įmonių socialinės atsakomybės skatinimo politikos Lietuvoje SSGG analizė. *Ekonomika ir vadyba*, Nr. 16, p. 605–613.
114. Social accountability international. Žiūrėta: 2017.09.12. Prieiga internete: < <http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.ViewPage&PageID=1689> >.
115. Senge, Ph. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York and London: Doubleday Century Business.
116. Skačkauskienė, I. ir Valentinovič, J. (2016). *Apmokestinimo teisingumo ir socialinės atsakomybės Lietuvoje tyrimas*, *Mokslas – Lietuvos ateitis* 8(2): 171–181. ISSN 2029-2341.
117. Seiliūtė, J. (2013). *Socialinės atsakomybės įtvirtinimo potencialo verslo organizacijose vertinimas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
118. Skačkauskienė, I. Ir Valentinovič, J. (2016). *Apmokestinimo teisingumo ir socialinės atsakomybės Lietuvoje tyrimas*. Vilnius: VGTU. ISSN 2029-2341.
119. Steenkamp, J. B. (2017). *Corporate Social Responsibility. Global Brand Strategy: World-wise Marketing in the Age of Branding*. ISBN-13: 978-1349949939.
120. Sustainable Society Index - your compass to sustainability. (2017). Žiūrėta: 2017.10.20. Prieiga per internetą: < <http://www.ssfindex.com/results/main-results-2016/> >.
121. Slapikaite, I. (2017). *Įmonių socialinės atsakomybės vertinimas finansuotojo požiūriu*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
122. Savitz, A. ir Weber, K. (2006). *The Triple Bottom Line: How Today's Best-run Companies Are Achieving Economic, Social, and Environmental Success-and How You Can Too*. Žiūrėta: 2017.10.19. Prieiga per internetą: < <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=f33f041a-8e22-4c6f-a55d-b48a234f97c%40sessionmgr4004&vid=13&hid=4214&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=nlebk&AN=168158> >.
123. Slaper, T. ir Hall, T. (2011). *The Triple Bottom Line: What Is It and How Does It Work?* *Indiana Business Review* 86(1): 4–8.
124. Skačkauskienė, I. Ir Valentinovič, I. (2016). *Apmokestinimo teisingumo ir socialinės atsakomybės Lietuvoje tyrimas*. Vilnius: VGTU.
125. Statistikos departamento tinklapis. Profesinėms sąjungoms priklausantys nariai Lietuvoje. Žiūrėta: 2017.11.22. Prieiga internete: <<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>>.
126. Šimanskienė, L. Ir Paužolienė, J. (2015). *Įmonių socialinės atsakomybės svarba darniam organizacijų vystymui*. Šiauliai: ŠU.
127. Šapkauskienė, A. (2012). *Socialinės informacijos kaip Lietuvos įmonių etiškos elgsenos kriterijaus analizė*. *Economics and management* 17(3): 836–843. ISSN 2029-9338.
128. Švedijos socialinės atsakomybės modelis (2017). Žiūrėta: 2017.10.22. Prieiga internete: < <https://sweden.se/business/csr-in-sweden/> >.

129. Toker, H. Ir Turker, D. (2016). *Social Responsibility Education in Turkey*. Duygu Turker Ceren Altuntaş Vural.
130. Vasiljevas, N. (2008). *Socialinės įmonių atsakomybės ir efektyvaus žmogiškųjų išteklių valdymo įgyvendinimas dalykinės etikos priemonėmis*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, 36, 192-211.
131. Vveinhardt, J. Ir Andriukaitienė, R. (2016). *Mobingo ir patyčių prevencinis modelis siekiant įgyvendinti ISA: praktinės rekomendacijos vadybiniam personalui*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai 2016.76.
132. Verslo žodynas. CSR. Žiūrėta: 2017.09.24. Prieiga internete: < <http://www.businessdictionary.com/definition/corporatesocial-responsibility.html> >.
133. Visionary Analytics (2014). *Lietuvos pažangos ataskaita: pažangos rodikliai 2009-2014*.
134. Visionary Analytics (2007). *Liyanage U. The Institute of Chartered Accountants of Sri Lanka. From CSR to SRB*.
135. Werther W. B, Chandler Jr. D. (2010) *Strategic Corporate Social Responsibility: Stakeholders in a Global Environment*. SAGE Publications, Apr 28, 2010 - Business & Economics.
136. Viešųjų pirkimų tarnyba. Veiklos ataskaita 2016. Žiūrėta: 2017.11.30. Prieiga internete: < https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/VPT_2016_veiklos_ataskaita.pdf >.
137. Žičkienė, S. (2015). *Socialinė atsakomybė verslo ir viešajame sektoriuje*. Šiauliai: ŠU.
138. Žičkienė, S. Ir Kavaliauskienė, Ž. (2015). *Polemika socialinės atsakomybės klausimais*. Šiauliai: ŠU.

PRIEDAI

Socialinės atsakomybės etikos kodeksas įmonėse

Etikos kodeksas
<ul style="list-style-type: none">
• Kaip vadybos instrumentas keičia darbinę strategiją, kuria produktyvios veiklos terpe, skatina darbuotojus dorai ir efektyviai atlikti savo funkcijas.
• Pagerina žmogiškųjų išteklių produktyvumą, kuria pozityvų žmonių sąveikų tinklą – specifinį turtą (pasitikėjimą, sąžiningumą, gerus darbinius santykius, įsipareigojimą savo institucijai/profesijai, atsakingumą, garbingumą bei našiam darbui motyvuojantį klimatą).
• Instrumentiškai palaiko atsakingumą, paklusnumą įstatymams, profesinį garbingumą, įtvirtina sąžiningumo taisykles darbinės veiklos baruose/ sferose.
• Institucijų žingsnis į kokybiškai naują vadybą – kuria tam tikrą valdymo sistemos privalumą, kuris remiasi organizacijos vertybėmis ir tuo didina jos veiklos efektyvumą.
• Padeda institucijai/organizacijai suvokti savo misiją visuomenėje, sujungia filosofinius/etinius pareiškimus ir aukštus idealus su optimalia

Šaltinis: sudaryta Visionary Analytics, remiantis ISA, 2006 ir Socialiai atsakingas verslas: kur link judame. 2015, p. 17

Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimo kriterijų ir rodiklių rinkinys

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
1.	<i>Valdymas ir politika</i>	1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos arba ĮSA strategijos buvimas
		2. 1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos ar padalinio, kurioje vykdomas ĮSA klausimas
		3. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis
		4. Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, susijusių su socialinės atsakomybės plėtra, skaičius
2.	<i>Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija</i>	5. 100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis
		6. Reguliarus struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis
		7. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus
3.	<i>Pilietinė visuomenė</i>	8. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis
		9. ĮSA sąvokos paminėjimo žiniasklaidoje skaičius per metus
		10. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų įsakymų, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius.
		11. Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe.
		12. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje socialinės atsakomybės tema skaičius per metus.
4.	<i>Aplinka</i>	13. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas
		14. Ekologinio pėdsako įvertinimas
		15. Skurdo rodiklis
		16. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos
5.	<i>Darbo santykių klausimai</i>	17. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius
		18. Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis
		19. Lyčių lygybė versle ir valdyme
		20. Mirtimi pasibaigusiu nelaimingų atsitikimų skaičius per metus
		21. Bendrojo CO ₂ pėdsako dydis
6.	<i>Skaidrumas ir verslo aplinka</i>	22. Korupcijos lygis (pagal „Transparency International“ viešai skelbiamą rodiklį)

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, remiantis UAB „Kvalitetas“, JT pasaulinio susitarimo bei pasaulinės ekonomikos socialinės atsakomybės pažangos ataskaitos duomenimis

Socialinės atsakomybės ataskaitų kriterijai

Kriterijus	Apibūdinimas	Autoriai	Tyrimas
Turinys ir struktūra	Strateginė dalis: <ul style="list-style-type: none"> • Trumpa įmonė charakteristika • Verslo arba organizacinė struktūra • Misija • Vizija • Vertybės • Strateginiai planai • Vadovo pasiekimas • Valdybos kreipimasis 	M. A. Reynolds, K. Yuthas; Y. Gao N. Sc. Shil, A. K. Pramanik	Literatūros analizė Ataskaitų turinio analizė (Kinijos įmonės); Ataskaitų turinio analizė (Bangladešo įmonės)
	Analinė dalis: <ul style="list-style-type: none"> • Aplinkosauga • Socialinė veikla • Ekonomika 	I. G. Alvarez J. M. P. Lorenzo L. R. Domineguez J. M. G. Sanches	Statistinė duomenų analizė (Europos įmonės);
Forma	<ul style="list-style-type: none"> • Atskira ĮSA ataskaita • Metinės ataskaitos dalis 	A. W. Sutanoputra D. L. Gill S. J. Dickson, S. Scharl	Literatūros analizė Ataskaitų turinio analizė (Šiaurės Amerikos, Europos, Azijos įmonės);
Pateikimas	<ul style="list-style-type: none"> • Spausdinta publikacija • Elektroninė ataskaita 	D. Rolland J. O. K. Bazzoni	Ataskaitų turinio analizė
Vizualizacija	<ul style="list-style-type: none"> • Žmonių tema • Produktų ir paslaugų tema • Aplinkosaugos tema 	H. Ramo	Ataskaitų turinio analizė (Dow Jones Sustainability Index. Financial Time 4 Good, Global Inde įmonės).
Standartai	Pirmoji grupė: <ul style="list-style-type: none"> • Global reporting initiative • Dow Jones sustainability index • FTSE4Good Antroji grupė: <ul style="list-style-type: none"> • ISO 14001 • SA 8000 • EMAS • OHSAS 18001 Trečioji grupė <ul style="list-style-type: none"> • AA 1000 • AA 1000 AS 	M. Samy, G. Odemilin, R. Bampton St. Chen P. Bouvan M. A. Reynolds K. Yuthas	Statistinė duomenų analizė (JK įmonės) Ataskaitų turinio analizė (JAV, JK, Austrijos, Vokietijos įmonės); Literatūros analizė

Šaltinis: A. Pušcius (2014). Lietuvos įmonių socialinės atsakomybės ataskaitų taikymas verslo praktikoje

Veiksmų plano tikslai, uždaviniai, priemonės, asignavimai ir vykdytojai

Uždavinys	Priemonė	Įgyvendini- mo terminas	Preliminarus lėšų poreikis, tūkst. eurų					Atsakingi vykdytojai
			2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	
1 tikslas – užtikrinti įmonių socialinės atsakomybės plėtros koordinavimą tarp valstybės institucijų ir socialinių partnerių								
1.1. Įsteigti įmonių socialinės atsakomybės koordinavimo tarp valstybės institucijų ir socialinių partnerių platformą ir užtikrinti jos veikimą	1.1.1. Parengti socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą dėl įmonių socialinės atsakomybės koordinavimo tarp valstybės institucijų ir socialinių partnerių platformos	2016 m. II ketv.	–	–	–	–	–	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	1.1.2. Kasmet organizuoti Nacionalinį įmonių socialinės atsakomybės forumą įmonių socialinės atsakomybės plėtros tendencijoms ir problemoms aptarti ir pasiūlyti sprendimus	2016–2020 m.	9	9	9	9	9	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
2 tikslas – sukurti įmonių socialinės atsakomybės motyvacijos skatinimo ir kompetencijos didinimo mechanizmą								
2.1. Gerinti įmonių ir visuomenės supratimą apie įmonių socialinę atsakomybę, ypatingą dėmesį skiriant savivaldybėse veikiančioms įmonėms	2.1.1. Siekiant diegti socialinės atsakomybės plėtros galimybes, šios atsakomybės principus savivaldybėse, organizuoti praktinius seminarus savivaldybių darbuotojams, įmonių vadovams, darbuotojams, darbdavių ir darbuotojų atstovams	2016–2020 m.	36	36	36	36	36	Lietuvos atsakingo verslo asociacija, socialinių partnerių organizacijos
	2.1.2. Organizuoti tarptautines konferencijas socialinės atsakomybės ir atsakingo verslo tema	2018 m., 2020 m.	–	–	35	–	35	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Priemonė	Įgyvendini- mo terminas	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	Atsakingi vykdytojai
2.1.4. Atlikti visuomenės nuomonės tyrimą socialinės atsakomybės, atsakingo verslo temomis, viešinti tyrimo duomenis	2016 m. IV ketvirtis, 2019 m. IV ketvirtis	12	–	–	12	–	Lietuvos atsakingo verslo asociacija
2.1.5. Sukurti veiksmingus socialinės atsakomybės viešinimo visuomenei produktus ir vykdyti socialines akcijas, informuoti apie socialinę atsakomybę, atsakingo verslo vaidmenį	2016–2020 m.	35	75	75	75	75	Lietuvos atsakingo verslo asociacija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija,
2.1.6. Vykdyti tarptautinio bendradarbiavimo ir mainų veiklas socialinės atsakomybės tema	2016–2020 m.	15	15	15	15	15	Lietuvos atsakingo verslo asociacija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
2.1.7. Parengti ir atnaujinti metodinius leidinius socialinės atsakomybės tema, orientuotus į įmonių specifiką (sektorinės studijos, socialinės atsakomybės planai, interaktyvios priemonės, publikacijos, leidiniai (metodinės priemonės) pagal įmonių dydį, veiklos sritį, statusą ir pan.)	2016–2020 m.	27	27	27	27	27	Lietuvos atsakingo verslo asociacija, socialinių partnerių organizacijos
2.1.8. Konsultuoti įmones socialinės atsakomybės diegimo klausimais, mokyti jas didinti atskaitingumą, rengti ataskaitas	2016–2020 m.	27	27	27	27	27	Lietuvos atsakingo verslo asociacija
2.1.9. Parengti informavimo ir švietimo apie darbuotojų saugą	2016–2020 m.	42	79	79	79	79	Valstybinė darbo inspekcija

	Priemonė	Įgyvendini- mo terminas	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	Atsakingi vykdytojai
	2.1.10. Atnaujinti informavimo ir švietimo apie darbuotojų saugą ir sveikatą metodines priemones, prisidedančias prie socialiai atsakingo verslo plėtros	2018 m.	–	–	3	–	–	Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, socialinių partnerių organizacijos
2.2. Gerinti valstybinio sektoriaus suvokimą apie socialinę atsakomybę ir indėlį į socialinės atsakomybės plėtrą	2.2.1. Atlikti organizacijų apklausą socialinės atsakomybės temomis	2016 m., 2019 m.	12	–	–	12	–	Lietuvos atsakingo verslo asociacija
	2.2.2. Parengti metodines priemones socialinės atsakomybės temomis ir organizuoti mokymus valstybės institucijoms, vietos savivaldos institucijoms bei joms pavaldžių įstaigų atstovams	2016–2020 m.	35	55	55	55	55	Lietuvos atsakingo verslo asociacija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.2.3. Organizuoti mokymus vietos savivaldos institucijoms apie regionų darnų planavimą, darnų vystymąsi	2016–2018 m.	19	19	19	–	–	Lietuvos atsakingo verslo asociacija, socialinių partnerių organizacijos
2.3. Sukurti tęstinio valstybės institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir verslo tarpusavio bendradarbiavimo sąlygas	2.3.1. Įgyvendinti daugiašalius bandomuosius socialinės atsakomybės projektus, įtraukiant valstybės institucijas, ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigas, įmones, nevyriausybines organizacijas	2016–2020 m.	35	35	35	35	35	Lietuvos atsakingo verslo asociacija

3 tikslas – užtikrinti įmonių socialinės atsakomybės pažangos ir rezultatų stebėseną ir tobulinti vertinimo priemones bei metodus įmonių ir šalies lygiu

	Priemonė	Įgyvendini- mo terminas	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	Atsakingi vykdytojai
3.1. Užtikrinti, kad valstybės institucijos pripažintų socialiai atsakingai veikiančias įmones	3.1.1. Kasmet organizuoti Nacionalinio atsakingo verslo apdovanojimo konkursą, daugiau dėmesio skirti gerosios praktikos sklaidai	2016–2020 m.	14	14	14	14	14	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
3.2. Užtikrinti įmonių socialinės atsakomybės rezultatų matavimą pagal objektyvius rodiklius ir įmonių socialinės atsakomybės duomenų prieinamumą gerinimą	3.2.1. Patikslinti Įmonių socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodiką, atsižvelgiant į tarptautiniu mastu pripažintas gaires ir standartus (Pasaulinė atskaitingumo iniciatyva ar kt.)	2016 m. IV ketv.	7	–	–	–	–	Lietuvos atsakingo verslo asociacija
	3.2.2. Vykdyti įmonių socialinės atsakomybės diegimo pažangos stebėseną pagal Įmonių socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodiką, įvertinant pažangą	2017 m. I ketvirtis, 2020 m. II ketvirtis	–	12	–	–	12	Lietuvos atsakingo verslo asociacija
	3.2.3. Sukurti verslo tvarumo ir atsakingumo indeksą Lietuvoje: parengti Verslo tvarumo ir atsakingumo indekso skaičiavimo metodiką ir įgyvendinti verslo tvarumo ir atsakingumo indekso apskaičiavimo pagal parengtą metodiką bandomąjį projektą	2016–2017 m.	58	58	–	–	–	Lietuvos atsakingo verslo asociacija, socialinių partnerių organizacijos
	Iš viso finansavimas iš ESF: 2 007 tūkst. eurų, VB lėšos – 115 tūkst. eurų			377 ESF 23 VB	438 ESF 23 VB	406 ESF 23 VB	390 ESF 23 VB	396 ESF 23 VB

Atsakingo vartojimo skatinimo renginiai Lietuvoje

Metai	Organizatorius	Renginys
2012	Jungtinių Tautų vystymo programa Lietuvoje	Neatsakingas vartojimas – vartotojas ir verslas
2012	Švietimo ir mokslo ministerija	Švietimas tvariam vystymuisi ugdant pasaulio pilietį
2012	Šiaurės ministrų taryba	Nordplus programa: Green life
2013	Comenius	Vartokime ir rūšiuokime atsakingai. Už atliekų perdirbimą, piliečiai!
2013	Žaliosios politikos institutas	Taupykite energiją
2014	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Seminaras gyventojams ir bendruomenėms skatinantis atsakingo vartojimo kultūrą ir ekologišką elgesį
2014	Eko logika	Pirmoji kokybiškos namų aplinkos ir atsakingo vartojimo paroda-forumas
2014	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Seminaras apie atliekų tvarkymą sodininkų bendrijose
2014	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Atsakingas vartojimas: investicija į asmens, visuomenės, valstybės ir planetos gerovę
2015	Šiaulių universitetas socialinių mokslų fakultetas	Mokslo studija „Socialinė atsakomybė verslo ir viešajame sektoriuje“
2015	UAB „Antalis“	COP21 konferencija
2015	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	2015: kur link judame? Atvirojo pažangos forumo konferencija, skirta socialiai atsakingo verslo temai
2015	UAB „Antalis“	NAVA 2014 įmonių socialinės atsakomybės forumas
2015	AB „Swedbank“	Verslo socialinė atsakomybė ir neįgalųjų integracija į darbo rinką"
2015	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Verslui, visuomenei, valstybei - konferencija apie organizacijų atsakomybę
2015	Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje	NORDIC CSR SUMMIT - konferencija išmaniam verslui išmaniame mieste
2015	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	„Socialiai atsakingas verslas 2015: kur link judame?“
2015	LCC universitetas bei Klaipėdos valstybinės kolegijos atstovai	Konferencija „Atsakingo verslo link 2015“
2016	VšĮ „Aplinkosaugos valdymo ir technologijų centras“	Paskutinį lapkričio penktadienį tarptautinė „Nepirk nieko“ diena
2016	UAB „Ekokonsultacijos“	Druskininkuose tryliktus metus iš eilės organizuojamame Baltijos šalių diskusijų forume „Atliekų tvarkymas“.
2016	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Renginys tema „Kaip ATSAKINGAI švęsti, rašyti ir atsiskaityti“
2016	AB „Swedbank“	Geroji praktika Lietuvoje, naujausios socialinės iniciatyvos ir užsienio socialinių inovacijų patirtis.
2016	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Verslo konferencija „Atsakomybės vertė verslui, visuomenei, valstybei“
2016	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Socialinių inovacijų festivalis 2016 – „BiZZZ 254“
2016	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Seminaras – diskusija, kuriame nevyriausybinis sektorius pristatys savo veiklas, bendradarbiavimo patirtį, NVO partnerių paiešką, pasirinkimo kriterijus ir kitus aspektus.

Metai	Organizatorius	Renginys
2016	Vintažinių drabužių ir aksesuarų studija „The Rude“	„One day store“ (ang. vienos dienos parduotuvė), kuri skatins socialiai atsakingo vartojimo kultūrą ir kvies Kalėdų dovanas pirkti atsakingiau, vartoti mažiau ir rinktis patikimus, kokybiškus daiktus.
2017	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Tarptautinė atsakingo verslo konferencija „Atsakomybės ekonomika: nuo savanoriškos veiklos iki naujų verslo modelių“
2017	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Tarptautinis atsakingo verslo renginys „Atsakomybės ekonomika: nuo spontaniškos savanorystės link naujų verslo modelių“.
2017	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Diskusija „Kodėl verta kurti korupcijai atsparią aplinką versle?“
2017	Lietuvos atsakingo verslo asociacija	Diskusija „Energetinis skurdas Europoje ir Lietuvoje“

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis LAVA internetiniu tinklapiu

Lietuvos socialinės atsakomybės vertinimas

Sritis	Eil. Nr.	Rodiklis	2012 m.	2016 m.	Vertinimas
Valdymas ir politika	1	Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos	1	0	↘
	2	1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos ar padalinio, kuruojančio ĮSA klausimus	Aplinkos apsaugos ministerija	Aplinkos apsaugos ministerija	↔
	3	Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis	32.2 %	10.2 %	↘
	4	Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, skatinančių socialinės atsakomybės plėtrą, skaičius	8	8	↔
Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis	5	100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis	7,2 %	2,2 %	↘
	6	Reguliarus struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis	8	15,6	↗
	7	Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus	41	62	↗
Pilietinė visuomenė	8	Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis	0,7 %	0,002 %	↘
	9	ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus	56	57	↗
	10	Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų įsakymų, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius	2	3	↗
	11	Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe	29	26	↘
	12	Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje socialinės atsakomybės tema skaičius per metus	3	8	↗
Aplinka	13	Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas	12010,8	13391,2	↘
	14	Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos	52,9	96,2	↗
	15	Ekologinio pėdsako įvertinimas	2,2 gha	2,4 gha	↘
	16	Skurdo rodiklis	18,6	21,9	↘
	17	Bendrojo CO ₂ pėdsako dydis	4,56	4,7	↘
Darbo santykių klausimai	18	Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius			
		SA8000 standartą sertifikavusių įmonių skaičius Lietuvoje	12	16	↗
		OHSAS 18001 sertifikatą turinčių įmonių skaičius Lietuvoje	495	598	↗
	19	Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis	8,8	7,2	↘
	20	Lyčių lygybė versle ir valdyme	17	17,8	↘
21	Mirtimi pasibaigusiu nelaimingų atsitikimų skaičius per metus	59	45	↗	

Skaidrumas ir verslo aplinka	22	Korupcijos suvokimo indekso pokytis Lietuvoje	54	59	↗
Be pakeitimų (↔)				2	8,7 %
Rodiklis pablogėjo (↘)				11	47,8 %
Rodiklis pagerėjo (↗)				10	43,5 %

Rodiklių vertinimas: be pakeitimų ↔, pablogėjo rodiklis ↘, pagerėjo rodiklis ↗.